

Årsmelding

2007 – 2008

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Oslo, oktober 2008

INNHold

1	MELDING FRA STYRET	5
2	MEDLEMSKAP	8
2.1	Æresmedlemmer	8
2.2	Medlemstall	8
2.3	Kontingentsatser	9
3	TILLITSVALGTE OG ANSATTE	10
3.1	Styret pr. 30.06. 2008	10
3.2	Representantskapet	11
3.3	Fylkeslag	11
3.4	Lokallag i Norsk Bonde og Småbrukarlag	13
3.5	Interne utvalg i Norsk Bonde- og Småbrukarlag	14
3.6	Eksterne utvalg/arbeidsgrupper 2007-2008	15
3.7	Sekretariatet	20
4	MØTER I ORGANISASJONEN	21
4.1	Landsmøtet 2007	21
4.1.1	Lovendringsforslag	21
4.1.2	Forslag til gjennomgang av prinsipp-programmet	24
4.1.3	Årsmelding 2006-2007	26
4.1.4	Innkommne forslag	27
4.1.5	Andre uttaler fra landsmøtet	39
4.1.6	Resultat av valgene	42
4.2	Møter i representantskapet	44
4.2.1	Representantskapsmøte 2/2007	44
4.2.2	Representantskapsmøte 1/2008	45
4.3	Møter i styret	46
5	POLITISKE ARBEIDSOMRÅDER	47
5.1	Jordbruksforhandlingene	47
5.1.1	Innledning	47
5.1.2	Hva forhandler vi om?	47
5.1.3	Jordbruksforhandlingene 2008	48
5.1.4	Partenes hovedprioriteringer	52
5.2	Næringsutvikling	56
5.2.1	Tradisjonelt jordbruk	56

5.2.2	Faglig Møtearena Mat 2008	57
5.2.3	Faglige møtearena reiseliv FMR	58
5.2.4	Inn på tunet – rapport fra aktivitet i perioden 01.07.07 – 30.06.08	59
5.2.5	Møtearena for økologisk produksjon og forbruk	59
5.3	Markedsordninger	60
5.4	Rovdyrpolitikk	61
5.5	Arbeidet med elektroniske sporbarhetssystemer i matvarekjeden	63
5.6	KSL-Matmerk	64
5.7	Landbrukets HMS-tjeneste	64
5.8	Oppfølging av utredningsoppgaver vedtatt i jordbruks-forhandlingene	65
5.8.1	Strukturutvikling og jordbrukspolitiske målsettinger	65
5.8.2	Dyrevelferdstiltak i storfeholdet i en bredere miljøpolitisk sammenheng	65
5.9	Arbeid med klima- og energispørsmål	67
5.10	Småfeutvalget	69
5.11	Sentrale høringer i perioden	69
5.11.1	Ny landbruksvikarordning	69
5.11.2	Nytt regelverk for motorferdsel i utmark og vassdrag	69
5.11.3	Ny lov om dyrevelferd	71
5.11.4	Odelslov, konsesjonslov og jordlov	73
6	ORGANSISAJONSARBEID	75
6.1	Informasjonsarbeid	75
6.2	Kvinnearbeid	75
6.3	Ungdomsarbeid	76
6.4	Hagebruksutvalget	77
6.5	Rådgiving i forsikring, økonomi, pensjon m.m.	77
6.6	Forsikringssamarbeid	78
6.7	Solidaritetsfondet for småbrukere	78
6.8	Styrets arbeid med strategi- og arbeidsplan	79
6.8.1	Innledning	79
6.8.2	Hovedsatsingsområder	79
6.9	Familien Lies fond til fremje av småbruk	81
6.10	Studiearbeid	81
6.11	Samarbeid med Norsk Landbrukssamvirke	81
7	INTERNASJONALT ARBEID	82
7.1	Melding fra Internasjonalt utvalg (IU)	82

8	PROSJEKTER	84
8.1	Grønt Spa`tak	84
8.2	Slipp oss til – ungdom inn i landbruket	84
8.3	ØktØkologisk	86
9	BONDE OG SMÅBRUKER	87
10	REGNSKAP FOR LAGET OG AVISA	89

1 Melding fra styret

Arbeidsåret for det nyvalgte styret startet i Bodø, to timer etter at valgene var avsluttet på landsmøtet. Arbeidet i styret har fungert meget godt. Alle medlemmene har påtatt seg store og tunge arbeidsoppgaver som de har utført til beste for organisasjonen. Det har vært et aktivt år med mange spennende fagområder å arbeide med.

Den store saka har naturligvis vært jordbruksforhandlingene våren 2008 med den påfølgende uravstemminga. Vinteren gikk med til å prioritere de sakene som Norsk Bonde- og Småbrukarlag skulle fronte ved årets forhandlinger. Her ble hele organisasjonen involvert gjennom studieringer og annen aktivitet på lokalt nivå og fylkesnivå.

Et stort arbeid ble satt i gang for å informere politikere på alle tre forvaltningsnivå og få dem til å sende inn klare meldinger til Stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer. Uten dette arbeidet og alt det andre som ble gjort i forkant av forhandlingene så ville resultatet blitt mye dårligere enn det nå ble.

Klima og miljø.

Det har vært stort fokus på klima- og miljøsaker i styret og i andre sammenhenger i løpet av meldingsåret. Norsk Bonde- og Småbrukarlag har på ulike områder og i mange fora vært en premissleverandør i dette arbeidet.

Landbruket må bli en del av løsninga på klima og miljøproblematikken – ellers vil vi tape både på kort og på lang sikt. Dette arbeidet må fortsette i 2009 med samme – om ikke forsterka – styrke. Vi må være med å dra i gang forskningsprosjekter og andre prosjekter slik at vi kan få ny og sikrere faktakunnskap for det videre arbeidet framover.

Medlemspleie og medlemsverving

I hele meldingsåret har dette vært tema på alle styremøtene. Verveplaner og annet arbeid for å holde på medlemmene og verve nye medlemmer har hatt høyeste prioritet. Alle i styret har vært på ulike arrangement i lokallag og i fylkeslag. Styreleder har hatt et omfattende reiseprogram og har i løpet av meldingsåret besøkt nesten alle fylker en eller flere ganger. Hele styret har hatt stort fokus på dette arbeidet og brukt mye av sin tid for å pleie enkeltmedlemmer, lokallag og fylkeslag. Dette er et arbeid som må ha høyeste prioritet også i framtida.

Nytt prinsipp-program

Landbruket er inne i en tid der endringene skjer fortere enn noen gang tidligere. Det er viktig at vi har et prinsipp-program i Norsk Bonde- og Småbrukarlag som er oppdatert. Endringene skjer ikke bare lokalt og nasjonalt, ikke minst har det i løpet av det siste året skjedd dramatiske endringer internasjonalt. Mat, landbruk og matsuverenitet er blitt storpolitikk. Det er nok å vise til FAO sitt møte i Roma våren 2008, der ”alle” av en viss politisk betydning var tilstede.

Det har i løpet av meldingsåret vært ei arbeidsgruppe, ledet av Bjørn Lothe, i arbeid og på landmøtet i månedsskiftet okt./nov. vil Norsk Bonde- og Småbrukarlag ha vedtatt et nytt prinsipp-program.

Høringer m.m.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i meldingsåret gitt en rekke uttalelser på mange og viktige saker og i tillegg har styreleder vært på flere høringer i Stortinget. Herunder kan nevnes høringer i Næringskomiteen ved flere anledninger og vi har sendt uttalelser på ny jordlov og konsesjonslov for å nevne bare noe.

Styreleder har gitt uttrykk for Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt syn foran JF-08 direkte til statsminister Jens Stoltenberg. I tillegg har det vært en rekke møter med statsråder, partiledere, og stortingsrepresentanter der vi i klartekst har målbært Norsk Bonde- og Småbrukarlag sin politikk og hvordan Norsk Bonde- og Småbrukarlag ønsker at samfunnsutviklinga skal gå innenfor "vårt" fagområde.

Internasjonalt arbeid / WTO

WTO har vært et mørkt bakteppe i hele meldingsåret. Det har vært avholdt en rekke informasjonsmøter om framdrifta vedr. en ny WTO avtale. Høydepunktet fant sted i Genève i slutten av juli måned. Det så lenge ut til at verdens land skulle komme fram til en ny WTO avtale, men så endte det hele med sammenbrudd og en norsk utenriksminister som var svært skuffet.

Vi må ikke legge oss på rygg og hvile fordi om forhandlingene brøt sammen. Nye forhandlinger vil fortsette der man avsluttet i Genève i juli 2008. En ny WTO-avtale vil medføre drastiske endringer for alle norske gårdbrukere, men det vil være et nasjonalt handlingsrom som vi må utnytte i samarbeid med de styrende makter som vi til enhver tid har i landet. En landbruksvennlig regjering kan gjøre mye for å utvikle det norske distrikts- og småskala landbruket i en miljø- og bærekraftig retning.

NBS har et internasjonalt solidaritetsperspektiv på mye av sitt arbeid. Vi samarbeider med Via Campesina, Utviklingsfondet og andre organisasjoner som har fokus på mat, matsuverenitet og matpolitikk.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag – 2013

I 2013 er NBS 100 år. Det er nedsatt ei arbeidsgruppe som har fått i oppdrag å utarbeide et opplegg for denne markeringen. Ved å bruke våre beste folk for å forberede 100 års markeringen kan det bli en markering som virkelig blir lagt merke til.

Hva med 2009?

Vi har for tiden en regjering og et stortingsflertall som *ikke* er direkte "landbruksfiendtlig", men dette kan være snudd på hodet om et år. Dette bør vi ta inn over oss og allerede nå tenke gjennom hvordan vi kan videreføre dette flertallet i en ny periode.

Jeg er ikke bekymra for landbrukets framtid på Jæren, på flatbygdene på Østlandet og rundt Trondheimsfjorden, men jeg er svært bekymra for landbruket på Vestlandet, i fjellbygdene og i Nord-Norge dersom vi ikke tar noen drastiske grep og omprioriterer økonomiske virkemidler til distriktene framfor de mer sentrale strøk av landet. Evner vi å tenke så nytt at den lille bonden i distrikts-Norge ser seg tjent med å fortsette og gi neste generasjon trua på å overta familiebruket?

Klarer vi det, så er han vår politiske kapital og brekkstang inn i en ny tid. Dersom vi ikke makter det, vil vi etter hvert få flere og flere "villabønder" som bor på, vedlikeholder og forvalter gårdens ressurser, men er ikke en aktiv bonde.

NBS er viktigere enn noen gang og kan ved å gjøre de riktige grepene være en svært viktig premissleverandør for hvordan vi ønsker norsk matproduksjon, vedlikehold av kulturlandskapet og distrikts-Norge skal være de nærmeste årene.

I tillegg er det en rekke tunge enkeltsaker som vi må påvirke i riktig retning – herunder kan nevnes: rovviltforvaltning, bruk og vern av naturressursene og jordvern.

2 Medlemskap

2.1 Æresmedlemmer

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har oppnevnt 13 æresmedlemmer:

Arne Garborg, ble organisasjonens første æresmedlem, døde i 1924.

Ole E. Noem, fra Steinkjer i Nord-Trøndelag, ble æresmedlem i 1983, døde i 1987.

Bjarne Hervik, fra Ryfylke i Rogaland ble æresmedlem i 1983, døde i 1996.

Liv Østlie, fra Nes i Akershus ble æresmedlem i 1983, døde i 1996.

Gunhild Løvås, fra Stange på Hedmark ble æresmedlem i 1984, døde i 1996.

Leif Røsåsberget, fra Vestre Toten i Oppland ble æresmedlem i 1985, døde i 1989.

Lars Holen, fra Alvdal i Hedmark ble æresmedlem i 1985, døde i 1994.

Åsta Holth , fra Solør i Hedmark ble æresmedlem i 1986, døde i 1999.

Sigmund Borgan, fra Ås i Akershus ble æresmedlem i 1987, døde i 2004

Arne Berge, fra Råde i Østfold ble æresmedlem i 1991, døde i 2003

Åge Hovengen, fra Vestre Slidre i Oppland ble æresmedlem i 1996.

Amund Lie, fra Fåvang i Oppland ble æresmedlem i 1997.

Inger Dag, fra Sandefjord i Vestfold ble æresmedlem i 2006.

2.2 Medlemstall

Norsk Bonde- og Småbrukarlag hadde pr 30.06.2007 18 fylkeslag 260 lokallag og 7051 medlemmer.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag hadde pr 30.06.2008 18 fylkeslag, 259 lokallag og 6908 medlemmer

I perioden 01.07.07 - 30.06.08 har det kommet til 325 nye medlemmer og det er 471 som har meldt seg ut.

Hovedmengden av de som melder seg ut, grunngir utmeldingen med høy alder og/eller at de har sluttet som bønder.

2.3 Kontingentsatser

Kontingentsatsene for 2008 er kun indeksregulert fra forrige år. Noen lokal- og fylkeslag har ekstrakontingent som kommer i tillegg til satsene nedenfor. Satsene for 2007 og 2008:

Kontingenttype	Forklaring	2007	2008
Grunnkontingent	Betales av alle som driver jordbruk under 0,1 årsverk, ektefeller og medlemmer som ikke driver jordbruk.	480	500
Lav kontingent	Betales av alle som driver jordbruk mellom 0,1 og 0,49 årsverk	1120	1150
Mellomkontingent	Betales av alle som driver jordbruk mellom 0,5 og 0,99 årsverk	1700	1750
Høy kontingent	Betales av alle som driver jordbruk mellom 1,0 og 1,49 årsverk	2520	2590
Topp kontingent	Betales av alle som driver jordbruk over 1,5 Årsverk	3020	3100
Verdiskapingskontingent	Betales av medlemmer som ikke er direkte involvert i primærnæringen, men som direkte eller indirekte har interesse og nytte av å støtte NBS.	650	670
Ungdomskontingent	Medlemmer under 30 år uten jordbruksproduksjon	315	325

3 Tillitsvalgte og ansatte

3.1 Styret pr. 30.06. 2008

Leder:	Ole-Anton Teigen
Politisk nestleder:	Odd Grøstad
Organisatorisk nestleder:	Vegard Vigdenes
Styremedlem:	Ole Jacob Christensen
Styremedlem:	Reidun Liseth Svarstad
Styremedlem:	Bjørn Mikal Lothe
Styremedlem:	Marit Jordal
Ordfører (tale- og forslagsrett):	Reidar Isebakke

Varamedlemmer til styret:

1. vara	Veronika Holmli
2. vara	Monica Balto
3. vara	Arne Lofthus
Varaordfører	Margit Mathisen

Kvinneutvalget

Leder: Jorunn Haugland Støen	Hedmark
Torunn Stangeland	Akershus
Anne- Lise Aass	Oppland
Bjørn Mikal Lothe	Styrerepresentant

Vararepresentanter:

Jorunn Sandbraaten	Akershus
Ilona Margarethe Drivdal	Hedmark

Forhandlingsutvalget

Leder: Ole-Anton Teigen
Odd Grøstad
Marit Jordal

Sakkyndige:	Olaf Godli, NBS-sekretariatet
	John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet
	Ronny Holm, NBS-sekretariatet

3.2 Representantskapet

	2007/2008
Ordfører	Arne Grue, til 28.10.07 Reidar Isebakke, fra 28.10.07
Varaordfører	Margit Mathisen
Østfold	Lajla Myrvang-Ek Sukkebråten
Akershus	Trond Buttingsrud
Hedmark	Ann Merete Furuberg
Oppland	Ola Lykkja, til 01.04.08 Kristian Ekre, fra 01.04.08 Silke Hansen
Buskerud	Odd Grøstad
Vestfold	Roald Nomme, til 01.04.08 Grim Melø, fra 01.04.08
Telemark	Olav Lind
Aust-Agder	Oddvar Bjørkås
Vest-Agder	Hans Jørgen Snerling
Rogaland	Svein Narve Veshovda, til 01.04.08 Gina Osaland, til 01.04.08
Hordaland	Jarle Helland
Sogn og fjordane	Ingolf Folven
Møre og Romsdal	Stein Brubæk
Sør-Trøndelag	Rune Kurås, til 28.10.07 Knut Sjøvold, fra 28.10.07
Nord-Trøndelag	Inge Staldevik
Nordland	Ann-Christine Theodorsen
Troms	Berit Nikolaisen
Finnmark	Gunnar Johnsen
Landbrukssamvirket	Harald Mork/Avløst av Sveinung Svebestad
Landbrukssamvirket	Fredmund Sandvik
Landbrukssamvirket	Steinar Dvergsdal
Landbrukssamvirket	Rune Henning Haram, til 20.09.07 Kristin Ianssen, fra 20.09.07
Norsk Sau og Geit	Ove Ommundsen

3.3 Fylkeslag

Østfold Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Lajla Myrvang-Ek Sukkebråten

Fylkessekretær: Ludvig Rud

Akershus Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Trond Buttingsrud

Fylkessekretær: Svein Kåre Eggebø

Hedmark Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Ann Merethe Furuberg

Fylkessekretær til 29.02.08: Kari Grøneng

Fylkessekretær fra 01.03.08: David Torbjørn Horsberg Kornstad

Oppland Bonde- og Småbrukarlag:

Leder til 31.03.08: Ola Lykkja

Leder fra 01.04.08: Kristian Ekre

Fylkessekretær: Anette Jørstad

Buskerud Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Odd Grøstad

Fylkessekretær: Carl- Fredrik Hansen

Vestfold Bonde- og Småbrukarlag:

Leder til: 31.03.08 Roald Nomme,

Leder fra: 01.04.08: Grim Melø

Fylkessekretær: Bergljot Styrvold

Telemark Bonde- og Småbrukarlag:

Leder fra: Olav Lind

Fylkessekretær: Wenche Folkestad

Aust-Agder Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Oddvar Bjørkås

Fylkessekretær: Kathrine Solheim Aas

Vest-Agder Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Hans Jørgen Snerling

Fylkessekretær: Ragnar Gulowsen

Rogaland Bonde- og Småbrukarlag

Leder til 31.03.08: Svein Narve Veshovda

Leder fra 01.04.08: Gina Osaland

Fylkessekretær til 31.03.08: Jan Ove Langheim

Fylkessekretær fra 01.04.08: Nils Melbøe

Hordaland Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Jarle Helland

Fylkessekretær: Åse Marie Reisæter

Sogn og Fjordane Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Ingolf Folven

Fylkessekretær: Harald Jarl Runde

Møre og Romsdal Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Stein Asle Brubæk

Fylkessekretær: Jorunn K. Kvernen

Sør Trøndelag Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Knut Sjøvold

Fylkessekretær: Wenche Bringsli Husby

Nord Trøndelag Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Inge Staldvik

Fylkessekretær: Tore Brandtzæg

Nordland Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Ann-Christine Theodorsen

Fylkessekretær: Eirin Bjune

Troms Bonde- og Småbrukarlag:

Leder fra: Berit Nikolaisen

Fylkessekretær: Tor Odin Kjosvatn

Finnmark Bonde- og Småbrukarlag:

Leder: Gunnar Johnsen

Fylkessekretær: Arne Johanson

3.4 Lokallag i Norsk Bonde og Småbrukarlag

I Norsk Bonde og Småbrukarlag er det 259 lokallag. Disse fordeler seg på fylkeslagene slik:

Fylkeslag	Antall lokallag
Østfold	3
Akershus	8
Hedmark	26
Oppland	27
Buskerud	15
Vestfold	1
Telemark	8
Aust-Agder	2
Vest-Agder	7
Rogaland	20
Hordaland	18
Sogn og fjordane	17
Møre og Romsdal	21
Sør-Trøndelag	21
Nord-Trøndelag	22
Nordland	20
Troms	13
Finnmark	10

I tillegg til lokallagene er det 6 medlemmer som står som direkte medlem under landslaget, og det er 17 fylkeslag som har direkte medlemmer under fylkeslaget.

Endringer i årsmeldingsperioden:

- Nytt lag i Aust-Agder: Setesdal Bonde- og Småbrukarlag
- Vågan BS i Nordland er lagt ned. Medlemmene har gått inn i Lofoten BS
- Gran og Brandbu BS i Oppland er lagt ned. Medlemmene er overflyttet til Lunner BS.
- Mosvik BS i Nord-Trøndelag er nedlagt.
- Lavangen BS i Troms er nedlagt. Nytt lag i stedet: Astafjord BS

3.5 Interne utvalg i Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Hagebruksutvalget

Utvalget skal være rådgiver for styret i hagebruksspørsmål

Leder: Arne Lofthus, Hordaland

Bjørn Dagsrud, Telemark

Anne-Lise Aass, Oppland

Internasjonalt utvalg

Utvalget skal være rådgiver for styret i internasjonale spørsmål

Leder: Ingeborg Tangeraaas

Ole Jacob Christensen

Berge Furre

Inger Dag

Jostein Sande

Ilona Margarethe Drivdal

Anne Røde

Marit Jordal

Aksel Nærstad

Kvoteutvalget

Utvalget skal forberede og gjennomføre kvotedrøftingene på melk på vegne av NBS, og ellers være rådgivere for styret i spørsmål omkring kvotedrøftingene.

Ole-Anton Teigen

Jorunn Hagen

Harald Ove Foss

Ungdomsutvalget

Leder: Veronika Holmli

Georg Smedsland

Rakel Nystabakk

Ole Jacob Christensen,

Kjell Buraas

Nord-Trøndelag

Rogaland

Troms

Styrets representant

NBS-sekretariatet

Småfeutvalget

Leder: Reidun Liseth Svarstad, Sogn og Fjordane
Kari Tellefsen, Telemark
Lars Kveberg, Hedmark
Erling Skurdal, Oslo
John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

3.6 Eksterne utvalg/arbeidsgrupper 2007-2008

Aksjon for velferdsstaten, styret

Ole-Anton Teigen, Troms
Vara: John Petter Løvstad

Arbeidsgruppe for økt bruk av bioenergi i veksthusnæringen

Nils S. Melbøe, Rogaland

Arbeidsgruppe for Bondens marked

Kjell Buraas, NBS-sekretariatet

Arbeidsgruppe for utredning om dyrevelferdstiltak i storfeholdet

Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Arbeidsgruppe for utredning av regelverket om driftsfelleskap og produksjonstilskudd

Bergljot Styrvold, Vestfold

Bioteknologinemnda

Aina Bartmann, fellesrepresentant NBS/NB (01.08.04 til 01.08.08)

Budsjettnemnda for jordbruket

Olaf Godli, NBS-sekretariatet (01.07.06-30.06.08)

Marit Jordal, Vest-Agder (fra 30.11.07-30.06.08)

Bergljot Styrvold, Vestfold (01.07.06-30.11.07)

Johnny Ødegård, Norske Felleskjøp, fellesrepresentant NBS og NB (01.07.06-30.06.08)

Den norske FAO-komité

St le Støen, Hedmark

Vara: Inger Dag, Vestfold

Faggruppe KIL fra 01.01.08

Ann Merete Furuberg, Hedmark

Tor Odin Kjosvatn, Troms

Faglige møtearenaer/Innovasjon Norge

Inn på tunet: Sidsel Sandberg, Akershus (sept 05-ut 07)

Ronny Holm, NBS-sekretariatet, fra 01.01.2008

Mat: Kirsti Sollid, Troms (sept. 05-ut 07)

Reiseliv: Tor Lien, Telemark (sept. 05-ut 07)

Faglig møtearena for økologisk produksjon og forbruk - SLF

Line Harang, NBS-sekretariatet (mai 07-31.12.08)

Vara: Thomas Cottis, Hedmark (mai 07-31.12.08)

Forum for Utvikling og Miljø (ForUM), matgruppa

Ronny Holm, NBS-sekretariatet

Vara: Inger Dag, Vestfold

Importrådet for landbruksvarer

Kirsti Sollid, Troms

Vara: Dag Fossen, Buskerud

Innovasjon Norge, klagenemnda for BU- saker

Odd Grøstad, Buskerud

Kontaktutvalget med Gjensidige

Ole-Anton Teigen, Troms

Olaf Godli, NBS-sekretariat

John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Kontaktutvalget for Mattilsynet

Olaf Godli, NBS- sekretariatet

KSL/Matmerk, diverse representasjon

Koordineringsutvalget: Knut Sjøvold, Sør-Trøndelag

Faggruppe HMS: Arne Grue, Hedmark

Faggruppe planteproduksjon: Bjørn Lothe, Hordaland

Faggruppe husdyrproduksjon: Olaf Godli, NBS-sekretariatet

KSL/Matmerk, styret

Åse Berg, Sør-Trøndelag

KSL/Matmerks valgkomite

Anne-Lise Aass, Hedmark

Kulturgrupper VIPS

Frukt/bær: Øystein Pugerud, Hordaland (01.05.07-)

Kvalitetssystem i landbruket (KSL), Klagenemnd for klager på KSL-revisjoner

Knut Sjøvold, Sør-Trøndelag

Kvoteordninga for melk - klagenemnda

Per Anton Nesjan, Nordland fra desember 2007

Gudveig Berge, Møre og Romsdal til desember 2007

Vara: Bergljot Styrvold, Vestfold fra desember 2007

Vara: Arne Grue, Hedmark til desember 2007

Landbrukets energi- og klimautvalg

Reidar Isebakke, Østfold

Landbrukets Forsøksringer (LRF), utvalg for forsøksringene
Geir Vie, Nord-Trøndelag

Landbrukets HMS-tjeneste, styret

Arne Grue, Hedmark
Aase Berg, Troms
Vara: Kirsti Sollid, Troms
Vara: Kristian Ekre, Oppland

Landkredits Representantskap

Arne Grue, Hedmark (2007-2009)
Vara: Olaf Godli, NBS-sekretariatet (2007-2009)

Landbrukets risikogruppe

John Petter Løvstad, NBS-sekretariat

Matforsk, representantskapet

Åse Berg, Sør-Trøndelag
Vara: Kirsten Steindal, Norges Bondelag

Nei til EU, rådet

Ole-Anton Teigen

Nettverk for mat og miljø

Inger Dag, Vestfold

Norsk senter for bygdeforskning, styret

John Petter Løvstad, NBS- sekretariatet (2007-2009)

Norsk Landbruksmuseum, styret

1. møtende vara: Inger Dag, Vestfold

Norsk Landbruksmuseum, representantskapet

Reidar Isebakke, Østfold

Norsk Sau- og Geit, representantskapet

Reidun Liseth Svarstad, Sogn og Fjordane

Omsetningsrådet

Ole Anton Teigen, Troms (28.10.07-30.06.10)
Vara: Odd Grøstad, Buskerud (28.10.07-30.06.10)
Knut Sjøvold, Sør- Trøndelag (17.04.07-28.10.07)
Vara: Per Anton Nesjan, Nordland (17.04.07-28.10.07)

Opplysningskontoret for frukt og grønt (OFG), styret

Bjørn M. Lothe, Hordaland
Vara: Kirsti Sollid, Troms

Produsentutvalget for markedsregulering, korn

Reidar Isebakke (2005-)

Prosjektgruppe forvaltningsprinsipper for landdyrhelse

Amund Wormstrand, Hedmark

Redusert risiko ved bruk av plantevernmidde

Siv Eilertsen, Hordaland (15.03.07-)

Olaf Godli, NBS-sekretariatet (fra 2007)

Referansegruppe for gjennomgang og vurdering av strukturutviklingen i norsk landbruk

John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Referansegruppe vedrørende sameksistens – GMO

Inger Dag, Vestfold

Regjeringens kontaktutvalg

Ole-Anton Teigen, Troms

Olaf Godli, generalsekretær NBS

Reklamasjonsnemnda for såvarer

Olaf Godli, NBS- sekretariatet

Reklamasjonsnemnda for korn

Olaf Godli, NBS- sekretariatet

Representantskapet i Forum for internasjonale kvinnespørsmål (FOKUS)

Jorunn Haugland Støen, Hedmark

Representantskapet i Gjensidige

Vegard Vigdenes, Nord-Trøndelag fra desember 2007

Anne-Lise Aass, Oppland til desember 2007

Vara: John Petter Løvstad, NBS-sekretariat

Rådet for dyreetikk

Geir Grosberg, Oppland

Vara: Brita Skallerud, Norges Bondelag

Rådet for Norsk Landbrukssamvirke

Ole-Anton Teigen, Troms

Odd Grøstad, Buskerud

Reidun Liseth Svarstad, Sogn og Fjordane

Olaf Godli, NBS- sekretariatet

Rådgivende utvalg for forskningsdrevet innovasjon (Norsk Landbrukssamvirke)

John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Rådgivende utvalg for landbruksstatistikk - Statistisk sentralbyrå

Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Vara: Svein Løken, Oppland

Rådgivende utvalg for næringspolitikk (Norsk Landbrukssamvirke)

John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Samarbeidsforum for Arbeidstilsynets region 3-Hedmark, Oppland og Buskerud

Odd Grøstad, Buskerud, til 15.02.07

Kari Grøneng, Hedmark, til 30.06.08

Samarbeidsgruppa for Kvinner i Landbruket (SKIL)

Anne - Lise Aass, Hedmark

Samarbeidsutvalget med Gjensidige

John Petter Løvstad, NBS-sekretariat

Svein Løken, Oppland

Anne-Lise Aass, Hedmark

Selskapet for Norges Vel, representantskapet

John Petter Løvstad, NBS-sekretariat

Sentralt kontaktutvalg for rovdyr

John Petter Løvstad, NBS-sekretariat

Ola Krokan, Sør-Trøndelag

Studieforbundet natur og miljø, styret

Kjell Buraas, NBS-sekretariatet

Styret for Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter

Representant: Olav Randen, Buskerud (-31.12.08)

Vara: Katharina Sparstad, Oppland (-31.12.08)

Styret for forskningsmidler over jordbruksavtalen

Olav Randen, Buskerud (01.01.05-31.12.08)

Vara: Katharina Sparstad, Oppland (01.01.05-31.12.08)

Styret for kompetanseutviklingsprogram i Landbruket (KIL) til 31.12.07

Ann Merete Furuberg Gjedtjernet, Oppland

Vara: Jan Morten Høglo, Nord-Trøndelag

Astrid Olsen, Nordland

Vara: Tor Odin Kjosvatn, Troms

Styret i Norsk Landbrukssamvirke

Ole-Anton Teigen, fra 28.10.07

Knut Sjøvold, til 28.10.07

Vara: Olaf Godli, NBS-sekretariat

Styringsgruppa for Bondens marked

Hilde Riis, Buskerud

Styringsgruppe for E-sporingsprosjektet

Knut Sjøvold, Sør-Trøndelag, fra 05.06.08

Arne Grue, Hedmark, til 05.06.08

Styringsgruppe for handlingsplan innlandsfiske

Jørgen Bjørkli

Styringsgruppe for nasjonalt program for landbruksbygg og kulturlandskap
Knut Sjøvold, Sør-Trøndelag

Styringsgruppa for "Økologiske veiledningsprosjekt i LFR" (GFR, OGFR og dyrkingsgrupper).

Thomas Cottis, Hedmark (april 2005-)

Internasjonale verv

Coordination Paysanne Europeenne (CPE), styret
(Sammenslutningen for europeiske bønder)
Ingeborg Tangeraas, Nordland, til 30.06.08

European Coordination Via Campesina, styret
Marit Jordal, Vest-Agder

Europarepresentant i den internasjonale koordinasjonskomiteen i Via Campesina,
Ingeborg Tangeraas, Nordland

Via Campesina internasjonale komite for menneskerettigheter
Anne Røde, Nordland

3.7 Sekretariatet

Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt sekretariat og avisa Bonde og Småbruker.

Adresse: Øvre Vollgate 9, 0158 Oslo
Internett: www.smabrukarlaget.no
E-post: post@smabrukarlaget.no
Telefon: 24 14 89 50 / Telefaks 24 14 89 51

Ansatte pr. 30.06. 2008

Olaf Godli, generalsekretær
John Petter Løvstad, assisterende generalsekretær
Ronny Holm, rådgiver, fra 15.10.07
Kjell Buraas, medlems- og organisasjonskonsulent (80%)
Grethe Ludvigsen, økonomikonsulent (80 %)
Svein Løken, forsikrings- og skatterådgiver (20 %)
Kristin Lia Svendsen, kontormedarbeider (80 %)
Leonid Rødsten, Redaktør i Bonde og Småbruker

Ansatte i prosjekter denne perioden:

Slipp oss til, ungdom inn i landbruket
Håvard Lundberg, prosjektleder (50%) til 31.01.08
Ola S. Elvevold, prosjektleder (50%) fra 01.01.08

Økt økologisk
Line S. Harang, prosjektleder (80%)

4 Møter i organisasjonen

4.1 Landsmøtet 2007

Det 78. ordinære landsmøte ble avviklet på Radisson SAS Hotell i Bodø 27. og 28. oktober 2007. Talen til leder, behandlingen av lovendringsforslag, forslag vedrørende prinsipp-programmet samt andre innkomne forslag og uttalelser fra landsmøtet er gjengitt i heftet Nett.no nr. 5-2007.

4.1.1 Lovendringsforslag

Forslagene til lovendringer ble meldt inn i rett tid, og ble lagt fram for landsmøtet. Forslagene kom fra Tromsøysund Bonde- og Småbrukarlag og Kongsberg Bonde- og Småbrukarlag og omfattet i hovedsak forslag om en utvidelse av styret til 7 personer. Endringsforslagene og landsmøtets behandling av disse er gjengitt under.

A

Tromsøysund Bonde og Småbrukarlag

Boks 71

9100 Kvaløysletta

24. juli 2007.

Landsmøtet i Norsk Bonde og Småbrukarlag

v/ NBS

Øvre Vollgt. 9

0158 OSLO

Forslag til lovendring i Norsk Bonde og Småbrukarlag, landsmøtet 2007.

Tromsøysund BS har drøfta saken omkring sammensetningen av styret i Norsk BS.

Lokallaget foreslår at styret i NBS økes fra 5 til 7 medlemmer.

Begrunnelsen for dette er at den reduksjonen som var gjort i styresammensetningen for 3 år siden, gir seg uheldige utslag ved at bl.a. forhandlingsutvalget får et flertall i styret. I tillegg kan en ikke se at et styre med bare 5 medlemmer får en god nok faglig bakgrunn i flere produksjoner, samtidig som en ikke får dekt landet godt nok geografisk.

Tromsøysund Bonde- og Småbrukarlag fremmer derfor følgende lovendringsforslag for landsmøtet 2007:

Lov for Norsk Bonde- og Småbrukarlag § 5 punkt D endres til:

"Val av leiar, *seks styremedlemmer* og tre vararepresentanter i nummerert rekkefølge. Leiar blir valt for eitt år. Styremedlemmene blir valde for to år. En nestleiar vert vald for eitt år bland dei valde styremedlemmene".

Gunnar Eilertsen

leder

Nils Erik Bjørklund

sekr

Vedtak:

Landsmøtet avviser forslaget til fordel for forslag B

Enstemmig vedtatt.

B

Kongsberg Bonde- og Småbrukarlag
v/ Anne Osland
Voldenveien 33
3619 Skollenborg

Norsk Bonde og Småbrukarlag
Øvre Vollgt. 9
Oslo

Kongsberg 20. august 2007

Framlegg til endring av lover.

Syner til brev med invitasjon til å fremje lovendringsforslag til landsmøte 2007.

Kongsberg Bonde- og Småbrukarlag vil med dette fremje forslag til landsmøte 2007, om at landsstyret vert utvida frå fem til sju medlemmar. Dette vil medføre endringar i paragraf 7, styret.

Andre avsnitt endrast til:

”Styret er sett saman av sju medlemmer, av desse leiar og to nestleiarar. Fyrste og andre nestleiar utgjer saman med leiar Arbeidsutvalet. Medlemmane i Arbeidsutvalet fordeler dei politiske og organisatoriske oppgåvene mellom seg. Styret skal vere samansett av både kvinner og menn. Ordføraren i representantskapet møter fast i styret med tale- og forslagsrett.”

Fjerde avsnitt endrast til:

”Styret er vedtaksført når minst fem av styremedlemmene er til stades. Styret tek avgjerdene sine ved fleirtalsvedtak. Når røystetalet står likt, gjer røysta til leiaren utslaget.”

Kongsberg Bonde- og Småbrukarlag har tidlegare stemt for eit styre på fem medlemmar, på landsmøte i 2004. Kongsberg Bonde- og Småbrukarlag meiner no at dei erfaringane ein har gjort seg etter tre år med eit styre på fem personar, tilseier at landsmøte bør drøfte problemstillinga på nytt og gjere vedtak om å auka antall styremedlemmar til sju.

Grunngjeving.

1. Politisk og organisatorisk styrking. Ei utviding av styret vil kunne vere med å styrke styret både politisk og fagleg. Styret har eit breitt arbeidsfelt og med eit lite sekretariat er det endå viktigare at styret har den nødvendig innsikt og kompetanse.
2. Demokrati. Med fem medlemmar er ein sær sårbar. Dersom ein får fråfall på kort varsel, vil ein nødvendigvis ikkje få kalla inn vara. Det vil sei at ein risikerer styremøte med berre fire styremedlemmar. Etter dagens lover er styret vedtaksført med så få som tre medlemmar til stades på styremøta. Etter vårt syn er dette ei utfordring i høve demokratiet i organisasjonen.

3. Jordbruksforhandlingane. Med berre fem medlemmar vil Forhandlingsutvalet alltid ha fleirtal, såfremt FU ikkje består av medlemmar utanfor styret. Uravstemming har ikkje vorte teke i bruk dei siste åra noko som bidreg til at ein framforhandla avtale eller brot ikkje får den nødvendige demokratiske og kritiske handsaminga.
4. Arbeidsutval. Ein ser klart behovet for to nestleiarar slik at ein får eit operativt Arbeidsutval. Det har tidlegare vore argumentert med at med fleire styremedlemmar enn fem og AU, at ein då får eit A og eit B lag. Det kan hende, men det er mest umogeleg å halde heile styret oppdatert på absolutt alle saker til ein kvar tid. Arbeidsutvalet har og ein viktig funksjon i det å involvere seg meir i den daglege framdrifta og handsame saker fortløpande, andre og fleire saker enn det styret får til handsaming.
5. Representasjon mm. Styremedlemmane skal representere organisasjonen og vere med i ulike nemnder, forhandlingsutvalet, Budsjettnemnda for Jordbruket og arbeidsgrupper. Det betyr at ein må ha fleire å velje i. Eksempelvis kan det fort verte slik at det berre er tre som har mogelegheiten til å vere med i FU. Dette er ein svakheit fordi det er ingen konkurranse mellom medlemmane om desse plassane og ein må hente inn folk utanfrå. Det kan og skje sjølv med eit større styre, men det er uheldig dersom ein må velje medlemmer av FU utanfor styret dersom desse ikkje deltek på styremøta og då heller ikkje er samkøyrte med resten av styret.
6. Rekruttering. For å sikre rekruttering og kontinuitet på same tid er det særskilt viktig for laget at styret har ein samansetning med ein kombinasjon av erfarne styremedlemmar og nye og yngre krefter. Eit utvida styre med sju medlemmar vil etter vårt syn betre sikre både rekruttering og kontinuitet samt få synleggjort breidda i laget.

Med helsing
Kongsberg Bonde- og Småbrukarlag

Anne Osland
leiar

Per Harald Aamodt
kasserar

Avstemmingen ble delt opp i tre voteringer.

Vedtak:

a) Landsmøtet vedtar forslaget om 7 styremedlemmer, av desse leiar og to nestleiarar.

Enstemmig vedtatt.

b) Forslaget om at leder og to nestledere skulle utgjøre et eget arbeidsutvalg **ble trukket av Kongsberg BS.**

c) Landsmøtet avviser forslaget om at minst 5 styremedlemmer må være til stede for at styret skal være vedtaksfør.

Vedtatt mot to stemmer.

4.1.2 Forslag til gjennomgang av prinsipp-programmet

Kongsberg Bonde- og Småbrukarlag, Oppland Bonde- og Småbrukarlag og Hordaland Bonde- og Småbrukarlag fremmet hvert sitt forslag om en gjennomgang av prinsipp-programmet for Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Forslagene og landsmøtets behandling av disse er gjengitt under.

A

Kongsberg Bonde- og Småbrukarlag
v/ Anne Osland
Voldenveien 33
3619 Skollenborg

Norsk Bonde og Småbrukarlag
Øvre Vollgt. 9
Oslo

Kongsberg 19. august 2007

Handsaming av prinsipp-programmet på landsmøte 2007

Syner til brev med invitasjon til å fremje forslag på saker til landsmøte 2007.

Kongsberg Bonde- og Småbrukarlag vil med dette be om at landsmøte vert invitert til innleiande drøftingar om prinsipp-programmet. Kongsberg BS meiner at

Landsmøte skal:

- velje eit programstyre som skal gå gjennom prinsipp-programmet i full breidde og legge fram endringsforslag for landsmøte 2008
- gi innspel til programstyret gjennom innleiande drøftingar

Programstyret skal:

- bestå av 7-10 medlemmar
- involvere alle ledd i organisasjonen i arbeidet
- leiast av leiar i Norsk Bonde- og Småbrukarlag
- kunne fremje lovendringsforslag dersom programstyret meiner det er nødvendig og teneleg

Representantskapet og styret skal:

- setje av midlar innafor budsjettet til å dekke utgifter til reise, overnatting, seminar og liknande evt. søke ekstern finansiering
- vere referansegruppe for programstyret
- fremje forslag til medlemmer av programstyret til landsmøte 2007

Grunngjeving

Prinsipp-programmet er Norsk Bonde- og Småbrukarlag sin viktigaste politiske og organisatoriske plattform. Gjeldande prinsipp-program vart vedteke i 1995 og det er såleis på høg tid at landsmøte 2007 tek programmet opp til innleiande drøftingar.

Sjølv om ikkje mykje har endra seg i landbrukspolitikken sidan 1995 (dei lange trendane ligg fast), har verda rundt oss endra seg. Forsterka fokus på miljø og klima utfordringar, endring i media og kommunikasjonsbilete, ny kunnskap, internasjonale handelsavtalar, samt nasjonale og internasjonale trendar påverkar kvardagen til bønder og til organisasjonen. Det betyr nye utfordringar, men og nye mogelegheiter både i høve politikk og kommunikasjon. Desse mogelegheitene må Norsk Bonde- og Småbrukarlag nytte seg av.

Ein gjennomgang av prinsipp-programmet vil gi organisasjonen og landsmøte mogelegheita til ein grundig diskusjon om mål og strategiar for Norsk Bonde- og Småbrukarlag og på den måten syte for at desse er solid forankra.

Ein ser samstundes eit stort behov for å styrke det organisatoriske arbeidet i laget. Dette gjeld både lokallag og fylkeslag, ulike utval, landsstyre og sekretariatet. Ein må sjå på korleis dei ulike ledda i laget arbeider i høve kvarandre, arbeidsoppgåver, ansvarsdeling mm. Ein gjennomgang av prinsipp-programmet vil etter vårt syn vere eit av fleire bidrag for å legge grunnlaget for ein sunn og sterk organisasjon også framover.

Me ynskjer og å kome med forslag på aktuelle medlemmar til programstyret: Ståle Støen, Gunnar Eilertsen, Kristin Sørheim, Geir Grosberg, Siw Mosleth, Sigrid Fonnli, Bergljot Bruåsdal Hesvik, leiar i ungdomsutvalet, leiar i kvinneutvalet, internasjonalt utval, Lene Lundberg, Kirsti Timenes Bell, Olav Randen, Per Olaf Lundteigen.

Kongsberg Bonde- og Småbrukarlag

Anne Osland
leiar

Per Harald Aamodt
kasserar

Vedtak:

Landsmøtet vedtar at det settes ned et utvalg som skal gå gjennom prinsipp-programmet for Norsk Bonde- og Småbrukarlag og legge fram et forslag til revidert prinsipp-program på landsmøtet i 2008.

Styret har ansvaret for å oppnevne dette utvalget og sørge for at utvalget får tilgang til de nødvendige ressurser som trengs til dette arbeidet.

B

Innspill til prinsipp-programmet for Norsk Bonde- og Småbrukarlag Fra Oppland Bonde- og Småbrukarlag.

Etisk og moralsk dyrehold:

Arbeide for ordninger som fører til at husdyr kan leve ut sin naturlige adferd i størst mulig grad. Arbeide for at alle husdyrslag skal ha rett til tilpasset utetid.

Matvaresikkerhet:

Arbeide for utvikling av biodrivstoff, men da på en slik måte at dette ikke vil gå på bekostning av produksjon av mat.

Vedtak:

Landsmøtet ber om at innspillet fra Oppland Bonde- og Småbrukarlag tas inn i den gjennomgangen som det er vist til i vedtaket fra behandlingen av forslaget fra Kongsberg BS.

C

Hordaland Bonde- og Småbrukarlag

HANDSAMING AV PRINSIPP-PROGRAMMET PÅ LANDSMØTET 2007

Hordaland Bonde- og Småbrukarlag vil koma med framlegg om at det vert starta ein gjennomgang av prinsippprogrammet.

Me ynskjer at dette vert teke opp som ei sak på Landsmøtet i 2007, og at Landsmøtet veljer ei gruppe som skal arbeida med dette fram til neste Landsmøte. Landsmøtet skal koma med innspel som gruppa skal arbeida ut i frå.

Arbeidet kan organiserast slik som Kongsberg BS har foreslått i sitt framlegg. Me støttar elles framlegget til Kongsberg BS.

Vedtak:

Landsmøtet ber om at innspillet fra Hordaland Bonde- og Småbrukarlag tas inn i den gjennomgangen som det er vist til i vedtaket fra behandlingen av forslaget fra Kongsberg BS.

4.1.3 Årsmelding 2006-2007

Vedtak:

Landsmøtet godkjente enstemmig årsmelding for 2006-2007.

4.1.4 Innkomne forslag

A Forslag innsendt til behandling på landsmøtet

Forslag nr. 1 Fra Østfold Bonde- og Småbrukarlag

Tre arbeidsoppgaver i prioritert rekkefølge.

1. JORDVERN
Jordbruket blir i økende grad nedbygd og forsvinner.
Norge har nok arealer, også til utbygging, men prioriteringen av arealet er feil, i forhold til jordbruket.
2. Biodiesel framfor mat?
Framstillingen av biodiesel tar mat fra de fattige landene samt at miljøkonsekvensene bør bli mye tydeligere (bl. a. transporten av biomassen)
3. Sau/geit
Vi trenger flere beitedyr før landet gror igjen.
Det må tilrettelegges for å beite mer, også så vi slipper å importere.

Vedtak:

Landsmøtet støtter at sakene fra Østfold BS er viktige å arbeide med. Innspillet oversendes styret for prioritering sammen med andre viktige saker.

Forslag nr. 2 Fra Aust-Agder Bonde- og Småbrukarlag

Jordvern

Det nytter ikke at regjering og departement «fokuserer» på jordvern, så lenge muligheten til forskjellig praksis i kommunene er tilstede. Viktige momenter ved jordvernsaka: Nasjonale lover skal være styrende i alle kommuner.

Problem: Alle kommuner har forskjellige tradisjoner, praksis som gjør at loven kan omgå
Problem: bonden kjenner ikke sin rett eller sin posisjon ifht. regelverket

Løsning:

1. Reglene strammes inn, vil dette endre noe?
2. Bonden må bevisstgjøres sin rett, vil dette endre noe?

Skal en såkalt vekstkommune ha rett til å bygge ned landbrukseiendom; gjøre livsvilkårene dårligere for bøndene nær tettbebygde strøk?

N.B. Innløsningsjord er en manipulerende betegnelse for nedbygging av jord.

UFORDELAKTIGE TING FOR BONDEN

LNF-område er ikke en beskyttet reguleringstittel, tittelen tolkes forskjellig i alle kommuner med dertil forskjellige konsekvenser for landbruket.

Staten vil ikke bygge ned, men kommunene vil det. Hvordan har det seg at kommunene får anledning til det?

Bonden ar alene om å stille krav. Et byggefelt, industri, vei etc. er alltid mektigere / flere stemmer enn bonden. En løsning er at bonden styrker sin bevissthet og blir en sterkere beskytter av egne og nasjonale interesser.

Bøndene bør ha en krisetelefon mot nedbygging, - fordi det skjer overgrep mot jorden. Krisetelefonen; JORDVERNLINE, må være åpen for enhver bonde og kunne gi nøytral juridisk bistand. JORDVERNLINE kan ikke ha kommunale interesser, men følge nasjonale regler.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Aust-Agder BS. Forslaget samordnes med andre forslag med samme tema og sendes tilbake til styret for videre oppfølging.

Forslag nr. 3 Fra Aust-Agder Bonde- og Småbrukarlag

Velferdsordningene i jordbruket

Vi ser fram til å få den nye landsdekkende landbruksvikarordningen på plass. Dette blir en spennende utfordring som vi er sikker på skal bli bedre for de aller fleste bønder. Men vi håper samtidig at det tas hensyn til at Agderfylkene har atskillig lengre mellom bøndene enn f. eks Jæren når midlene fordeles på de enkelte fylkene. 150 bønder på en landbruksvikar blir veldig store kjøreavstander i indre bygder.

Vi administrerer landbruksvikaren i Bygland for Bygland Kommune i dag. Der er det en landbruksvikar i full stilling på 32 bønder. Allerede i mai passerte han 9000 km. Dermed er det bare ikke hensiktsmessig at han skal ha større distrikt. Men vi kan selvfølgelig gjøre om en del av stillingen hans til avløser med samme lønnsvilkår som han i dag har som avløser. Uansett får han mye kjøring. Med den økonomiske situasjonen avløserlaga er i etter at administrasjonstilskuddet forsvant, bør ikke den nye ordningen føre til en økonomisk belastning for avløserlaga - særlig ikke fordi også ikke-medlemmer skal nyte godt av ordningen. Vi er derfor opptatt av at ordningen tilføres nødvendige midler hvert år, som også tar hensyn til nødvendig lønnsvekst.

Rekruttering blir en utfordring etter hvert. Arbeidsmarkedet er svært stramt og lønnsevnen i landbruket er ikke av de største.

Regelverk avløsertilskott ved sjukdom:

- Egenmelding. I dag har de som bruker landbruksvikar rett på avløsertilskott ved sjukdom i 3 dager. Denne retten ønsker Landbruks- og matdepartementet og SLF å fjerne. I stedet burde den utvides til også å gjelde annen sjukeavløsning og avgrenses til 4 ganger i året, slik lønnstakere har. Ikke tror vi at bønder ville misbruke dette noe mer enn lønnstakere, sannsynligvis atskillig mindre.
- Barns sjukdom. I dag må barnet være innlagt på sjukehus for at foreldrene skal kunne få sjukeavløser/landbruksvikar. Her burde reglene være likt med for lønnstakere. Slik

det er nå, må en av foreldrene sjukemeldes for å kunne få avløser til dette. Vi har i dag medlemmer som er aleneforeldre, hvor dette er reelt.

Ellers bør selvfølgelig satsene både ved ferie- og sjukeavløsning opp. Ingen kan vel få 1030 kr pr dag til å dekke en full dag med avløsning. Selv om makssatsen for ferieavløsning har økt fra 50.000 til 55.000 på 2 år, hadde den før det stått stille helt siden Kåre Gjønnes var landbruksminister. Vi vet alle hvordan lønnskostnadene har økt i disse åra. Resultatet er atskillig mindre avløsning på bonden. I kampen om arbeidskraften må en også regne med at avløsningen må bli enda en god del dyrere. Ellers får vi bare ikke noen til å ta disse jobbene.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Aust-Agder BS. Forslagene vedr. egenmelding og barns sykdom er allerede tatt inn i hørings svar fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag til Landbruks- og matdepartementet i høring om forskrift om sjukdomsavløsning. Landsmøtet sender forslagene om bedringer i velferdsordningene tilbake til styret for videre oppfølging i jordbruksforhandlingene.

Forslag nr. 4 Fra Rana Bonde- og Småbrukarlag

Rovviltforvaltningen i Norge

I høringsuttalelsen om den sist vedtatte Rovdyrmeldingen var Rana Bonde - og Småbrukerlag meget kritisk til forslagene om antall ynglinger, av spesielt jerv og bjørn i vår region.

Vi har i dag en rovdyrstamme som er i ferd med å rasere småfenæringen. Og næringen føler at en stanger hodet mot veggen på alle hold, til og med Mattilsynet har inntatt en holdning som forsvarer rovdirene, etter vår mening burde en kunne forvente at de var mer opptatt av å forsvare beitebrukerne, som er en viktig brikke i matforsyningen til storsamfunnet. Men i stedet opplever en at næringen blir foret med skriv om sanksjoner og tidlig nedsanking, hvis det blir registrert tap av dyr på beite lenge før sankingen starter.

Det er staten som eier alle rovdyr i den norske fauna, og da må de ha samme ansvar som f.eks. en hundeeier, for han kan nemlig måtte stå å se på at hunden blir skutt hvis den befinner seg ved en saueflokk.

Denne næring utnytter en stor fornybar ressurs som finnes i utmarksbeitene, de er også et viktig redskap i å redusere tempoet i gjengroingen av vårt kulturlandskap.

Forslag til Landsmøtet 2007:

1. Ynglinger av jerv må reduseres med 50 %.
2. Uttak av jerv må gjøres på en slik måte at en ikke drar med seg store etterslep, for det vil forverre situasjonen ytterligere.
3. Bjørn er ingen truet art og må utgå av fauna i denne region, og det er med bakgrunn i den store bjørnestamme som finnes i Sverige. Med de korte avstander som er fra svensk side til våre beiteområder skaper det bare problemer å opprettholde en bjørnestamme på norsk side.
4. Mattilsynet må opptre som en samarbeidspartner for landbruksnæringen og ikke som en motpart.
5. I de store rovdyrbelastede regioner må staten knytte til seg vante jegere, som er tilgjengelig på kort varsel, først da vil det være mulig å ta ut de dyra som volder skade. Og det må være en forutsetning at lønnsutgiftene bæres av staten.

Vedtak:

Landsmøtet støtter intensjonen i forslaget fra Rana BS. Forslaget sendes vidare til redaksjonskomiteen for samordning med forslaget fra Hattfjelldal BS for utforming av en uttale. (Se uttale nr. 17.)

Forslag nr. 5 Fra Oppland Bonde- og Småbrukarlag

Endring av Forskrift om tilskot til avløyning.

§ 9. Tilskot ved sjukt barn

Det kan gjevast tilskot når den personen det vert søkt tilskot for har barn under 16 år med kronisk sjukdom eller følgjer sjukt barn under 12 år eller funksjonshemma barn under 16 år til behandling på sjukehus, institusjon eller spesialist.

Tilskotet kan gjevast inntil 20 dagar pr. år for kvar av foreldra. For einslege foreldre kan det gjevast tilskot i inntil 40 dagar pr. år.

Forslag til endring av forskriften:

Det kan gjevast tilskot når personen det vert søkt tilskot for har barn under 16 år med: Kronisk sjukdom, følge av sjukt barn og funksjonshemma barn til behandling på sjukehus, institusjon eller spesialist.

Begrunnelse:

I dag dekker tilskuddet kun følge av sykt barn under 12 år. Dette er alt for lavt. Med lange reiseavstander kan en ikke sende et barn over 12 år alene til undersøkelser eller sykehusinnleggelse. For de aller fleste foreldre vil en slik ordning medføre utgifter og inntektstap, noe som er urimelig i denne sammenheng.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Oppland BS. Forslagene vedr. egenmelding og barns sjukdom er allerede tatt inn i høringssvar fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag til Landbruks- og matdepartementet i høring om forskrift om sjukdomsavløsning.

Forslag nr. 6 Fra Øystre Slidre Bonde- og Småbrukarlag

Auke minstekvota for kyrmjølk til 100.000 l

Vi krev at minstekvota for kyrmjølk blir auka til 100.000 liter, og den ”nye” tildelte kvota skal det vera bruksrett til, men skal då ikkje kunne seljast!

Begrunnelse

I Valdres, og elles i landet, skjer det ei omfattande nedlegging i landbruket. Kva er årsaka til det? Etter vår meining, er det den negative utviklinga dei seinare åra, og at pesimismen har fått overtaket. Det er inga ”forutsigbarheit” om framtida. Produksjonstak og dårleg lønnsutvikling, gjer at ”nye brukarar” ikkje vil drive som gardbrukarar. Dei tek seg heller anna arbeid som er betre lønna.

Det er mange ting som må gjerast for å få attende optimisma og trua på framtida. Korleis gjer vi det? Eit vesentleg poeng er å kunne utnytte kapasiteten også på dei små bruka. Når kvotene har vorte utvida, har det vore i prosent og ikkje i liter. Dermed har skilnaden mellom stor og

liten vorte endå større. Bruk med ”store” kvoter er også betre rusta økonomisk ved kjøp av kvoter. La dei av oss som vel å ta vare på våre slekts- og familiegardar, få koma innåt ”kvotefatet” på ein annan måte! Dagens minstekvote på 30.000 liter, har tida gått i frå!

På eit ”vanleg” bruk i dag, med omlag 70.000 liter i kvote, ville eit lyft på 30.000 liter, for mange bety betre utnytting av gardens ressursar. Likeeins ville eit slikt gardsbruk, i dag, vera meir inspirerende å ta over for neste generasjon. Dette kunne vera starten på ei anna løysing, i staden for dagens fiktive 99/1 samdrifter!

Dette må då vera eit moment, som står til kva landbruksminister Terje Riis-Johansen har sagt, om å ta vare på og styrke familiebruka, auka inntekt, og sikre eit landbruk med ein variert bruksstruktur over heile landet. Då vart ein del brukbare, eventuelt tome driftsbygningar og gardar i drift att, og grunnlaget for stølinga var på plass. På den måten ville auka beiting med husdyr i utmark, vera eit viktig bidrag no som før, til å halde eit ope kulturlandskap.

Dei seinaste åras melodi for oss har vore strammare økonomi, auka kostnader, og dermed redusert overskot, med dei fylgjer at vedlikehald og nyinvesteringar har måtta vente. No må landbruksnæringa visast respekt, og fine ord lyt bli til handling!

Styret i Oppland Bonde- og Småbrukarlag støtter forslaget fra Øystre Slidre BS. Forslaget tar opp flere store utfordringer ved dagens utvikling og kommer med et nytt løsningsforslag. Avgangen i landbruket er fortsatt stor særlig blant små og middelsstore melkeprodusenter i Oppland. Bruk som legger ned produksjonen har viktige funksjoner som del av det lokale landbruksmiljøet, kulturlandskapspleier, kulturbærer og verdiskaper i lokalsamfunnet. Det er svært viktig at disse fortsatt «truede» enkeltbruksenheter gis et betydelig bedre driftsgrunnlag som gjør det lettere for neste generasjon å overta. Siden markedsutviklingen viser stort behov for mer melk mener OBS at forslaget fra Øystre Slidre BS er et framtidsrettet og nytenkende løsningsforslag. Styret i Oppland Bonde- og Småbrukarlag støtter derfor forslaget og anbefaler det oversendt Kvoteutvalget for melk til utredning.

Vedtak:

Landsmøtet avviser forslaget fra Øystre Slidre BS, men ber styret arbeide videre med å forbedre rammevilkårene for de minste mjølkeprodusentene der også en vurdering av minstekvotene må inngå.

Forslag nr. 7 Fra Oppland Bonde- og Småbrukarlag

Regionalt miljøprogram - RMP

Oppland Bonde- og Småbrukarlag mener at innføringen av RMP og arbeidet som er gjort med RMP i Oppland er svært positiv. Programmet støtter målrettet bl.a. setring, biologisk mangfold, brattlendte bruk og dyr på utmarksbeite. Det er også kjent fra andre fylker at f.eks. setring i Trøndelagsfylkene har økt vesentlig etter innføringen av RMP.

RMP kompenserer for større kostnader og mer arbeid når det drives landbruk i et fjell- og kystlandskap med store avstander, bratt areal, små jorder og klimatiske ulemper. De naturgitte forutsetningene i Oppland begrenser ofte for mer effektive driftsmåter. Busetting, sysselsetting og kulturlandskapet på bygdene er avhengig av et aktivt familiejordbruk pga. de mange og mangfoldige ringvirkningene som det tradisjonelle landbruket har for bygdene.

Overføringene til regionene er imidlertid ikke omfattende nok for å bremse nedgang i antall bruk. For å ta vare på store miljøverdier som f.eks. gamle og artsrike beitemarker, er støttenivået fortsatt svært lavt med i det nevnte tilfelle 150 kr/mål/år. Setertilskuddet ligger i Oppland på 27.000 kr/år for enkeltsetrer med utmarksbeite og 8 uker setring. Med økende krav og kostnader til driftsapparatet burde f.eks. også setertilskuddet tilpasses over tid. Etter at ordningen blir mer kjent og tatt i bruk er det behov for å øke de totale overføringene til RMP for å unngå reduksjon av satser.

Et regionalt miljøprogram med stor økonomisk betydning er avgjørende for å opprettholde en variert bruksstruktur over hele landet, for å øke utnyttelsen av lokale ressurser og styrke de regionale variasjonene i Norges kulturlandskap og tradisjoner. RMP er en god start for et tilskuddssystem som er tilpasset regionene. OBS mener derfor at arbeidet med å gi landbruksstøtten i Norge en enda sterkere regional profil bl.a. ved å øke overføringene i RMP, må prioriteres høgt bl.a. under jordbruksforhandlingene. RMP er miljøstøtte som er lett å forsvare både nasjonalt og internasjonalt.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Oppland BS. Landsmøtet sender forslaget tilbake til styret for videre oppfølging i jordbruksforhandlingene.

Forslag nr. 8 Fra Oppland Bonde- og Småbrukarlag

Unntak fra lausdriftskravet i melkeproduksjonen på mindre bruk.

Årsmøtet i NBS ber om at det blir gjort unntak i bestemmelsen om at alle storfe skal ha lausdrift fra 2024, og økologisk fra 2011 for mindre bruk opp til 30 årskyr.

Årsmøtet er kjent med at det jobbes med denne problematikken i Mat- og Landbruksdepartementet. Denne bestemmelsen har ført til at mange har lagt opp og vil legge opp i åra som kommer. Det er en kjensgjerning at det er innenfor denne gruppa man finner de fleste som praktiserer setring og bruk av utmarka til beiting. Bestemmelsen virker samtidig som en stor bremsekloss i forhold til omlegging til økologisk drift.

Menes det noe med å få dyra ut på utmarksbeite, ta vare på det biologiske mangfoldet, hindre gjengroing og sikre fortsatt produksjon av melk på små og mellomstore bruk, så må unntaket innfries.

Dette må medføre at det blir legalt og gis tilskudd og investeringslån fra Innovasjon Norge til båsfjøs ved større ombygginger og nybygg, og det må innarbeides i holdforskriften for storfe samt i reviderte retningslinjer for hold av storfe.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Oppland BS. Landsmøtet viser videre til det utredningsarbeidet som skal settes i gang om denne saken. Landsmøtet sender forslaget tilbake til styret for videre oppfølging i arbeidsgruppen som er satt ned for å vurdere problemstillingene.

Forslag nr. 9 Fra Vestre Slidre Bonde- og Småbrukarlag

Nasjonalt regelverk rundt jordleige

Etterkvart er det mange som på grunnlag av leigd jord investerar store summer i driftsapparat, kvote, vedlikehald av jord/vegar m.m. Innteninga er ofte marginal slik at investeringane må finansierast med langvarige lån. Diverre er grunnlaget for investeringane, jordleiga, ofte dårleg sikra gjennom manglande/mangelfulle kontrakter. Særskild hardt kan dette slå ut i økologisk landbruk gjennom krav om tilbakebetaling av omleggingstilskot ved kortare økodrift enn 5 år.

For å sikre investeringane og stimulere til at mest mogleg av det dyrka arealet i landet vert halde i hevd, bør landbruksdepartementet snarast utgreie eit nasjonalt regelverk for jordleige. Dette bør som eit minimum innehalde krav om kontraktslengde, td 10 år, reglar for oppseiing av kontrakt, samt regulering av leigepris. Når ein td leiger jord slik at ein hamnar over 200 daa, vil det overskytande bli betalt med kr 250 inkl kulturlandskapstilskot og ikkje kr 400 (ca).

Dersom ein vert større for å ta vare på arealet, vil grensa på 200 daa bli kunstig lita. Staten bør oppjustere slik at ein får maks tilskot opp til td 400 daa, og/eller regulere leigesatsane for å hindre at passive jordeigarar syg til seg ufortjente kroner medan andre får alt arbeidet. I tillegg bør det stillast krav til jordeigar om aktiv drift av dyrka jord.

Staten må laga ordningar som sikrar at jorda vert brukt, og at brukarane har ei høveleg utkome. Det skal løne seg å vera aktiv jordbrukar, vi gjer tross alt ein viktig jobb for samfunnet.

Vedtak:

Landsmøtet avviser forslaget fra Vestre Slidre BS.

Forslag nr. 10 Fra Vestre Slidre Bonde- og Småbrukarlag

Auka investeringsramme for BU-midlar

Vi har for tida ei historisk underdekning på mjølk/kjøtt i Noreg. Mange produsentar har vald å slutte pga økonomi/familie/fritid. No sluttar også produsentar avdi det ikkje finst nok offentlege midlar til å starte naudsynte utbyggingar/oppgraderingar av driftsapparatet. Til 2011 skal alle økomjølk-bruk ha lausdrift, tilsvarande 2024 for konvensjonell drift. Pga nasjonale målsetjingar om økologisk landbruk, auka økosalg og fokus på arbeidsmiljø og dyreetikk må vi påregne stor pågang på søknader om BU-støtte til bygging av lausdriftsfjøs i åra framover.

Dagens nivå på BU-fonda kan på ingen måte imøtekomme utfordringane vi står ovanfor for å sikre innanlandsk produksjon av mjølk og kjøtt. NBS bed difor Regjeringa/Lanbruksdepartementet snarast auke BU-rammene på ein slik måte at omsøkte prosjekt kan gjennomførast.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Vestre Slidre BS om at organisasjonen skal arbeide for at investeringsmidlene for landbruket får økte rammer. Det må være en klar forutsetning for økningen av investeringsmidlene at disse kommer flest mulig bruk til gode.

Forslag nr. 11   Fra Vestre Slidre Bonde- og Småbrukarlag

Aktiv drift og vern av dyrka jord.

Kun 3 % av Noreg er dyrka areal. Diverre er det stadig meir av dette som ikkje er i aktiv drift og difor er i ferd med å gro att, eller blir slukt av byar og vegar. Alle internasjonale prognoser syner at vi kjem til å få bruk for denne jorda i framtida. Difor er det tvingande naudsynt at vi held oppe areala gjennom slått, beite og ein restriktiv arealpolitikk og får tilbake eit aktivt jordvern som hindrer irreversibel utbygging av td vegar og bygningsmasse på dykbar mark.

- Det bør stillast krav om aktiv drift av jordbruksareal.
- Østerrike har eit system der bøndane som tilleggsnæring kan td slå areal som ikkje er i bruk, for så å sende rekning til staten på utført arbeid. Dette bør vurderast også i Noreg.
- Tilskot til beiting og slått bør aukast og arealgrensa for tilskotsavkorting bør flyttast oppover, for å stimulere til at dei få bøndane som er att skal halde mest mogleg jord i hevd. Dagens grenser gjev minus i rekneskapen når du passerar 200 daa som skal betalast normal leige for.
- Mange sentrale kommuner opplever stor tilflytting med tilhøyrande press på gjenverande dyrka areal til nye bolig/industriområde og infrastruktur. Jorda her er ofte av sær god kvalitet og må vernast mot nedbygging. For å hindre nedbygginga av dyka og dykbar jord bør kommunene i slike områder samarbeide for å finne egna tomteareal.

Vedtak:

Landsmøtet støtter intensjonen i forslaget fra Vestre Slidre BS om aktiv bruk og vern av dyrka jord. Dette forslaget samordnes med andre forslag med tilsvarende tema og sendes tilbake tilstyret for vidare oppfølging.

Forslag nr. 12   Fra Hordaland Bonde- og Småbrukarlag

Gjennomgang av organisatorisk praksis

Leiarskapen i Norsk Bonde- og Småbrukarlag er til liks med andre faglag to-delt. Ein har den overordna og politiske styringa som skjer via styret og leiar, og på den andre sida sekretariatet med generalsekretæren som leiar. Dei tilsette er å sjå på som den den utførande og daglege leiinga av organisasjonen.

I kommunar vert dette regulert gjennom kommunelova og all formell og reell saksutgreiing skal skje gjennom rådmannen opp mot dei folkevalde. I friviljuge og faglege organisasjonar er praksis noko ulik, men opp gjennom generasjonar har det sjølvsagt vorte utmeisla skrivne og uskrivne reglar om god organisasjonsskikk. Døme: Einar Gerhardsen: Tillitsmannen.

Hordaland Bonde- og Småbrukarlag vil koma med framlegg om at ein tek ein debatt kring desse spørsmåla i Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Lagslovene er kanskje ikkje utfyllande nok på dette punktet. Kven har ansvar for kva i leiinga av organisasjonen.? Me vil understreka at dette ikkje er meint som kritikk av korskje tilsette eller leiinga av organisasjonen, og må sjåast på som eit ope innspel.

Me ser for oss at det på landsmøtet vert sett ned eit utval av tre røynde noverande eller tidegare tillitsvalde som får i oppgåve å sjå nærare på dette saksområdet. Det er føresetnaden at dette skal skje innan NBS og utan bruk av kostbare konsulentar. Sekretariatet må kunna stilla med referent-hjelp.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Hordaland BS og mener dette bør gjennomføres. Landsmøtet viser til at det allerede er satt i gang en prosess sentralt i organisasjonen med det samme utgangspunkt som ligger i forslaget fra Hordaland BS. Landsmøtet sender forslaget tilbake til styret for videre oppfølging.

Forslag nr. 13   Fra Sirma Bonde- og Småbrukarlag

Bønder får ikke kjøpe festa jordbruksareal

Styret i Finnmarkseiendommen vedtok 14. juni 2007 retningslinjer for salg av festet landbruksjord. Arealet rundt bebodde våningshus og driftsbygninger i aktiv bruk, kan selges, mens jordbruksjord i drift, som grenser til hovedbruket, selges ikke. Det presiseres i eget punkt at det ikke tillates deling for fritidshytter fra jordbruksfester. I Finnmark festes det meste av jordbruksarealer fra FeFo. Praksis har til nå vært at festet jord kan kjøpes av bonden til jordbrukstakst.

NBS mener vedtaket gir uheldige konsekvenser for bøndene. Kjøpenekten øker driftsrisikoen og reduserer utviklingsmulighetene i næringa. Pantesikkerheten blir redusert og kan gjøre det vanskeligere å få investeringslån. Reduksjon i fleksibiliteten i forvaltningen av jordbruksarealer i Finnmark, gir dårligere rammebetingelser i verdiskapinga, sammenlignet med resten av landet.

Kjøp av landbruksareal kan bety svært mye for alternative utnytting av gårdens ressurser i næringsssammenheng. Uforutsigbarhet rundt eierstruktur og ressursforvaltning fører let til dårligere vedlikehold av arealene. Det er viktig å bevare den forretningsmessige motivasjonen for å investere i egen eiendom.

Dessuten mener NBS at jordlovens delingsforbud også gjelder jordbruksfester av FeFo sin grunn i Finnmark. Det er kommunene og fylkesmannen som står for jordlovsbehandlninga og ansvaret tilligger ikke den enkelte grunneier, heller ikke FeFo.

NBS beklager at saken ikke har vært forelagt faglagene før endelig vedtak ble fattet. NBS forventer at styret i Finnmarkseiendommen foretar en grundig vurdering av konsekvensene vedtaket har for ei allerede hardt presset og utsatt landbruksnæring i Finnmark.

Vedlagt er vedtaket fra styret i FeFo.

Vedtak i SAK 47/07 "Praksis vedrørende salg av jordbruksarealer".

Styret legger følgende retningslinjer til grunn for kjøp av landbruksjord:

- Areal til våningshus og driftsbygninger i aktiv bruk kan selges. Det skal fradeles eget areal for eiendommer som er bebygde. Det samme vil gjelde for areal som skal bebygges.
- Jordbruksjord I drift som grenser til hovedbruket og som fortsatt vil være det i framtiden, selges ikke, men festes. Det samme gjelder for tettstedsnære områder med antatt stor økonomisk verdi og arealer som ikke grenser til hovedbruket.
- Salg av mindre arealer med formål å bedre arronderingen tillates.
- Areal til eksisterende våningshus og driftsbygninger som ikke lenger er i drift eller bebodd kan festes, men ikke selges.
- Forskjellige typer parseller/utmål som ikke er i drift skal sies opp. Salg eller fortsatt feste tillates ikke.
- Fradeling til tomter/areal til fritidshytter og lignende på jordbruksfester (feste av areal som ikke kan bebygges) tillates ikke.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Sirma BS og sender forslaget videre til styret for videre oppfølging.

Forslag nr. 14   Fra Lofoten Bonde- og Småbrukarlag

Økologisk geitmjølkproduksjon

Vi leser at Oikos sitt landsmøte mener at det skal satses mer økologisk geitmjølkproduksjon. Økologisk geithold har store kostnader med å tilpasse seg til Debios regelverk og det finnes ingen ekstra pris på kjøtt eller melk fra økologisk geitproduksjon.

DERFOR:

Lofoten Bonde- og Småbrukarlag mener at økologisk geitmelkproduksjon skal stimuleres ved å gi økotillegg til økologisk geitmelk på samme måte som til økologisk kumelk.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Lofoten BS. Forslaget oversendes TINE BA.

Forslag nr. 15   Fra styret i Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Norsk Bonde- og Småbrukarlag viderefører sin restriktive holdning til GMO

EU har – etter betydelig intern tautrekking – fastsatt en maksimalgrense på 0,9 prosent ufrivillig innblanding av genmodifiserte organismer (GMO) i økologiske landbruksprodukter. Dette er gjort på tross av en sterk motstand fra de økologiske bøndene og på tross av at sporingsgrensen for GMO er på 0,1 prosent.

Landsmøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag ser ingen gode grunner til å godta en maksimalgrense som er 9 ganger høyere enn sporingsgrensen. GMO er uforenelig med idègrunnlaget for økologisk landbruk. Verken virkning på helse, miljø eller landbruk er tilstrekkelig klarlagt.

Landsmøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag ber Landbruks- og matdepartementet og Debio om å fastsette maksimalgrensen for ufrivillig innblanding av GMO i økologiske landbruksprodukter til 0,1 prosent.

Vedtak:

Landsmøtet vedtar forslaget fra styret og ber om at dette formidles videre til Landbruks- og matdepartementet og Miljøverndepartementet.

Forslag nr. 16   Fra Verdal Bonde- og Småbrukarlag

Forhandlingsaker

1.   Noe vi skulle fått slutt på er at SMIL-midler brukes som erstatning/forebyggende tiltak mot rovdyrskader. Ved pålegg om heimtaking av sau fra Mattilsynet, da foreslår myndighetene bruk av slike midler, og det brukes.

Vi må kreve at vedtak fattet av Stortinget den 13. mai 2004, forslag nr. 13 av St.meld. nr. 15, 2003 – 2004 følges. Det sier at kostnader som følger av nødvendige tiltak skal dekkes over Miljøverndepartementets budsjett, og ikke ved bruk av jordbruksavtalens økonomiske virkemidler.

2.   På tross av fjorårets oppgjør så sakter de som driver med sau/ammeku mer og mer akterut i forhold til andre grupper. Dette sjøl om det er mangel på disse kjøttslaga. Derfor skulle det nå være på tide å få retta opp noe av dette.

Ordningen med driftstilskudd må omgjøres slik at om du har både ammeku og sau må du få tilskudd på begge dyreslagene slik at summen av dette blir lik inntil maks tilskudd på et dyreslag. I tillegg må det sees på prisen.

AK – tilskudd på gras må heves. Midler til det kan være at det settes ett øvre tak på korn.

3.   Konesjonsgrensene i svineproduksjonen må følges. Smutthullet med engangspurker må tettes. Det kan gjøres med ordninger slik at bonden taper penger.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslagene fra Verdal BS og sender disse over til styret for videre oppfølging i jordbruksforhandlingene.

Forslag nr. 17   Fra Hattfjelldal Bonde- og Småbrukarlag

Forvaltningsplanen for gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn.

Med grunnlag i overordna nasjonale bestandsmål for de store rovdyra er det bestemt at region 7, Nordland, skal ha 10 årlige ynglinger av jerv, 10 årlige ynglinger av gaupe, 2 årlige ynglinger av bjørn og at nåværende bestand av kongeørn skal opprettholdes. Ulv er den eneste av de store rovdyra det ikke skal være en bestand av i Nordland, men streifdyr vil forekomme.

Når det er snakk om antall årlige ynglinger betyr det i praksis antall "dokumenterte ynglinger". Altså kan det reelle antallet være betydelig høyere.

Disse rovdyra skal så forvaltes på en måte som gjør det mulig å opprettholde dagens antall beitedyr av rein og sau i fylket. Folk med tilknytning til beitenæringene i Nordland opplever at denne politiske målsettingen ikke er gjennomførbar, og vi vil her påpeke noen av de viktigste årsakene til dette:

Bestandsmålene:

Nordland fylke utgjør en ytterkant av et stort skandinavisk rovviltområde. Rovviltbestandene her vil derfor hele tiden være påvirket av bestanden på svensk side. Antall rovdyrindivider og skadeomfang kan da bli stort selv om det er få registrerte ynglinger.

Når det gjelder målet om to årlige ynglinger av bjørn lokalisert til den sørøstlige delen av fylket vil det innebære en bjørneforekomst på minst 50 individer. Dette i tillegg til skader forårsaket av jerv, gaupe og kongeørn vil utvilsomt utradere sauehold og reindrift i området. En slik situasjon er ikke i samsvar med Regjeringserklæringen fra Soria Moria der det heter at bestandstall skal kunne vurderes ut fra effekten på beiting, beitedyr og livskvaliteten for folk i rovdyrutsatte områder.

Skadeforebyggende tiltak rettet mot rovdyr:

Når situasjonen nødvendiggjør uttak av skadegjørende rovdyr vil det på grunn av vedtatte bestandsmål ofte være vanskelig å få fellingstillatelse. Det har også vist seg at svært få dyr blir felt i de tilfeller skadefellingsjakt blir iverksatt. Bestandsregulering i form av lisensjakt har også vært lite effektivt. Offentlige myndigheter har så langt tatt lite ansvar for denne delen av rovviltforvaltningen.

Skadeforebyggende tiltak rettet mot beitedyr:

Beitebrukerne har gjennom mange år prøvd ut en rekke tiltak for å redusere skader forårsaket av freda rovvilt. Erfaringene viser at disse ofte bare flytter problemene over til andre beiteområder. Tiltak som forutsetter inngjerding eller kontinuerlig tilsyn er dessuten så kostbare at de ikke kan gjennomføres i praksis. En del tiltak har også betydelige minussider når det gjelder dyrevelferd.

Driftstilpasninger som innebærer omlegging til andre produksjoner er ikke forenlig med målsettingen om å opprettholde sauehold og reindrift på dagens nivå. Slik driftsomlegging i tradisjonelle beitebruksområder fører også til sterk forverring av situasjonen for gjenværende bruk/driftsenheter, og oppfattes derfor som en uredelig form for problemløsning.

Norske beitebruksnæringer er i dag i en situasjon der bl.a. stadig økende problemer med av freda rovvilt fører til at vi ikke klarer å dekke innenlandsk etterspørsel etter sau-, lamme- og reinkjøtt. Dette har betydelige negative konsekvenser, særlig i distriktpolitisk sammenheng. Hattfjelldal Bonde- og Småbrukarlag vil derfor rette en sterk henstilling til ansvarlige myndigheter om at forvaltningsplanen for freda rovvilt snarest mulig blir gjennomgått og revidert på grunnlag av de forhold som her er nevnt.

Vedtak:

Landsmøtet støtter intensjonen i forslaget fra Hattfjelldal BS. Forslaget sendes videre til redaksjonskomiteen for samordning med forslaget fra Rana BS for utforming av en uttale. (Se forslag nr. 4.)

4.1.5 Andre uttaler fra landsmøtet

Dette er forslag til uttaler som ble fremmet av representantskapet/ utsendinger/redaksjonskomiteen direkte i landsmøtet, lagt fram av redaksjonskomiteen og behandlet av landsmøtet.

B Forslag fremmet av redaksjonskomiteen overfor landsmøtet

1 Styrk jordvernet.

Landsmøtet i Norsk Bonde og Småbrukarlag krever et styrket jordvern.

Vi ser i dag en økende tendens til at dyrka jord nedbygges og brukes til andre formål enn landbruksproduksjon. Rønvikjordene i Bodø er et godt eksempel på dyrka jord som står i fare for å bli bygd ned. Dette er ikke bare uetisk, men også bekymringsfullt i en tid der det blir stadig større behov for mat, som skal fø en stadig voksende befolkning. Landsmøtet i Norsk Bonde og Småbrukarlag krever derfor en strengere praktisering av jordloven og plan- og bygningsloven. Det må og kreves en mer lik praktisering av lovverket mellom kommunene.

Norge har bare 3 % dyrka mark, og vi har derfor ikke noe dyrka jord å avse.

Vedtak:

Landsmøtet ber styret i Norsk Bonde og Småbrukarlag arbeide videre med styrking av jordvernet.

2 Vi må ha en rovdyrpolitikk vi kan leve med

Dagens rovdyrpolitikk baserer seg på et stort kompromiss i Stortinget. Stortinget vil ha økt beitebruk og en bærekraftig rovdyrstamme. Forliket baserer seg på en vilje om å ivareta beitenæringene og dyrevern samtidig som nasjonen ivaretar sitt ansvar for å bevare biologisk mangfold og levedyktige rovdyrstammer. I dag ser vi at den praktiske politikken truer disse intensjonene.

En villet politikk med høyere rovdyr tetthet har ført til at konfliktnivået i beiteområdene for sau og rein har økt sterkt de seinere åra. Mange beitebrukere er blitt presset ut av næringa. Forebyggende tiltak har ikke hatt ønsket virkning. Store tap over flere år har ført til pessimisme i distriktene. Nå må det en kraftigere innsats til for å berge restene av beitenæringa.

Sau- og reinnæringa kan ikke lenger bære ulempene og belastningen ved å pleie rovdyrstammen alene. Norsk Bonde- og Småbrukarlag retter derfor en sterk henstilling til ansvarlige myndigheter å revidere forvaltningsplanen for freda rovvilt snarest mulig og på grunnlag av de forhold som her er nevnt.

Vedtak:

Landsmøtet ber om at uttalelsen sendes pressen og politiske partier.

3 Auka investeringsramme for BU-midlar

Vi har for tida ei historisk underdekning på mjølk/kjøtt i Noreg. Mange produsentar har vald å slutte pga økonomi/familie/fritid. No sluttar også produsentar avdi det ikkje finst nok offentlege midlar til å starte naudsynte utbyggingar/oppgraderingar av driftsapparatet. Til 2011 skal alle økomjølkb-bruk ha lausdrift, tilsvarande 2024 for konvensjonell drift. Pga nasjonale målsetjingar om økologisk landbruk, auka økosalg og fokus på arbeidsmiljø og dyreetikk må vi påregne stor pågang på søknader om BU-støtte til bygging av lausdriftsfjøs i åra framover.

Dagens nivå på BU-fonda kan på ingen måte imøtekoma utfordringane vi står ovanfor for å sikre innanlandsk produksjon av mjølk og kjøtt. NBS bed difor regjeringa/landbruksdepartementet snarast auke BU-rammene på ein slik måte at omsøkte prosjekt kan gjennomførast.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget om at organisasjonen skal arbeide for at investeringsmidlene for landbruket får økte rammer. Det må være en klar forutsetning for økningen av investeringsmidlene at disse kommer flest mulig bruk til gode.

C Forslag fremmet direkte på landsmøtet og behandlet av redaksjonskomiteen

1 Reduksjon i grunnrenteskatt

Landsmøtet i NBS er bekymret over forslag i statsbudsjettet om auka grunnrenteskatt for småkraftverk. En slik reduksjon vil særlig gå utover bygdekraftverk og ramme aktive grunneiere og bønder. Problemstillingen må ses i sammenheng med konsesjons- og jordlovgiving.

I dag er det en fri grense før skattlegging på en installasjon på 5500 kVA. Forslaget innebærer en endring av grensen til 1500 kVA.

Vedtak:

Landsmøtet ber styret ta opp saken raskt med sentrale myndigheter.

2 Klimaproblemene krever handling nå!

Menneskeskapte klimaendringer utgjør en trussel for verdens matproduksjon. Ekstremvær som for eksempel tørke og flom vil i framtida vanskeliggjøre matproduksjon i deler av verden. Med den befolkningsveksten vi ser i dag og med en stadig økende levestandard er det nå tvingende nødvendig med tiltak for å snu utviklingen.

Et mer miljøvennlig landbruk vil være et viktig bidrag i så måte. Norge er et land med store utmarksressurser og dette bør være grunnsteinen i et miljøvennlig landbruk sammen med produksjon av grovfôr.

Norsk landbruk bør av hensyn til de miljøutfordringer vi står overfor, i størst mulig grad være selvforsynt med innsatsfaktorer. På bakgrunn av dette er det behov for nytenkning i både lokal, nasjonal og global landbrukspolitik. Kortreist mat, innføring av CO₂-nøytrale energikilder og redusert bruk av fossile energikilder er nødvendig for å oppnå resultater. Landsmøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag krever at det blir en gjennomgang av den nasjonale landbrukspolitikken med tanke på å skape et mer miljøvennlig landbruk.

Vi har lenge nok hørt fine honnørord uten innhold. Endringer i klima krever at det handles nå.

Vedtak:

Uttalelsen sendes pressen og styret i NBS for videre oppfølging.

3 Landbruket ut av WTO

Landsmøtet i Norsk Bonde og Småbrukarlag krever ”Landbruket ut av WTO!”

Verdens matvaresituasjon og klimaendringer, tilsier et sterkere fokus på konsekvensene av WTOs regelverk for handel med mat. Lands matvareproduksjon må være bærekraftig i et langsiktig perspektiv. Dette gjelder særlig smittespredning, sikkerhet, forsyning og energiforbruk.

Alle land må ha rett og plikt til å dekke behov for basismatvarer for egen befolkning. Verdens mat og landbrukspolitik må bli en del av FN konvensjonen, inkludert menneskerettighetskonvensjonen.

Vedtak:

Arbeidet med WTO må ha høy prioritet i styrearbeidet. Uttalelsen sendes pressen.

4 Kommunalt ansvar for tilgang på veterinærtjenester

Regjeringen har fremmet forslag om at kommunene skal få ansvar for tilgangen på veterinærtjenester. Ordningen er foreslått innført fra 1.1. 2008.

Forslaget innebærer en fjerning av en offentlig klinisk veterinærvakt. Dagens trusselbilde krever en sterk beredskap overfor smittsomme dyresykdommer og dyretragedier.

Vedtak:

Landsmøtet mener dette er et usikkert forslag og oversender saken til styret i NBS for videre behandling.

5 Tilskudd til vinterfôra sau

Landsmøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag henstiller til organisasjonen at det i neste jordbruksoppgjør må arbeides for å få tilbake tilskuddet for vinterfôra sau under 1 år.

Frafall av ordningen med tilskudd til vinterfôra sau under ett år, rammer særlig nyetablerere.

Vedtak:

Uttalelsen oversendes styret i NBS.

6 Avkorting i produksjonstilskudd pga alder

Ved beregning av produksjonstilskudd som utbetales til enkeltpersonforetak, reduseres tilskuddet hvis foretakets innehaver er 67 år eller eldre. Reduksjonen kommer i tillegg til bunnfradraget. Pensjonsreformen legger opp til at det skal lønne seg for eldre arbeidstakere å stå lenger i arbeid. Avkorting av produksjonstilskudd pga. alder har en stikk motsatt virkning og må fjernes.

Ordningen vil ha store negative følger for enkeltbrukere, bygdesamfunn og næringen, i sær rammes småfenæringen som har størst andel eldre utøvere.

Vedtak:

Uttalelsen oversendes styret i NBS.

4.1.6 Resultat av valgene

Etter valgene har styret, ordførerskapet, kvinneutvalget og valgmennd følgende sammensetning:

Styret:

Leder:	Ole Anton Teigen, Troms	Ny, 1 år
Styremedlemmer:	Vegard Vigdenes, Nord-Trøndelag Ole Jacob Christensen, Oppland Marit Jordal, Vest-Agder Bjørn M. Lothe Reidun Liseth Svarstad, Sogn og Fjordane Odd Grøstad, Buskerud	Ny, 2 år Gjenvalg, 2 år Ny, 1 år Ny, 2 år Ikke på valg Ny, 1 år
Nestledere:	Odd Grøstad, Buskerud Vegard Vigdenes	Ny, 1 år Ny, 2 år (1 år som nestleder)
Varamedlemmer:	1. Veronika Holmli, Nord-Trøndelag 2. Monica Balto, Finnmark 3. Arne Lofthus, Hordaland	Ny Ny Ny
Ordfører i representantskapet:	Reidar Isebakke, Østfold	Ny, 1 år
Varaordfører i representantskapet:	Margit Mathisen, Finnmark	Gjenvalg, 1 år

Kvinneutvalget:

Leder:	Jorunn Haugland Støen, Hedmark	Gjenvalg, 1 år
Kvinneutvalget:	Torunn Stangeland, Akershus Anne-Lise Aas, Oppland	Ikke på valg Ikke på valg
Varamedlemmer:	Ilona Margarethe Drivdal, Hedmark Helene Skogli, Oppland	Ikke på valg Ikke på valg

Valgnemnd:

Leder:		
Gunnar Eilertsen	Troms	Ny
Nestleder:		
Torunn Hovland Ljone	Hordaland	Ny

Region	Medlemmer	Varamedlemmer:	
Region Oslofjorden/Østlandet	Ketil Melvold	Lars Reidar Ek	Nye
Østfold, Vestfold, Akershus, Hedmark			
Region Indre Østland - Oppland	Gunnar Larsen	Ola Lykkja	Nye
Region Sør-Norge	Eivind Austenå	Joar Lurås	Ikke på valg
Buskerud, Telemark, Aust- Agder, Vest-Agder			
Region Vestlandet	Torunn Hovland Ljone	Johnny Følling	Ikke på valg
Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane			
Region Midt-Norge	Peder Andresen	Lisbeth Bull Husby	Ikke på valg
Møre og Romsdal, Sør- Trøndelag, Nord-Trøndelag			
Region Nord-Norge	Wenche Bakken	Per Anton Nesjan	Nye
Nordland, Troms, Finnmark			

4.2 Møter i representantskapet

Representantskapet har vært samlet til 2 møter i årsmeldingsperioden.

4.2.1 Representantskapsmøte 2/2007

Bodø 25. oktober 2007

De viktigste sakene på møtet var:

Budsjett, årsmelding, forberedelse av saker til landsmøtet, uttaler fra representantskapet

Uttalelse fra representantskapet:

Kraftig løft for regionale miljøprogram i landbruket

Avtalepartane i det årlege landbruksoppgjeret må no for alvor syne sin gode vilje til også å prioritere meir midlar til dei regionale miljøprogramma.

Desse produksjonsnøytrale verkemidlane har vore verksame nokre få år, og i fleire fylke ser det ut for at desse ordningane fungerer godt. Slike nye ordningar må over tid tilpassast og gjerne endrast noko, men at ein del fylke ikkje har klart å arbeida fram rettvis og godt fungerande tilskotsordningar, må ikkje hindra ei positiv utvikling av regionale miljøprogram.

Dersom me ser til dei landa me gjerne samanliknar oss med når det gjeld småskala landbruk, så er slike produksjonsnøytrale verkemidlar mykje betre utvikla. Mange bønder, tillitsvalde i landbruket og ikkje minst tilsette innan landbruksforvaltninga i Noreg, gjev dei same positive attendemeldingane omkring areal- og kulturlandskapsstøtte etter å ha sett og høyrte om dette andre stader.

Den aukande diskusjonen no innad i landbruket i Noreg, og i deler av pressa, omkring underdekning av viktige basismatvarer, gjev tydelege signal om at det er trong for endringar i noverande støtteordningar. I ein del produksjonar vert det svært synleg at det er "for få hender" i arbeid. Me kan snart risikera at den ein-sidede fokuseringa på stordrift og såkalla effektivt landbruk, opnar for enno meir naudsynt import av matvarer som me burde kunna produsera sjølve. Det er i mange deler av landet ei urovekkjande stor avskalling frå landbruket, og det pålegg avtalepartane eit stort ansvar å freista gjera noko med dette.

Noverande landbrukspolitik, med dei støtteordningane me har i dag, har tydeleg vore med å framskunda denne utviklinga. Økonomien i store deler av landbruket må betrast mykje, og verknaden av alle støtteordningar må sjåast på med kritiske auger. Det bør uansett ikkje vera snakk om dramatiske endringar på svært kort tid, men avtalepartane må vera vaksne nok til å prioritera meir midlar til regionale miljøprogram. På denne måten vil dei signalisera endringar som kan vera med å demma opp for den store og skadelege avskallinga frå landbruket.

4.2.2 Representantskapsmøte 1/2008

Oslo 2. april 2008

De viktigste sakene på møtet var:

Regnskap for 2007, jordbruksforhandlingene 2008 med bl.a. innledning fra statssekretær Ola T. Heggem, satsing på hest i jordbruket som grunnlag for nye inntektsmuligheter, innledning om samarbeidet mellom Utviklingsfondet og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, orientering om arbeidet med nytt prinsipp-program og orientering om arbeidet i lovutvalget.

Uttalelse fra representantskapet:

Regjeringa har stor fallhøyde ved årets jordbruksforhandlinger

Soria Moria erklæringen har høye ambisjoner for norsk landbruk og matproduksjon. Dagens situasjon er imidlertid at bøndernes inntekter sakker mer og mer akterut i forhold til de aller fleste grupper av næringsutøvere og lønnsinntakere. Dette gir seg utslag i en økende underdekning av flere viktige produkter som det norske jordbruket har gode forutsetninger for å produsere. Denne utviklingen må det gjøres noe med!

Fylkeslederne i Norsk Bonde- og Småbrukarlag krever at årets jordbruksforhandlinger gir et resultat som sikrer en tilfredsstillende inntektsøkning i jordbruket. Forhandlingene må videre bidra til å styrke velferdsordningene i vesentlig grad og det må bevilges nok midler til å kunne realisere fornuftige investeringer og oppgraderinger av driftsapparatet innenfor et bredt spekter av bruksstørrelser og produksjoner. Fylkeslederne i Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener det er på tide at regjeringen gjør alvor av å oppfylle de løfter som er klart formulert i Soria-Moria erklæringen!

Regjeringen har ved flere anledninger pekt på at landbruket produserer viktige samfunnstjenester ut over kilo og liter. Dette er varer og tjenester som etter vår oppfatning er sterkt underbetalt og som samtidig er svært viktige for andre næringers inntektsgrunnlag. Staten må gjennom jordbruksavtalen bidra til å øke betalingen for disse tjenestene ytterligere.

Et fremtidsrettet landbruk i Norge må basere seg på bruk av lokale og fornybare ressurser. Grovfôrbaserte produksjoner må derfor prioriteres gjennom jordbruksforhandlingene. Vi oppfatter at dette også er et ønske som store deler av befolkningen støtter. Ved å støtte opp om våre prioriteringer i jordbruksforhandlingene vil regjeringen på den måten være på linje med et stort flertall av befolkningen.

Markedsordningene og målprissystemet har vært svært viktige elementer i norsk landbrukspolitik i flere 10-år. Vi opplever i dag at målprissystemet av flere årsaker har blitt et hinder for videre prisøkning på norske jordbruksprodukter og dermed også et hinder for inntektsvekst hos bonden. Fylkeslederne i Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter at det settes i gang et arbeid med å revidere de ordningene en har i dag, men det må gjøres på en slik måte at viktige markedsreguleringstiltak kan videreføres. Det vil være svært viktig at dette utredningsarbeidet blir gjort på en ordentlig måte.

Fylkesleiderne i Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener det i år er rom for en økning av målprisene for de fleste produkter. En økning i prisene må imidlertid følges opp med en minst like stor økning i budsjettstøtten. Mer enn noen gang tidligere er det i år viktig å få til en jordbruksavtale med en balansert inntektsvekst som kan sikre et jordbruk over hele Norge og enda tydeligere enn i de to foregående årene vil resultatet av årets jordbruksforhandlinger vise om det rød-grønne regjeringsalternativet har en fremtid.

4.3 Møter i styret

Styret har hatt 11 styremøter, hvorav 1 har vært telefonmøte.

5 Politiske arbeidsområder

5.1 Jordbruksforhandlingene

5.1.1 Innledning

Grunnlagsmaterialet fra Budsjettnemnda for jordbruket viste at jordbruket jevnt over hadde hatt en inntektsøkning de siste årene fram til og med 2004, regnet pr. årsverk, for deretter å gå ned fra 2004 til 2005. Fra 2005 til 2006 lå inntektene på samme nivå, for deretter å stige mye fra 2006 til 2007. Prognosen for 2008, før det var gjennomført nye forhandlinger, indikerte at inntektene ville øke svakt, men på langt nær så mye som var forutsatt i forhandlingene i 2007. Budsjettnemndas beregninger gjelder for totaljordbruket. Disse skjuler at det er store interne forskjeller mellom produksjoner, distrikter og driftsomfang.

5.1.2 Hva forhandler vi om?

Jordbruket har forhandlingsrett med Staten gjennom Hovedavtalen. Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag må fremme et felles krav til staten om budsjettstøtte, priser på produserte varer og fordelingen av disse samt eventuelle andre krav, - bare da er vi regnet som forhandlingsdyktige.

Varig ramme

Den varige rammen uttrykker hvor mye mer eller mindre penger som skal fordeles i jordbruket på varig basis. Rammen er summen av endringer i målpriser, endring i budsjettstøtte og varige endringer i andre elementer fra året før.

Budsjettstøtte

Budsjettstøtte er et samlebegrep på alle ulike typer tilskudd og støtteformer som blir finansiert over jordbruksavtalen i statsbudsjettet. Dette kan være mengdeavhengige støtteformer som blir utbetalt pr. kg eller liter produsert mengde, mengdeuavhengige støtteformer knyttet til areal eller husdyr eller støtte til velferdsordninger, investeringsvirkemidler, forskning, utviklingstiltak osv.

Målpriser

Målpriser er de priser en forventer å kunne ta ut i et marked i balanse. Målprisene gjelder på engrosnivå og er ikke de priser som produsentene mottar for sine produkter.

Ikke varige midler

I tillegg til den varige rammen, kan oppgjøret også inneholde engangsutbetalinger. Dette er som regel penger "tilgode" fra avtalen året før, og som ikke er brukt opp (fordi det ikke er samsvar mellom budsjett og forbruk).

Andre elementer

De siste årene er det tatt inn andre elementer i forhandlingene på linje med budsjetttramme og produktpriser. Dette kan være forhold som spesielle skatteordninger for jordbruket, avgiftsreduksjoner på driftsmidler osv. Slike forhold er strengt tatt ikke forhandlingstema i jordbruksforhandlingene og må håndteres særskilt av Stortinget i forbindelse med den ordinære budsjettbehandlingen.

5.1.3 Jordbruksforhandlingene 2008

Forløp i årets forhandlinger

Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag gjennomførte ordinære drøftinger for å komme fram til et felles krav fra jordbruket. Kravet på 3,3 mrd. kroner ble overlevert staten 25. april. Staten på sin side responderte på vanlig måte gjennom et tilbudsdokument som først ble lagt frem 9. mai, tre dager forsinket. Åpningstilbudet fra staten var på 1,6 mrd. kroner.

Etter en gjennomgang av elementer i krav og tilbud la staten frem en sonderingsskisse til mulig sluttløsning 15. mai. Jordbruket gav tilbakemelding på denne og avtale ble til slutt inngått 16. mai med en ramme på 1.900 mill. kroner. Jordbruket mener at dette var de midlene som det var mulig å hente ut. Den sterke bruken av prisøkninger er sjølsagt ikke i tråd med vår prioritering, så lenge denne ikke følges opp med økninger i budsjettstøtten som balanserer ut effekten av prisøkningene. Innføring av en ordning med kvoteleie var et samlet jordbruk i mot. Bruken av budsjettmidlene er langt mer positiv ved at denne ble rette inn mot de grovfôrbaserte produksjonene og fordelt til de første dyrene og til de første arealene.

Ledige midler fra 2008 er holdt utenfor rammen, mens noe ledige midler fra 2007 ligger inne i finansieringen av rammen.

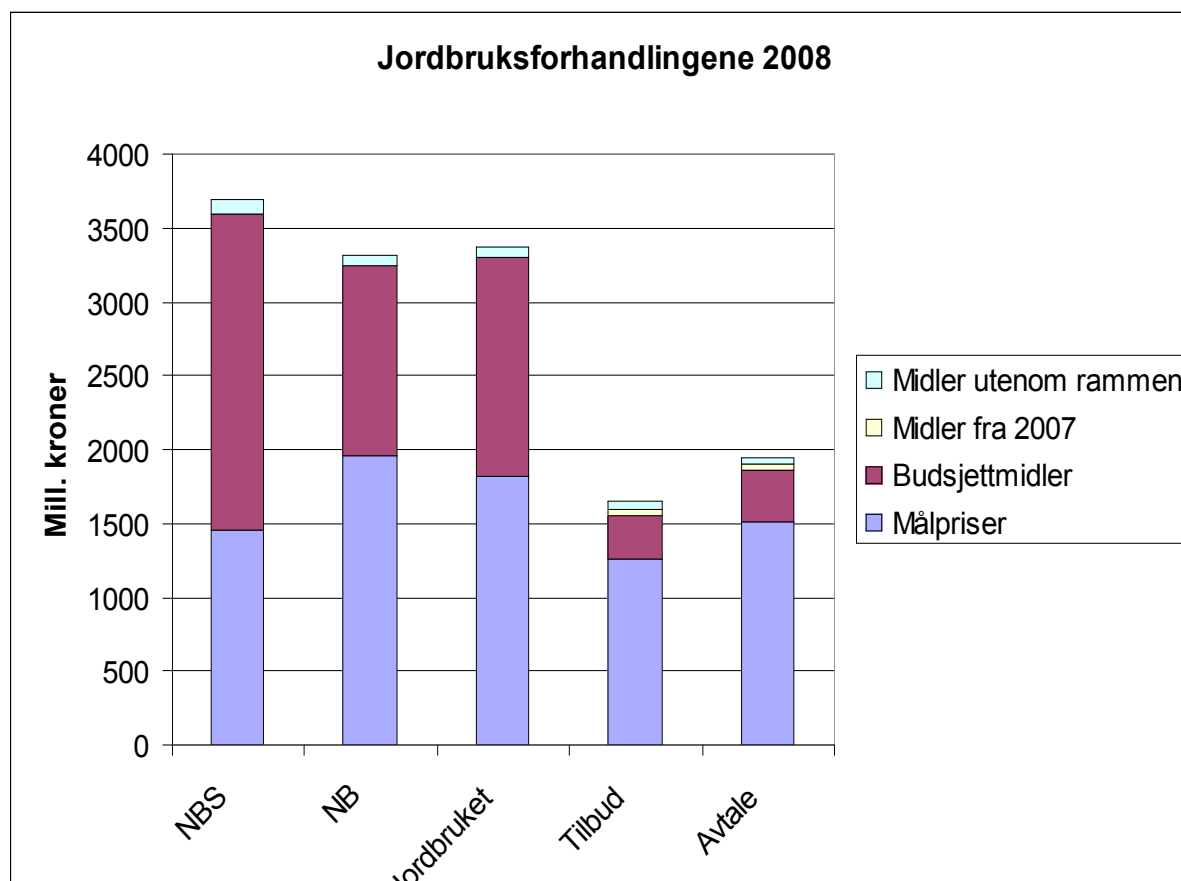
Krav om ramme og fordeling

Hovedtall fra den økonomiske rammen

	Jordbrukets				
	NBS	NB	felleskrav	Staten	Avtale
Målpriser	1457	1960	1825	1255	1505
Kapittel 1150	2143	1332	1517	324	396
Ledige midler 2007				45	45
Økte inntekter		52	42	24	46
Sum ramme	3600	3240	3300	1600	1900
Ledige midler fra 2007 og 2008 utenom rammen	88	73	73	51	51
Sum	(3688)	(3313)	(3373)	(1651)	(1951)

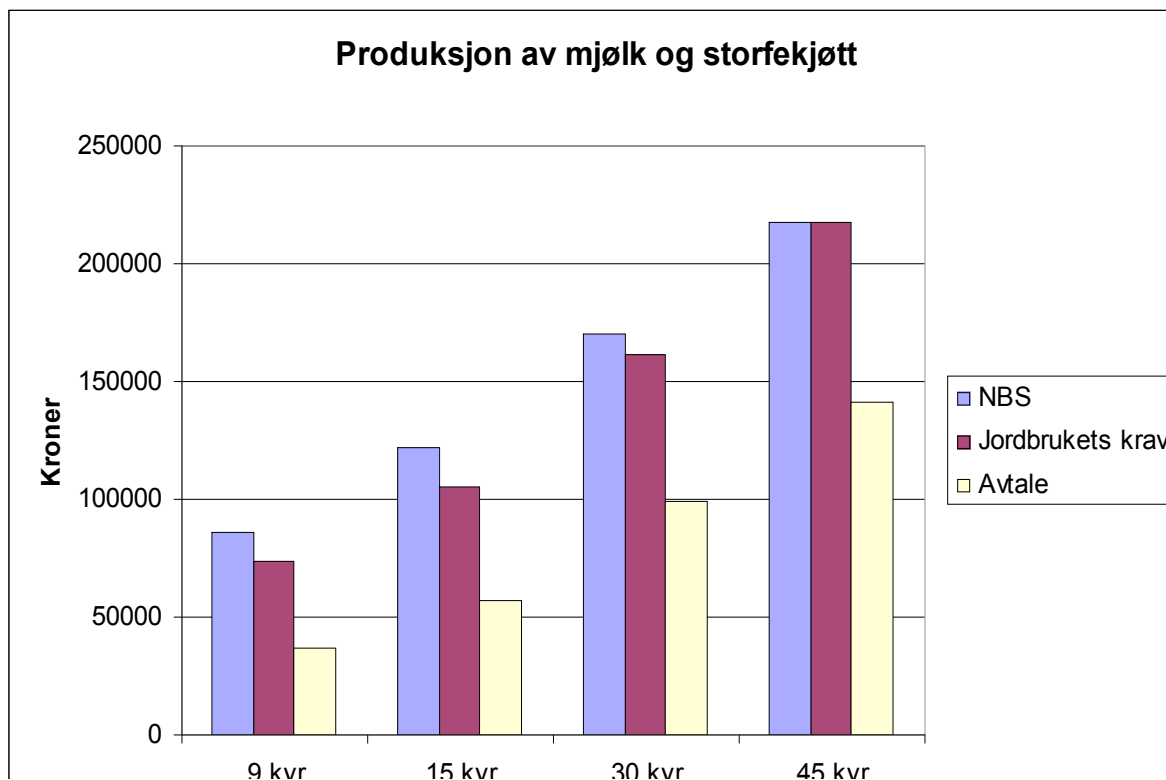
I det følgende er det vist hvordan de økonomiske virkemidlene ble fordelt mellom produksjonene mjølk, sau og korn i krav, tilbud og endelig avtale. Fordelingen av de direkte økonomiske virkemidlene henger selvsagt sammen med politikktutformingen for øvrig. Endringen i inntekt er vist som kroner pr. bruk med angitt størrelse. Tabellene og figurene viser bare endringer i satser og endelig avtale.

Prioriteringer mjølkeproduksjon

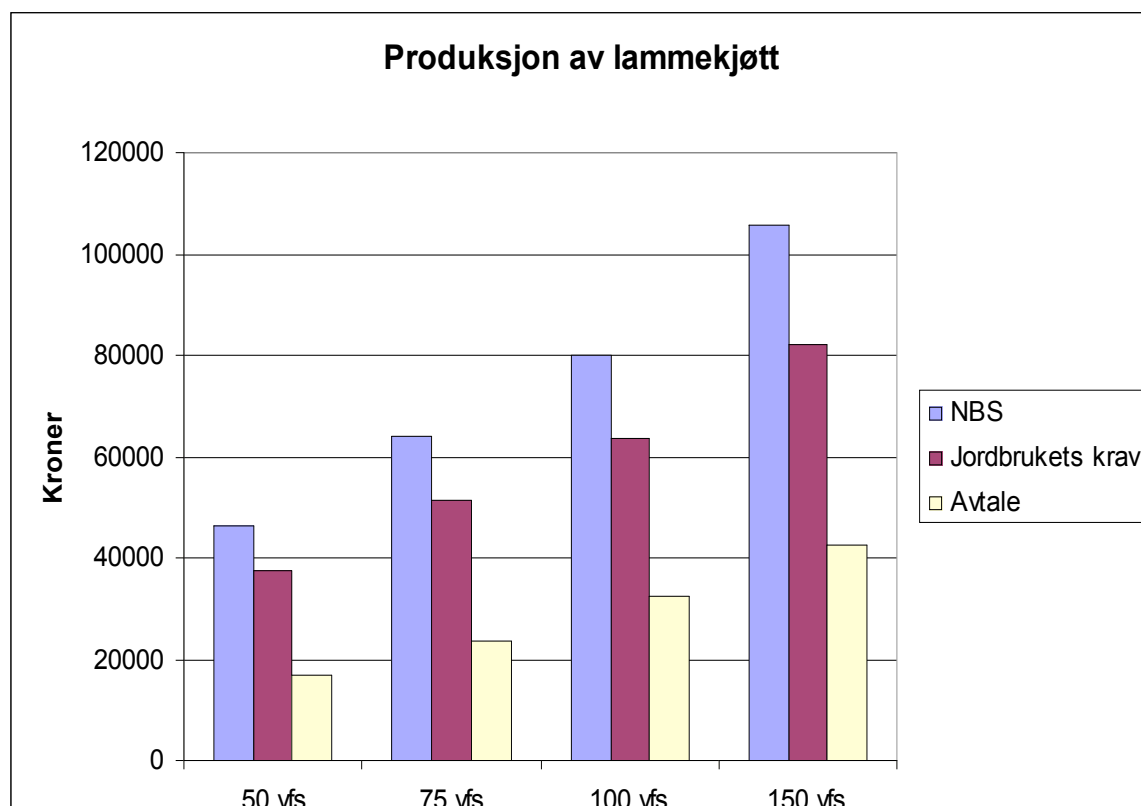
	NBS	NB	Jordbr.	Staten	Avtale
Målpris, mjølk	0,30	0,50	0,45	0,30	0,37
Distriktstilskudd, mjølk sone D	-	-	-	0,02	0,02
Målpris, kjøtt	5,00	5,00	5,00	3,60	4,22
Distriktstilskudd kjøtt	-	-	-	0,20	0,20
Driftstilskudd, pr. bruk	27000	19200	24000	4500	6000
Husdyrtilskudd, ku					
1-16	1000	480	480	220	220
17-25	-	-	-	-	-
26-50	-	-	-	-	-
Husdyrtilskudd, andre storfe					
1-250	63	113	113	-	-
Utmarksbeitetilskudd	150	50	100	-	-
Beitetilskudd storfe m.m.	70	50	70	50	50
Kulturlandskapstilskudd	-	4	4	-6	-7
Arealtilskudd grovfôr, sone 5					
0-200	90	30	40	8	10
Over 200	-	-	-	-	-
Avløsertilskudd	20%	10%	15%	4,5%	4,5%
Toppavgrensing avløser	10100	5500	8300	2500	2500
Dagsats sjukdomsavløsning (endring i maksimal sats, kr)	320	170	220	100	100
Redusert bunnfradrag	4000	2000	2000	-	1000
Endring i kraftfôrpris	0,15	0,37	0,30	0,22	0,26

Prioriteringer sauekjøttproduksjon

	NBS	NB	Jordbr.	Staten	Avtale
Målpris sau	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00
Tilskudd til ull	1,00	-	-	-	-
Distriktstilskudd sau, sone 5	-	-	-	0,20	0,20
Husdyrtilskudd, sau over 1 år					
1-50				276	276
51-75				80	80
1-75	176	166	176	-	-
76-100	107	247	107	161	161
101-200	-	-	-	20	20
200-300	-	-	-	20	20
Driftstilskudd sau, 1-50	7500	7500	7500	Avvikle	Avviklet
Lammetilskudd klasse O og bedre	10	20	20	25	25
Klasse O-	5	10	10	-	-
Lammetilskudd klasse P+	5			-	-
Klasse P og dårligere	-	-	-	-	-
Utmarksbeitetilskudd, småfe	50	25	35	-	-
Beitetilskudd småfe m.m.*	40	25	25	10	10
Kulturlandskapstilskudd	-	4	4	-6	-7
Arealtilskudd grovfôr, sone 5					
0-200	90	30	40	8	10
Over 200	-	-	-	-	-
Avløsertilskudd	20 %	10 %	15 %	4,5 %	4,5 %
Toppavgrensing avløser	10100	5500	8300	2500	2500
Dagsats sjukdomsavløsning (endring i maksimal sats, kr)	320	170	220	100	100
Redusert bunnfradrag	4000	2000	2000	-	1000
Endring i kraftfôrpris	0,15	0,37	0,30	0,22	0,26

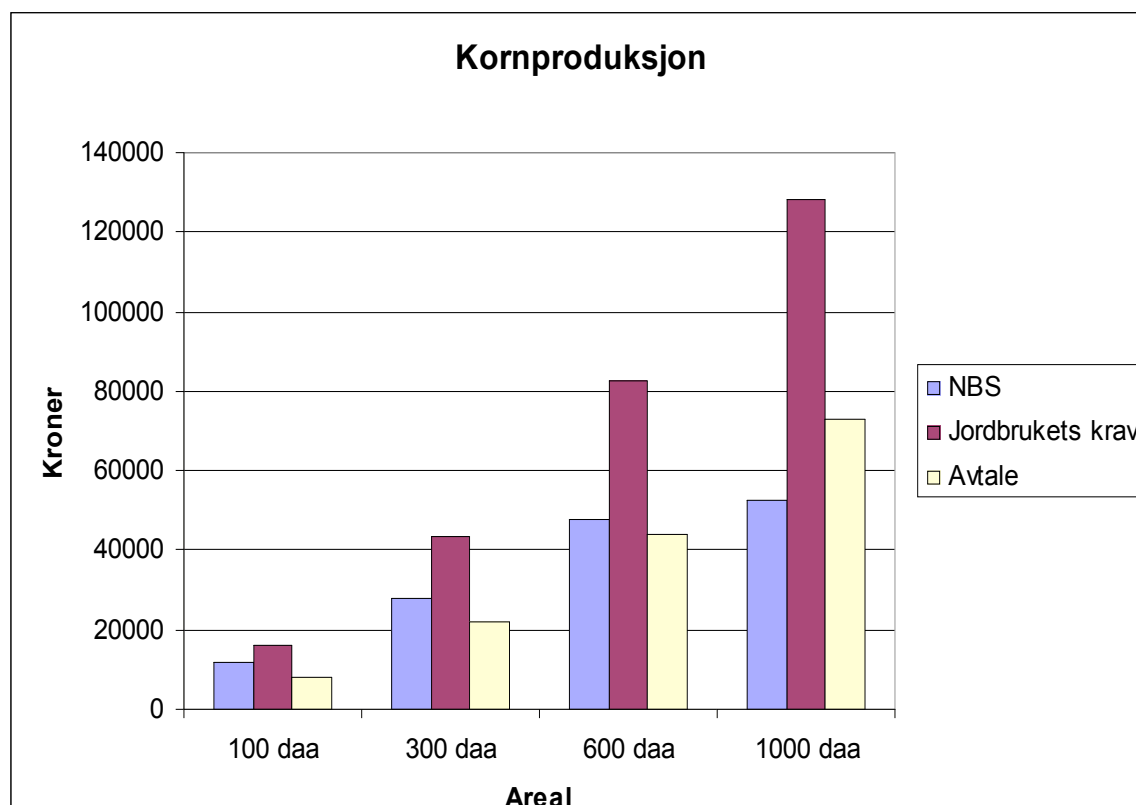
*Regnet fra sats 20 per dyr (ikke revidert sats fra 2007).

Prioriteringer kornproduksjon

	NBS	NB	Jordbr.	Staten	Avtale
Målpris, korn *)	0,15	0,37	0,30	0,17	0,20
Kulturlandskapstilskudd	-	4	14	-6	-7
Arealtilskudd korn					
0-800, sone 1	-	-	-	-	-
800<, sone 1	-	-20	-	-	-
Arealtilskudd korn					
0-400, sone 1	20	-	15	-	-
401-800, sone 1	-	-	-	-	-
800<, sone 1	-96	-	-20	-	-
Redusert bunnfradrag	4000	2000	2000	-	1000

* Gjennomsnittlige priser for alt korn

5.1.4 Partenes hovedprioriteringer

I dette kapitlet er det gitt en oversikt over noen av de viktigste prioriteringene i kravet til Norsk Bonde- og Småbrukarlag, jordbrukets felleskrav og i den endelig avtalen.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

- Samlet ramme på 3,6 mrd. kroner, 1.457 mill. kr i målprisendringer og 2.143 mill. kroner i økte overføringer over budsjettet

Målpriser:

Melk opp 30 øre pr. liter
 Storfe opp 5,00 kr pr. kg
 Gris opp 1,50 kr pr. kg
 Lam opp 5,00 kr pr. kg
 Egg opp 1,00 kr pr. kg
 Potet opp 30 øre pr. kg
 Grønnsaker opp 8,0 %
 Frukt opp 8,0 %
 Korn opp 15 øre pr. kg

Budsjettmidler:

- Økning i bevilgningsrammen til LUF med 163 mill. kroner, herav 100 mill. kroner til fylkesvise BU-midler
- Beholde grensen for tildeling av investeringstilskudd på 600.000 kroner
- Etablering av egen ungdomspakke med muligheter for tildeling av inntil 200.000 kroner ekstra i investeringstilskudd og rentestøtte på 75 prosent til bønder under 35 år
- Økning i bevilgningen til klimatilaksprogrammet
- Økning i tilskuddet til norsk ull med 1,00 kroner pr kg
- Økning i grunntilskuddet til geitmjølk med 40 øre pr. liter
- Økning i prisnedskrivningstilskuddet til økologisk korn med 20 øre pr. kg
- Ingen endring i prisnedskrivningstilskuddet til korn for øvrig
- Økning i driftstilskuddet til mjølkeku, ammeku og sau. Åpning for at bruk som driver med grovfôrbaserte produksjoner kan motta mer enn ett driftstilskudd
- Ammegeit gis rett til eget driftstilskudd
- Sterk økning i husdyrtilskuddene til mjølkeku, mjølkegeit og sau med prioritering av det første intervallet. Ammegeit telles som eget dyreslag
- Fjerning av bunnfradraget
- Sterk økning i tilskuddene til både utmarksbeite og det generelle beitetilskuddet. Differensiering av beitetilskuddenes størrelse etter soner
- Ingen endring i kulturlandskapstilskuddet
- Økning i arealtilskuddet til grovfôr med prioritering av sone 5,6 og 7
- Innføring av nytt knekkpunkt for tildeling av arealtilskudd til korn ved 400 daa og tak for tildeling av arealtilskudd korn ved 800 daa
- Betydelig økning i arealtilskuddet til grønnsaker, frukt og bær
- Økning i rammen for RMP med 50 mill. kroner og prioritering av spissede tiltak innenfor prioriterte avgrensede områder
- Prioritering av tilskudd til økologisk kornproduksjon gjennom tilskudd til grønn gjødsling. Grønn gjødslingarealet godkjennes som berettiget til tilskudd fra 2. karensår
- Omleggingstilskuddet for flerårige vekster økes til 1.000 kroner pr. daa
- Økning i tilskuddet til fruktlager
- Økning i satsene til avløserordningen med 20 prosent
- Økning i maksimal dagsats for refusjon ved sjukdomsavløsning med 320 kroner
- Økning i satsene for TPO med 10 prosent

Andre forhold:

- Prinsipp om kronesmessig lik utvikling
- Forutsetning om 70 prosent prisstigning på gjødsel som det er lagt inn krav om kompensasjon for
- Gjennomgang av markedsordningene for kjøtt og egg for å gi muligheter for fortsatt prisøkninger til jordbruket
- Suspensjon av prinsippet om styringspris i tilfeller der prisuttak over målpris er forårsaket av at de internasjonale prisene har ligget over norsk prisnivå
- Avvikling av ordningen med privat omsetning av ku- og geitmjølk
- Etablering av et felles kvotetak i kumjølkeproduksjon på 400.000 liter og 250.000 liter i geitmjølkeproduksjon
- Bruke SMIL-midler til grøfting
- Økning i kraftfôrpris på 15 øre pr. kg

Jordbrukets felleskrav:

- Samlet ramme på 3,3 mrd. kroner, 1825 mill. kroner i økte målpriser og 1.475 mill. kroner i økte budsjettoverføringer

Målpriser:
Melk opp 45 øre pr. liter
Storfe opp 5,00 kr pr. kg
Gris opp 2,00 kr pr. kg
Lam opp 5,00 kr pr. kg
Egg opp 1,50 kr pr. kg
Potet opp 30 øre pr. kg
Grønnsaker opp 8,0 %
Frukt opp 8,0 %
Korn opp 30 øre pr. kg

Budsjettmidler:

- Økning i bevilgningsrammen til LUF med 19 mill. kroner. Forslag om midler til investeringer i jordbruket på 150 mill. kroner lagt utenom rammen på 3,3 mrd. kroner
- Øke grensen for tildeling av investeringstilskudd fra 600.000 kroner til 1.000.000 kroner
- Utlånsrammen for rentestøtte økes fra 700 mill. kroner til 1 mrd. kroner årlig
- Etablering av egen ungdomspakke med muligheter for tildeling av inntil 200.000 kroner ekstra i investeringstilskudd til bønder under 35 år
- Økning i grunntilskuddet til geitmjølk med 40 øre pr. liter
- Økning i bevilgningen til frakttilskudd til korn, kraftfôr og kjøtt
- Økning i prisnedskrivningstilskuddet til økologisk korn med 15 øre pr. kg
- Ingen endring i prisnedskrivningstilskuddet til korn for øvrig
- Økning i driftstilskuddet til mjølkeku, ammeku og sau. Åpning for at bruk som driver med grovfôrbaserte produksjoner kan motta mer enn ett driftstilskudd
- Økning i husdyrtilskuddene til mjølkeku, mjølkegeit og sau med prioritering av det første intervallet
- Reduksjon av bunnfradraget med 2.000 kroner
- Noe økning i tilskuddene til både utmarksbeite og det generelle beitetilskuddet
- Økning i kulturlandskapstilskuddet med 4 kroner pr. daa
- En viss økning i arealtilskuddet til grovfôr
- Innføring av nytt knekkpunkt for tildeling av arealtilskudd til korn ved 400 daa
- Økning i arealtilskuddet til grønnsaker, frukt og bær, utflating av satsene for tilskuddsberettiget areal
- Økning i rammen for RMP med 10 mill. kroner
- Prioritering av tilskudd til økologisk kornproduksjon gjennom tilskudd til grønngjødsling
- Økning i tilskuddet til nedskrivning av veterinære reiser
- Økning i satsene til avløserordningen med 15 prosent
- Økning i maksimal dagsats for refusjon ved sjukdomsavløsning med 220 kroner
- Økning i satsene for TPO med 10 prosent

Andre forhold:

- Prinsipp om kronesmessig lik utvikling
- Forutsetning om 40 prosent prisstigning på gjødsel som det er lagt inn krav om kompensasjon for. Protokoll om kompensasjonsforhandlinger desom prisveksten blir større
- Forutsetning om en sterkere prisstigning på driftsmidler til jordbruket enn den generell prisveksten, målt med KPI
- Gjennomgang av markedsordningene for kjøtt og egg for å gi muligheter for fortsatt prisøkninger til jordbruket
- Suspensjon av prinsippet om styringspris i tilfeller der prisuttak over målpris er forårsaket av at de internasjonale prisene har ligget over norsk prisnivå
- Økning i kraftfôrpris på 30 øre pr. kg

Avtale:

- Samlet ramme på 1,9 mrd. kroner, 1.505 mill. kroner i økte målpriser, 350 mill. kroner i økte budsjettoverføringer og gjenbruk av ledige midler fra 2007 på 50 mill. kroner. Prispåslagene gjennomføres i to omganger.

<i>Målpriser:</i>
Melk opp 37 øre pr. liter
Storfe opp 4,22 kr pr. kg
Gris opp 1,50 pr. kg
Lam opp 5,00 kr pr. kg
Egg opp 0,87 kr pr. kg
Potet opp 17 øre pr. kg
Grønnsaker opp 8,0 %
Frukt opp 8,0 %
Korn opp 20 øre pr. kg

Budsjettmidler:

- Økning i bevilgningsrammen til LUF med 25 mill. kroner, herav 20 mill. kroner til fylkesvise BU-midler
- Øke grensen for tildeling av investeringstilskudd fra 600.000 til 750.000 kroner
- Etablering av et eget prosjekt over LUF for kartlegging av tapsårsaker på beite
- Utviding av klimatiltaksprosjektet over LUF
- Økning i grunntilskuddet til geitmjølk med 40 øre pr. liter
- Økning i bevilgningen til frakttilskudd til korn, kraftfôr og kjøtt
- Økning i prisnedskrivningstilskuddet til økologisk korn med 20 øre pr. kg
- Reduksjon i prisnedskrivningstilskuddet til korn, erter og oljefrø med 6 øre pr. kg
- Økning i driftstilskuddet til mjølkeku og ammeku. Avvikling av driftstilskuddet til sau. Storfeprodusenter kan motta driftstilskudd til både mjølkeku og ammeku (krav om minst 50 prosent kjøttferase)

- Økning i husdyrtilskuddene til mjølkeku, ammeku, mjølkegeit og sau med prioritering av det første intervallet. Innføring av nytt intervall 1-50 sau over 1 år som kompensasjon for avvikling av driftstilskudd
- Reduksjon av bunnfradraget med 1.000 kroner
- Beskjeden økning det generelle beitetilskuddet
- Reduksjon i kulturlandskapstilskuddet med 7 kroner pr. daa
- En liten økning i arealtilskuddet til grovfôr, sone 5, 6 og 7
- Utflating av satsene for arealtilskuddet til grønnsaker, frukt og bær
- Rammen for RMP videreføres
- Prioritering av tilskudd til økologisk kornproduksjon gjennom tilskudd til grønn gjødsling
- Økning i tilskuddssatser til økologiske husdyr
- Økning i tilskuddet til nedskrivning av veterinære reiser
- Økning i satsene til avløserordningen med 4,5 prosent
- Økning i maksimal dagsats for refusjon ved sjukdomsavløsning med 100 kroner
- Fjerning av taket for annen inntekt for brukere under ordningen med TPO

Andre forhold:

- Forutsetning om 30 prosent prisstigning på gjødsel som det er lagt inn kompensasjon for. Protokoll om kompensasjonsforhandlinger desom kostnadsveksten for kraftfôr og gjødsel overstiger 125 mill. kroner mer enn forutsatt
- Forutsetning om en sterkere prisstigning på driftsmidler til jordbruket enn den generell prisveksten, målt med KPI
- Gjennomgang av markedsordningene for kjøtt og egg for å gi muligheter for fortsatt prisøkninger til jordbruket
- Suspensjon av prinsippet om styringspris i tilfeller der prisuttak over målpris er forårsaket av at de internasjonale prisene har ligget over norsk prisnivå
- Innføring av ordning med leie av mjølkekvoter
- Økning i kraftfôrpris på 26 øre pr. kg

5.2 Næringsutvikling

5.2.1 Tradisjonelt jordbruk

Norsk Bonde- og Småbrukarlag følger arbeidet med næringsutvikling innenfor tradisjonelt jordbruk nøye. Dette gjelder på sentralt hold og spesielt i forbindelse med jordbruksforhandlingene. Det gjelder også på fylkesnivå der fylkeslagene er aktive inn mot FMLAene i forbindelse med fylkesvise strategiplaner og i noen fylker der Norsk Bonde- og Småbrukarlag er representert i fylkesstyrene i Innovasjon Norge.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er opptatt av at de investeringsmidlene som stilles til rådighet for jordbruket over jordbruksavtalen skal komme et vidt spekter av produksjoner, distrikter og bruksstørrelser til gode.

5.2.2 Faglig Møtearena Mat 2008

Representant for NBS: Kirsti Sollid, Lyngseidet, Troms

Faglig Møtearena Mat (FMM) ble etablert høsten 2005. Medlemmene ble oppnevnt for 2 år. Høsten 2007 ble sammensetningen av FMM vurdert bl.a. i lys av signaler fra Landbruks- og matdepartementet. Det var ønskelig at det kom inn en representant fra Fylkesmannens landbruksavdeling (FMLA) og det skulle vurderes om Forskningsrådet fortsatt skulle være med. Det ble gjennomført en dialog med ledergruppen for FMLA og Forskningsrådet. I tillegg skulle sammensetningen av FMM ha en bred deltagelse der bl.a. følgende elementer skulle vektlegges:

- hvor i verdikjeden vedkommende arbeidet
- bransjetilknytning
- geografi/region
- kjønn.

Ut fra ovennevnte, ble følgende personer oppnevnt til medlemmer av FMM:

Per Roskifte, leder. Er kommunikasjonsdirektør i Norgesgruppen, Oslo og sitter bl.a. som leder av styret i KSL Matmerk.

Per Harald Agerup er næringspolitisk sjef i Norges Bondelag, sitter i NBs forhandlingsutvalg til jordbruksoppjøret og har flere sentrale posisjoner i landbruket.

Tor Jacobsen er gårdbruker (gården er fra 1400-tallet) og driver Kulturstua i Ro der han legger vekt på å tilby kulinariske kultur-opplevelser. Han var en av initiativtagerne til Bjørnsonveien, som i dag har ca. 30 deltagende tjenestetilbydere over et bredt spekter (ny i gruppa fra 2007).

Guri Heggem er leder av Rørosmeieriet, som har 6 ansatte. Hun er aktiv i utviklingen av regionens tilbud av mat- og reiselivsprodukter. De bruker www.lokalmat.no i distribusjonen sin (ny i gruppa 2007).

Kirsti Sollid representerer Norsk Bonde- og Småbrukarlag og er samtidig en småskalaproducent av lam- og geiteprodukter i Lyngseidet i Troms. Hun har også åpnet et overnattings- og serveringssted med stor respons.

Helge Todnem er kjent som urtebonden fra Randaberg. Han er spesielt stor på persille, tidlig (først!) potet og dill. Han har omsetning på ca. 11 MNOK og sysselsetter 8-9 årsverk. Han var med på etableringen av Beine vegen (ny i gruppa 2007).

Espen Aronsen (frafall) driver kjøttforedlingsbedriften AronMat ved Tromsø. AronMat har en omsetning på ca. 20 MNOK med 26 årsverk. Han driver aktivt både på grønn og blå sektor gjennom selskapet Yttersia der også reiselivsoplevelser er en del av tilbudet.

Kari Kolle jobber i Fylkesmannens landbruksavdeling (FMLA) i Nord-Trøndelag og er FMLAs representant i FMM (ny i gruppa 2007).

Observatører:

Silje Johnsen arbeider i Landbrukspolitisk avdeling i LMD og er Matprogrammets kontakt der.

Stine Sem arbeider i Matpolitisk avdeling i LMD.

Sekretariat:

Arne Folkestad er sekretær for FMM og jobber i sekretariatet med Matprogrammet sammen med Knut Saxebøl og Elin Hjortland.

Landbruks- og matdepartementet har i sitt oppdragsbrev i Innovasjon Norge, bedt de om å vurdere om det er behov for fortsatt satsing på VSP-mat-bedrifter etter programmets slutt i 2010 og eventuelt hvordan det bør skje.

Det er primært arbeid med innspill vedrørende dette, FMM har jobbet, og jobber med på møtene. 2007 var med andre ord et konsolideringsår, der planleggingsarbeidet i FMM dannet grunnlag for ny satsing og implementering på flere felter i 2008; vekst, markedsadgang, bransjesatsinger, strategiverktøyet FRAM Mat, nye nettverksmodeller m.m.

I tillegg gikk flere profileringaktiviteter av stabelen som planlagt: Grüne Woche, Matstreif, Ganefart etc..

5.2.3 Faglige møtearena reiseliv FMR

FMRs oppgave er å bidra til nærings og forretningsutvikling innenfor landbrukstilknytt reiseliv. LMDs strategi for næringsutvikling og oppdragsbrev til Innovasjon Norge (IN) og INs strategier gir de ytre rammer for arenaen. FMR har en rådgivende funksjon. Det er FMR selv som velger ut saker de vil uttale seg om. Viktige oppgaver vil være å gi innspill til IN og LMDs strategier, handlingsplaner og politikk for utvikling av bygdebasert reiseliv. FMR rapporterer til IN.

LMD og HND har observatørstatus i FMR, ellers består arenaen av representanter fra landbruksorganisasjonene, Norsk Bygdeturisme og Gardsmat, Skogeierforbundet, Fylkesmannen, Turistforeningen, aktører i reiselivet, NHO.

Siden oppstaren høsten 2005 har FMR hatt 4 møter i året. Markedsføring og kampanjer for bygdebasert reiseliv har vært diskutert flere ganger. Langsiktighet og merkevarebygging for det landbruksbaserte reiselivet har vært diskutert. Undertegnende ser det som svært viktig for den delen av reiselivet å bli et begrep som blir gjenkjent i dag og i framtida. Fram til i dag har landbruksknytt reiseliv blitt markedsført gjennom ulike kampanjer. FMRs innspill om kun en nasjonal markedskampanje er gjennomført. FMR har også hatt flere innspill på produktutvikling, hvordan få fram flere gode og lønnsomme produkter. Trengs det flere pilotprosjekter? Kan førstelinjetjenesten på landbrukskontorene bli bedre veiledere på reiseliv? Mentorordninger? Kompetanseoppbygging for de som planlegger utbygging innafor landbruksbasert reiseliv?

Jordbruksforhandlingene og bruken av midler der til reiselivet er selvfølgelig et viktig tema. Utviklingsprogrammet for grønt reiseliv er en viktig del av dette. Der har det kommet inn for få søknader og FMR har hatt en bred diskusjon på det. Der er det kuttet i årets budsjett fordi midlene fra i fjor ikke er brukt opp. FMR har her pekt på flere midler for å nå ut til folk med tanker og ideer om prosjekter innafor reiseliv.

Næring og næringsutvikling ved og innafor verneområder har flere ganger vært tema til diskusjon i FMR. Sist på møte 3/9 2008, der representanter fra Miljøverndepartementet var tilstede. Der må en bare fastslå at avstanden mellom de politiske signalene bla. gjennom Fjellteksten og byråkratene i MD og DN, er enorm. Her trengs det en grenseoppgang mellom landskapsvernområder og nasjonalparker. Hva er forskjellen?

Ikke minst trengs det en fornying av verneforskrifter for at politiske signal om næringsutvikling i disse områdene skal kunne settes ut i livet. Her nærmer vi oss en diskusjon som nok blir for politisk for FMR, men den må fortsatt holdes varm! FMR er et interessant forum, og noe når en fram med. I hvilken grad og om det står i forhold til innsatsen, er tema for et snarlig evalueringsmøte.

5.2.4 Inn på tunet – rapport fra aktivitet i perioden 01.07.07 – 30.06.08

Inn på Tunet omfatter tilrettelagte tilbud på gårdsbruk for alle aldersgrupper. Dette er i hovedsak tjenestetilbud som foregår i nært samarbeid med oppvekst/skole-, helse- og sosialsektor i kommunen.

Det Kgl. Selskap for Norges Vel. Drifter hjemmesidene for Inn på Tunet (www.innpaatumet.no) Arbeidet med hjemmesiden finansieres av Landbruks og matdepartementet og Innovasjon Norge

Departementet har oppretten en nasjonalt rådgivende fagarena for Inn på Tunet NBS sin representant i møtearenaen var frem til 31.12.08 Sidsel Sandberg. Ny representant er Ronny Holm fra sekretariatet.

Det har vært 4 møter i arenaen for perioden for årsmeldingen (1.7.08 – 31.6.08) Det viktigste arbeidet til denne arenaen har vært å følge opp punktene som ble nedsatt i handlingsplan fra Landbruks og Matdepartementet fra 2007. Møtene var 6.9.07, 13.11.07, 28.2.08 og 2.6.08.

3.-4.juni 2008 ble den årlige landskonferansen for aktører og interessenter innenfor Inn på Tunet avholdt i Kristiansand. Her var to temaer i fokus: Inn på tunet i en helhetlig demensomsorg og psykisk helse – NAV
NBS har hatt representasjon på alle møter.

5.2.5 Møtearena for økologisk produksjon og forbruk

Møtearenaen for økologisk produksjon og forbruk er en faglig møtearena med representasjon fra myndigheter, virkemiddelapparat, næringsorganisasjoner og sentrale verdikjedeaktører. Møtearenaen ledes av Aina Bartmann og SLF har sekretæransvaret. Norsk Bonde- og Småbrukarlag sin representant er prosjektleder for prosjekt ØktØkologisk Line S. Harang. Arenaen har på oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet utarbeidet et forslag til

handlingsplan for økologisk forbruk og produksjon. Forslaget til handlingsplan omfatter mål og strategier t.o.m. 2015 og ble overlevert departementet i februar 2008.

5.3 Markedsordninger

Inntektsutviklingen i jordbruket er avhengig av et marked med avsetning for råvarene til de priser som er avtalt i jordbruksavtalen.

Det er utviklet et sett av instrumenter - markedsordninger – som skal hjelpe til med å sikre at balansen mellom tilbud og etterspørsel er mest mulig jevn over tid. Dette vil igjen sikre bondens inntekter og forbrukerens tilgang på matvarer.

Markedsreguleringen fungerer som et ledd innenfor et tre-beinet system der målprissystemet og tollvernet utgjør de to andre leddene. De tre leddene er gjensidig avhengig av hverandre. Endringer i et av leddene vil påvirke de to andre. Resultatet av endringene vil i første rekke bli merkbar for norske primærprodusenter, for eksempel gjennom mer ustabile priser, mer ustabil avsetning, mer styrt produksjon (produksjonskvoter) osv.

Det praktiske og operative ansvaret med å gjennomføre markedsreguleringen er lagt til en markedsregulator som også er aktør i markedet. Dette er hjemlet i Hovedavtalen for jordbruket. Det er partene i jordbruksforhandlingene som er oppdragsgiver for markedsregulatorene og som også har ansvaret for å bestemme de overordnede rammene som markedsreguleringen skal skje innenfor. "Til daglig" overvåkes markedsreguleringen av Omsetningsrådet. Finansieringen av markedsreguleringen skjer gjennom innkreving av omsetningsavgiftsmidler på de enkelte råvarene og fordeling ut igjen til markedsregulatorene etter vedtak i Omsetningsrådet. Den praktiske markedsreguleringen bedrives av TINE BA, Nortura og Norske Felleskjøp. Markedsreguleringen foregår i nært samarbeid med Statens Landbruksforvaltning.

Markedsordningene er mer eller mindre i kontinuerlig utvikling. Virkemidlene som brukes vil hele tiden variere ut fra tilgang og etterspørsel. Innenfor markedsordningen for mjølk skjer det planmessige endringer hvert år, både knyttet til kvoteordningen for mjølk og til prisutjevningsordningen.

Markedsordningen for korn er den yngste av ordningene (2001). Ordningen er kommet gjennom innkjøringsfasen med godt resultat og de ulike involverte aktører, både kornprodusenter og industriaktører, har funnet seg til rette innenfor det forholdsvis nye systemet. Når det gjelder markedsordningen for korn er oppgaven lagt til en organisasjon som ikke er aktør i kornmarkedet sjøl, men som forplikter de andre innenfor felleskjøpgruppen.

Når det gjelder kjøtt- og eggsktoren så er trolig avreguleringen av markedsordningen for fjørfekjøtt fra 01.01.2007 den viktigste endringen som har skjedd på noen år. Avreguleringen skyldes at fjørfekjøtt ble tatt ut av målprissystemet.

Taket i gul boks i WTO-sammenheng (AMS) setter begrensninger for det samlede markedsprisuttaket for norske bønder så lenge det opprettholdes av et system med administrerte målpriser. Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i løpet av det siste året vært med i diskusjoner innenfor landbrukssamvirket for å se på muligheter for å erstatte dagens målprissystem med andre prissystemer som ikke er administrerte, men satt mer direkte i markedet. Diskusjonen har så langt primært vært knyttet til kjøtt og egg.

Jordbruket fremmet i årets krav til jordbruksforhandlingene et forslag om å utrede dette nærmere, noe staten responderte på i sitt tilbud. Resultatet av årets forhandlinger ble at dette skal utredes nærmere i en egen arbeidsgruppe som skal legge fram et anbefalt forslag til neste års jordbruksforhandlinger. Det betyr i praksis at det er bestemt å gjennomføre en endring innenfor det norske landbrukspolitiske systemet som vil være den største endringen på mange år og som vil kunne få ganske vidtrekkende konsekvenser for mange produsenter av kjøtt og egg.

For Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil deltagelse i denne arbeidsgruppen være en svært viktig arbeidsoppgave i det kommende meldingsåret. Hovedutfordringen for denne arbeidsgruppen vil være å utvikle et system som sikrer jordbruket en reell mulighet til økte prisuttak i markedet samtidig som retten for en samvirkebasert ”markedsregulator” til å bedrive produksjons- og markedsregulering kan videreføres.

5.4 Rovdyrpolitikk

På omlag 10 år har Stortinget behandlet 3 stortingsmeldinger om rovdyrpolitikken. Målsettingene har vært mange og tildels svært motstridende. Beiting over hele landet, forutsigbare rammebetingelser, lavere konfliktnivå, bonden skal holdes økonomisk skadesløs og økning av bestandene har vært noen av målsettingene som har gått igjen. Når bestandene av rovdyr skal økes vil tap av beitedyr øke og konfliktnivået vil øke.

Den historiske oversikten over antall sau og lam søkt erstattet og erstattet som ble drept av freda rovdyr, er svært negativ. I 1990 ble det søkt om erstatning for 9.272 sau/lam drept av freda rovdyr, og det ble erstatta 5709 sau/lam. I 1996 ble det søkt om erstatning for 39.505 sau/lam og det ble utbetalt erstatning for 23.650 sau/lam. I 2007 ble det satt en svært negativ rekord, da det ble søkt om erstatning for 60.038 sau/lam drept av freda rovdyr mens det ble erstatta 39.599 sau/lam. Midlene til forebyggende og konfliktdempende tiltak ble økt både i Statsbudsjettet for 2008 og i revidert budsjett våren 2008. Svært mye av økningen vil gå til å etablere rovdyrsikre gjerder.

Midler til omstilling.

Stortinget har vedtatt at kostnadene ved rovdyrpolitikken skal belastes Miljøverndepartementet. Til tross for dette fattet Landbruks- og Matdepartementet vedtak i april 2008 om å bruke 3 millioner kroner av fylkesvise BU-midlene til omstilling for rovdyrutsatte beitebrukere. Det er helt klart at beitebrukere innenfor ulvesonen ikke kan drive tradisjonell beiting. De som ønsker omstilling har et helt legitimt krav, men NBS har gått mot at midlene skal tas fra jordbruksavtalen. Det er beklagelig at NBS ikke fikk støtte av Norges Bondelag i dette synet.

Forskrift om godtgjøring ved skadefelling av rovdyr.

I juni 2008 sendte Miljøverndepartementet ut på høring ” Midlertidig forskrift om godtgjøring ved forsøk på skadefelling av rovdyr”. I Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt hørings svar het det bl.a.:

”Det er positivt at Miljøverndepartementet nå vil innføre godtgjøring for tapt arbeidsfortjeneste ved forsøk på skadefelling av rovvilt. Norsk Bonde- og Småbrukarlag er svært positiv til tiltak som kan bidra til et redusert konfliktnivå i rovviltforvaltningen. Det har fram til nå vært utført et betydelig gratisarbeid i svært mange bygder, for å følge opp offentlig myndigheters vedtak om skadefelling. Med økende rovdyrstammer vil det bli gitt flere

skadefellingstillatelser. Det er offentlig myndighet som fatter vedtak om skadefelling og det er helt uvanlig og helt uakseptabelt at iverksetting av offentlige vedtak, skal bygge på enkeltpersoners egeninnsats.

Det er særlig to forhold i Miljøverndepartementets forslag Norsk Bonde- og Småbrukarlag reagerer kraftig på, og det er:

- Økonomisk ramme på 2 mill. kroner pr. år
- Fellingsforsøket må ha pågått i minst en uke for å få godtgjørelse

En økonomisk ramme på 2 mill. kr. oppfatter vi som "lureri" og vil ikke bidra til å redusere rovviltkonflikten, snarere tvert imot. Krav om at fellingsforsøket må ha pågått en uke for å få godtgjørelse, kan umulig være gjennomtenkt. Et slikt krav blir nærest komisk når noen av skadefellingstillatelsene som er gitt har en tidsramme på under en uke. Som vi har dokumentert ovenfor vil de aller fleste skadefellinger imidlertid pågå i hele perioden de er innvilget for.

- Norsk Bonde- og Småbrukarlag krever at kravet om minst en uke med fellingsforsøk, før det innvilges godtgjørelse fjernes.
- Norsk Bonde- og Småbrukarlag krever også at den økonomiske ramma på 2 mill. kr. fjernes. Godtgjørelse utbetales etter antall dager som det har vært drevet skadefelling.

Endring i viltlovens nødvergebestemmelse

Som en oppfølging av Soria Moria sendte Miljøverndepartementet i juni 2008 ut på høring endring i Viltloven, knyttet til nødvergeretten. Høringsfristen var 5. september. I Soria Moria heter det "regjeringen vil at Nødvergeparagrafen i viltloven skal presiseres for å klargjøre dyreeiers rett til å beskytte husdyr og hunder mot angrep."

Endringsforslaget gjelder for det første § 11 i viltloven, den såkalte nødvergebestemmelsen. Det foreslås også en ny § 13a i rovviltforskriften. Departementets forslag innebærer at det innføres adgang til felling av gaupe og jerv til forsvar av bufe og tamrein uten at det foreligger et direkte angrep. Det må imidlertid foreligge en aktuell fare for skade samt sannsynlighetsovervekt for at angrep vil finne sted. Bjørn kan etter forslaget felles etter de samme vilkår, dersom bestandsmålet for bjørn er nådd.

Det foreslås også innført en adgang til felling, uten at det foreligger et direkte angrep, av rovdyr som kommer innenfor et hegn med produksjonsdyr eller hund. Det er et vilkår at inngjerdingen tilfredsstillende kravene til rovdyrsikre gjerder fastsatt av Direktoratet for naturforvaltning. Adgangen til å felle vilt utvides ikke til å omfatte hund som angripes utenfor hegn.

I NBS sitt høringssvar kreves det at nødvergebestemmelsen må utformes likt for alle rovdyr. Dvs adgang til å felle alle rovdyr dersom det foreligger fare for angrep. Hund må også omfattes av den nye bestemmelsen. NBS krever videre at adgang til å felle rovdyr, uten at det foreligger et direkte angrep må gjelde enten et område har "rovdyrsikre gjerder" eller vanlige gjerder.

5.5 Arbeidet med elektroniske sporbarhetssystemer i matvarekjeden

Matskandalen i 2006, der kjøttvarer infisert med E.coli O103 førte til alvorlig nyresvikt hos flere små barn og med dødelig utgang i ett tilfelle, førte til at Landbruks- og matdepartementet tok ansvaret for å utvikle et moderne, elektronisk sporbarhetssystem for hele matvarekjeden.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltok i arbeidsgruppen som ble nedsatt for å utrede hvordan et slikt system skulle utvikles og driftes. Rapporten fra arbeidsgruppen ble lagt fram 25.01.2007.

Rapporten beskriver den komplekse strømmen av råvarer og matvarer som skjer innenfor landets grenser og som involverer mange ulike aktører. Utfordringen med å lage et system som er gjennomgående og samtidig oversiktlig, er stor. Kostnadene med å utvikle og drifte systemet vil også bli betydelige. Det er viktig å få etablert et system som involverer alle aktører i hele kjeden fra produksjon til forbruk og det er også viktig å få alle til å bidra i finansieringen av systemet. Det er opprettet et såkalt nasjonal prosjekt for e-sporing som en konsekvens av arbeidsgrupperapporten som er nevnt over. Fra prosjektets hjemmeside er følgende hentet:

Nasjonalt Prosjekt eSporing

Det Nasjonale prosjektet eSporing er en felles dugnad mellom norske myndigheter og deltakerne i matindustrien i Norge for å utvikle og implementere en nasjonal elektronisk infrastruktur for sporing i hele matkjeden innen utgangen av 2010. Prosjektet ledes av Landbruks- og matdepartementet, i tillegg er Fiskeri- og kystdepartementet og Helse og Sosialdepartementet deltakere i prosjektets styringsgruppe sammen med sentrale aktører i matkjedene i Norge. Prosjektet dekker helkjedesporing av mat; Jord-Fjord-Fôr til bord.

Prosjektet gjennomføres i tett dialog med aktører i matkjedene i Norge og representanter for myndigheter og tilsyn (Mattilsynet og Fiskeridirektoratet). Det er opprettet pilotprosjekter som eies og drives i bransjene som jobber med elektronisk sporing i matkjeden for kjøtt, korn, frukt og grønt og fisk (pelagisk fisk, omsetning av hvit fisk innenlands og omsetning av fiskefilèt).

Driften av pilotene finansieres av virkemiddelapparatet og egeninnsats fra bedriftene som deltar. Prosjektsekretariatet og sentrale aktiviteter finansieres av myndighetene. I tillegg til pilotprosjektene jobber eSporingsprosjektet tett opp mot andre prosjekter som RFID-merking av sau, SMART vareflyt (RFID-merking av emballasje), varehandelen (BIT Næringsmiddel/Dagligvare) og genetiske opplysninger som verktøy for matsporing.

Hva er sporing av mat?

eSporing er et verktøy for å spore en matvare som blir kjøpt i butikken og tilbake langs matkjeden for å finne ut hvor varen har vært, hva som har skjedd med den langs kjeden og hva den består av. Elektronisk sporing (eSporing) indikerer at dette verktøyet skal være elektronisk. For at det skal være mulig å spore en matvare i matkjeden er det nødvendig å utvikle en nasjonal standard for hvordan informasjon skal utveksles i matkjeden slik at varen legger igjen elektroniske spor etter seg som er utgangspunkt for sporing.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er representert i styringsgruppen for prosjektet.

5.6 KSL-Matmerk

Stiftelsen Matmerk og KSL-sekretariatet ble slått sammen til organisasjonen KSL Matmerk fra 1. januar 2007. Stiftelsens hovedoppgaver det siste året har vært å:

- Gjennomføre flere KSL-revisjoner pr. år
- Øke oppslutningen om de to merkeordningene Beskyttende Betegnelse og Spesialitet
- Administrere og utvikle Kvalitetssystem i landbruket (KSL) og Kompetanseprogrammet i landbruket (KIL)
- Utvikle et nytt helhetlig kvalitetssystem med en ny nasjonal merkeordning

I løpet av det siste året er nye ledelses- og styringsstrukturer etablert. Norsk Bonde- og Småbrukarlag er representert i styret for stiftelsen, i koordineringsgruppa for KSL og i de ulike faggruppene som er opprettet under KSL. Dette betyr at Norsk Bonde- og Småbrukarlag har vært og er direkte involvert i arbeidet som pågår med å revidere og videreutvikle KSL-systemet slik at det kan bli et nyttig redskap for den enkelte bonde.

Pr. i dag eksisterer det ikke noe nasjonal merkeordning som kan kommunisere opprinnelse til forbrukerne. I en situasjon med økt import som følge av internasjonale avtaler og økt etterspørsel/reduert produksjon, er dette svært uheldig. Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener det er en svært viktig oppgave å få utviklet en ny nasjonal merkeordning og en har støttet dette arbeidet aktivt hele tiden. En forutsetning for at dette skal lykkes at sentrale aktører i varekjeden også vil støtte opp om dette.

KSLMatmerk har i løpet av meldingsåret laget intensjonsavtaler med et stort antall aktører innenfor mottak, foredling og handel med matvarer. Disse aktørene har gjennom intensjonsavtalen forpliktet seg til å gå inn i arbeidet med å få på plass en ny nasjonal merkeordning for matvarer.

5.7 Landbrukets HMS-tjeneste

Arne Grue er styreleder i Landbrukets HMS-tjeneste. Det siste året har det vært arbeidet mye med å gjennomføre omorganiseringen av aktiviteten. Hele landet er delt inn i fire regioner med hver sine regionledere som har et direkte ansvar for rådgiverne. Målsettingen er å gjøre Landbrukets HMS-tjeneste til en mer slagkraftig organisasjon innenfor sitt arbeidsfelt.

I utgangspunktet er Landbrukets HMS-tjeneste en medlemsorganisasjon der enkeltbønder og andre betaler inn en egenandel for å kunne gjøre bruk av de tjenestene som finnes. Det arbeides nå aktivt for å tilby disse tjenestene også til bønder som ikke er medlem av Landbrukets HMS-tjeneste. Dette vil for eksempel kunne være å drive forebyggende HMS-arbeid på det enkelte gardsbruk, være behjelpelig med å tilrettelegge arbeidsplassen etter en evt. skade/ulykke, hjelp inn mot trykdevesenet osv.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har sluttet seg til "0-visjonen 2007-2012", der målet er at det ikke skal være dødsulykker i landbruket. Det vil være en sentral arbeidsoppgave å gjøre om denne visjonen til virkelighet, noe som vil kreve et betydelig arbeid framover og også deltakelse fra eierne av stiftelsen, altså faglagene.

5.8 Oppfølging av utredningsoppgaver vedtatt i jordbruksforhandlingene

5.8.1 Strukturutvikling og jordbrukspolitiske målsettinger

Større og færre, men hvilke konsekvenser?

Under jordbruksforhandlingene 2006 ble partene enige om følgende sluttprotokoll «Partene er enige om at det skal foretas en egen gjennomgang og vurdering av strukturutviklingen i norsk landbruk i de senere tiårene». I sluttprotokollen heter det videre at «Det skal gjøres en vurdering av hvilke virkninger strukturutviklingen har hatt når det gjelder mulighetene for å nå politiske mål knyttet til mattrygghet og – mangfold, distriktpolitikk, et åpent kulturlandskap, næringsutvikling mv.»

Først i 2007 fikk NILF i oppdrag å utarbeide en rapport, og 1. november 2007 ble det innkalt til første møte i referansegruppa . og i mars 2008 ble rapporten ferdig. NILF notat 2008 – 10.

Konklusjonen i rapporten er referert nedenfor.

Strukturutviklingens antatte innvirkning på jordbrukspolitiske målsettinger

Målsettinger	Positiv	Negativ	Begge deler	Uavklart
Distriktpolitiske hensyn		X		
Kulturlandskap		X		
Næringsutvikling				X
Dyrevelferd			X	
Mattrygghet				X
Matmangfold				X
Miljø og energi				X
Inntektsutvikling	X			

Rapporten gir i tillegg et klart bilde av den geografiske fordelingen av ulike produksjoner. At en på fire helt sentrale politikkområder ikke har konkludert m.h.t. strukturutviklingen sin betydning, burde tilsi at dette arbeidet ble videreført.

5.8.2 Dyrevelferdstiltak i storfeholdet i en bredere miljøpolitisk sammenheng

I St.meld. nr. 12 (2002-2003) foreslo regjeringen at det skulle være forbudt å bygge nye båsfjøs for melkeproduksjon fra 2004. Dette skulle også gjelde ved omfattende restaurering av eksisterende fjøs. Fra og med 1. januar 2024 skulle alle mjølkekyr være i lausdrift. Næringskomiteen sluttet seg til prinsippet om lausdrift ved nybygg og omfattende restaurering, men var mer i tvil om et generelt forbud mot båsfjøs fra 2024. Både som en oppfølging av Næringskomiteens merknader og på bakgrunn av henvendelser til Landbruks- og matdepartementet (LMD) har LMD ønsket å utrede visse sider ved lausdriftskravet. LMD oppnevnte derfor en arbeidsgruppe for å se på lausdriftskravet, slik som beskrevet i mandatet nedenfor.

Etter Stortingsbehandlingen har det fra flere hold blitt rettet søkelys på de samlede miljømessige konsekvensene av målsettingene ved overgang til lausdrift. Det er flere forhold som her har vært tatt opp. Et sentralt spørsmål er den virkning bestemmelsene, sett i forhold til andre faktorer, har for beiting og beitebruk og dermed både for de kulturlandskapsmessige virkninger av mjølkeproduksjon og for muligheter til å opprettholde et naturlig beiteliv for mjølkeku og andre storfe. Et annet spørsmål er hvordan kravet om lausdrift virker inn på målet om en rask økning i økologisk mjølkeproduksjon. Videre er det stilt spørsmål om kravet til lausdrift kan kombineres med hold av mjølkeku med horn (for eksempel telemarksku).

I mange tilfeller fører investeringen i lausdrift til at praktiske forutsetninger for fortsatt beiting med mjølkekyr og storfe blir sterkt innskrenket. Videre pekes det på den negative effekt store besetninger i lausdrift får for seterdrift med mjølkeku. En indirekte virkning av krav om lausdrift ved nybygging kan videre være at investeringsbehovet blir så stort at større utbedringer og fornyelser av eksisterende båsfjøs ikke blir økonomisk gjennomførbart. Dette kan føre til at nybygging og dermed økt investeringsbehov og en lavere inntjening for mjølkeprodusentene.

Landbruks- og matdepartementet kom med denne bakgrunn til at de fastsatte dyrevelferdstiltakene i storfehold burde vurderes i en bredere miljøpolitisk sammenheng. En arbeidsgruppe ble oppnevnt og gitt følgende mandat:

1. Vurdere virkningene av de fastsatte dyrevelferdstiltak i storfehold i en bredere sammenheng, herunder betydningen for beitebruk, seterdrift, kulturlandskapsendringer og biologisk mangfold.
2. Vurdere virkningene av kravet om lausdrift i en kostnads- og nyttesammenheng, og om merkostnadene kravet medfører, står i et rimelig forhold til de samlede dyrevelferdsmessige og miljømessige fordeler og ulemper.
3. Vurdere om dyrevelferden for melkekyr i mindre besetninger kan ivaretas gjennom kompensierende tiltak uten krav om lausdrift, og peke på hvilke tiltak som i så fall må settes i verk.
4. Kravet til god dyrevelferd skal ivaretas.

Arbeidsgruppen har utarbeidet en fyldig rapport som innledningsvis viser en oversikt over sentrale utviklingstrekk innenfor norsk storfehold mht. antall dyr, besetninger, strukturutvikling i mjølkeproduksjon, fjøstyper, beiting og fôropptak på beite osv.

Rapporten går deretter over til å diskutere hvilke konsekvenser en overgang til lausdrift vil ha for dyrevelferd, investeringskostnader og investeringsbehov samlet, beitebruk, utviklingen i kulturlandskap og biologisk mangfold, setring osv. Det er gitt en egen framstilling av hvordan lausdriftskravet kan/bør håndteres i besetninger med mindre båsfjøs, i økologisk mjølkeproduksjon og i besetninger med gamle kuraser og hvilke kompensierende tiltak som evt. kan/bør iverksettes dersom skal gis dispensasjon for kravet om lausdrift.

Arbeidsgruppa konkluderte med at lausdriftskravet har økonomiske og miljømessige virkninger som gjør det riktig å vurdere endringer i reglene. Gruppa har vurdert at unntak for krav om lausdrift kan gis på følgende grunnlag:

1. Hensyn til bevaring av bevaringsverdige raser
2. Hensyn til bevaring av seterdrift
3. Hensyn til kulturlandskap/beiting i kulturlandskap
4. Hensyn til tilstrekkelig antall bruk med økologisk melkeproduksjon
5. Hensyn til økonomi

Arbeidsgruppa fremmet følgende forslag:

- Kravet om lausdrift ved nybygg og omfattende restaurering opprettholdes.
- Fristen for når alt storfe skal være i lausdrift, forlenges fra 2024 til 2034 for fjøs bygd etter 1994.
- Kravet til dyrevelferd i konvensjonell drift kan ikke være strengere enn kravene som gjelder for økologisk drift.
- Fra 2011 for økologisk mjølkeproduksjon i båsfjøs og fra 2024 for alle besetninger i båsfjøs stilles det krav om en beitetid på minst 12 eller 16 uker etter samme geografiske inndeling som beitetilskuddet og krav om mosjon og fri bevegelse i utgangspunktet daglig ellers i året. Det utformes nærmere retningslinjer til innholdet i kravet om mosjon og fri bevegelse.
- Mattilsynet kan gi dispensasjon fra kravet om lausdrift ved nybygg og omfattende restaurering for besetninger med bevaringsverdige raser. En betingelse for dispensasjon er at renrasede kyr av bevaringsverdi rase utgjør mer enn 50 prosent av alle kyr i besetningen.
- Det anbefales å be et kompetansemiljø utvikle systemer for hold av bevaringsverdige raser i lausdrift, og å utvikle egnede systemer som kan gi adgang til mosjon og fri bevegelse året rundt utenom beiteperioden for storfe som står i båsfjøs.
- Ved plassering av nye fjøs skal det stilles krav om muligheter for beiting. Bestemmelsen om luftegård som alternativ til beite i gjeldende forskrift omformuleres til kun å gjelde i spesielle tilfelle.
-

Arbeidsgruppa mente videre at det burde vurderes å benytte investeringstilskudd for å stimulere til omlegging til lausdrift og å målrette tilskuddene til beiting, setring og bevaringsverdige raser bedre slik at en sikrer ivaretagelse av bevaringsverdige raser og spesielle biotoper. I dette ligger primært en videre vurdering av om viktige virkemidler skal ligge på nasjonalt eller regionalt nivå.

Forslagene ble fulgt opp av avtalepartene i årets jordbruksforhandlinger. Med unntak av forslaget om en konkret tidfesting av forslaget til beitetid og dessuten forslaget om utvikling av lausdriftssystemer for gamle kuraser ble alle forslag fulgt av Stortinget ved behandlingen av proposisjonen om årets jordbruksoppgjør. Norsk Bonde- og Småbrukarlag støttet aktivt de viktigste endringsforslagene.

5.9 Arbeid med klima- og energispørsmål

Landbrukets energi- og klimautvalg

Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltar aktivt i landbrukets energi- og klimautvalg som ble opprettet i 2007. Hovedoppgaven for utvalget er å bidra til å belyse landbrukets rolle som kilde for utslipp av klimagasser og å finne løsninger som kan redusere utslippene. Dette er også en politisk diskusjon der enkelte aktører har en annen agenda enn å øke kunnskapsnivået omkring de faktiske forholdene når det gjelder utslipp og binding av klimagasser.

Det en registrerer så langt er at mye av Norsk Bonde- og Småbrukarlag sin politikk og argumentasjon gjennom mange år vedrørende ressursbruk og produksjonsmåter i jordbruket faktisk er mer aktuelt enn noen gang.

Nasjonalt utviklingsprogram for klimatiltak i jordbruket

Ved jordbruksforhandlingene i 2007 ble det bestemt å opprette et fem-årig nasjonalt utviklingsprogram for klimatiltak i jordbruket. Oppgaven med å drifte utviklingsprogrammet gitt til Statens landbruksforvaltning. Avtalepartene i jordbruksforhandlingene godkjente i januar mandatet for programmet.

Hovedmålet for Utviklingsprogrammet for klimatiltak er å øke kompetansen om faktiske utslipp av klimagasser fra jordbruket og jordbrukspolitikken innvirkning på utslippene. Videre skal Utviklingsprogrammet legge til rette for gjennomføring og synliggjøring av effektive tiltak for reduksjon.

Det er formulert i alt sju ulike tiltaksområder

1. Økt kunnskap om faktiske klimagassutslipp fra jordbruket
2. Bedre kunnskap om planlegging og drift av biogassanlegg gjennom enkelte pilotanlegg
3. Kompetanseheving i jordbruket knyttet til disponering av matavfall og bioest
4. Bedre kunnskap om muligheten for rensing/oppsamling av metan i husdyrrom
5. Bedre driftskunnskap om nye spredeteknikker av husdyrgjødsel i jordbruket
6. Økt kunnskap for å redusere jordbrukets behov for og bruk av fossile energikilder
7. Formidling

Det er oppnevnt en styringsgruppe for programmet der Norsk Bonde- og Småbrukarlag også er med. Landbruks- og matdepartementet leder styringsgruppa.

Styringsgruppa skal:

- Vedta mål og delmål for programmet
- Foreta overordnede prioriteringer m.h.t. virkeområde og tematiske satsingsområder, målgrupper og økonomiske rammer
- Påse at programmets aktiviteter er i samsvar med mål og budsjett
- Initiere prosjekter i egen eller andres regi
- Bidra til aktiv kommunikasjon og informasjon utad, og forankring i egen organisasjon/etat
- Godkjenne/behandle årlig rapport om gjennomførte aktiviteter og behov framover i programmet, som grunnlag for jordbruksforhandlingene og departementets budsjetteringsprosess

Det er vedtatt at utviklingsprogrammet skal være 5-årig. Programmet er delt inn i tre programperioder:

1. programperiode (1.-2. år):

- informasjon om programmet og muligheter til aktuelle aktører
- samarbeid, nettverk og allianser
- kunnskapsoppbygging som grunnlag for prioritering av tiltak/fakta grunnlag
- økt kunnskap om faktiske utslipp
- Utviklingsprosjekter knyttet til pilotanlegg (oppsamling av metan, biogass)

2. programperiode (3. – 4. år)

- Oppfølging av igangsatte prosjekter og igangsetting/initiering av nye
- kompetanseutvikling og kompetanseoverføring (forskning til anvendt praksis)

- kompetanseheving (landbruk og forbruker)
- motivasjon og bevisstgjøring i landbruksnæringa

3. programperiode (4. - 5. år)

- Vise nytten av praktiske tiltak ut til landbruksnæringa og forbruker
- synliggjøre konkrete, målretta og kostnadseffektive klimatiltak
- Øke resirkuleringen av organisk avfall med god miljøkvalitet.
- Foreslå nye vikemidler og tilpasninger i eksisterende virkemidler, herunder opplegg for resultatoppfølging av klimatiltak

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har deltatt aktivt i behandlingen av utviklingsprogrammet.

5.10 Småfeutvalget

Småfeutvalget har siste året hatt disse medlemene: Reidun Liseth Svarstad, Lars Kveberg, Kari Tellefsen, Erling Skurdal. Utvalget har hatt 1 møte siste året. Det viktigaste vi har arbeid med er å legge fram saker til forhandlingsutvalget til årets jordbruksforhandlingar. Kunne ønskje at fylkeslag og lokallag hadde kome med innspel, vi vil gjerne ha oppgåver å arbeide med. John Petter Løvstad og Reidun Liseth Svarstad har hatt møte med professor Ivar Mysterud, der han orienterte om utvikling og forskningsprogram om problemet og mysteriet rundt sjukdomen alveld på sau.

5.11 Sentrale høringar i perioden

5.11.1 Ny landbruksvikarordning

Rammene for den nye landbruksvikarordningen ble bestemt under jordbruksforhandlingene i 2008. Norsk Bonde- og Småbrukarlag fulgte opp forhandlingene gjennom høringsuttalen, og fokuserte spesielt på at egenbetalingen for bonden ikke skulle kunne overskride dagsatsen for refusjon av lønn ved sjukdom og at administrasjonskostnadene pr. avløserårsverk heller ikke skulle overskride 40.000 kroner.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag gikk i mot forslaget om at det skulle kreves sjukemelding fra lege fra første dag for å kunne være berettiget landbruksvikar. Etter vår oppfatning burde det være mulig å videreføre ordningen med egenmelding inntil tre dager for å være berettiget til å kunne nytte den nye ordningen.

5.11.2 Nytt regelverk for motorferdsel i utmark og vassdrag

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er verken tilhenger av en liberalisering eller av en tilstramming av regelverket for motorferdsel i utmark. NBS er opptatt av at demokratiske prosesser på linje med arealforvaltningen for øvrig, skal være retningsgivende for utforming av den konkrete motorferdselpolitikken i den enkelte kommune. En ny motorferdsellov gjelde for hele landet. Dette faktum viser at loven må tilpasses lokale forhold, nettopp fordi de konkrete fordelar og ulemper vil kunne variere betydelig. Motorferdselens innvirkning på naturmiljøet og på omgivelser for øvrig kan ikke måles generelt og uavhengig av de konkrete forholdene.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag aksepterer ikke Direktoratet for naturforvaltning (DN) forslag til ny lov om motorferdsel i utmark og vassdrag. Norsk Bonde- og Småbrukarlag krever at DN sin definisjon av jordbruk og skogbruk bringes på linje med det som er regjeringens definisjon i Landbruks- og matdepartementets strategidokumentet "Ta landet i bruk". Det må for den enkelte utøver i jord- og skogbruket, være direkte tillatt med motorisert ferdsel som gjør det mulig å ta landbrukets samlede ressurser i bruk. Dette gjelder nyttekjøring i forbindelse med jakt, fiske, utmarksturisme, utleiehytter for aktive utøvere innen jord- og skogbruk. Dette er en forutsetning for at lovverket skal være i tråd med den generelle utviklingen i landbruket.

NBS reagerer også sterkt på DN sitt forslag om å definere snødekt innmark som utmark. DN sitt forslag om transport av ved må fjernes. Dette gjelder både DN's definisjon av vedsalg som søknadspliktig utmarksnæring og forslag om søknadsplikt for transport av ved på barmark.

Når det gjelder hovedspørsmålene knyttet til framtidige forvaltningen av motorferdsel i utmark skrev Norsk Bonde- og Småbrukarlag følgende:

Luftfartøy og motorbåt

Det er Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt syn at bruk av luftfartøy i utmark krever en streng regulering, og Norsk Bonde- og Småbrukarlag slutter seg til forslaget om krav til samfunnsmessig nytteverdi som et grunnvilkår.

Begrensing av barmarkskjøring

Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter forslaget om å begrense barmarkskjøringen ved fritidsbruk så mye som mulig. Når det gjelder næringskjøring er Norsk Bonde- og Småbrukarlag opptatt av de ulike næringsaktiviteten likestilles. Dette gjelder spesielt innenfor beitenæringene. Dersom næringskjøring knyttet til reindrift i et område tillates må også dette gjelde for sauebeiting i samme område.

Rekreasjonsløyper og isfiskeløyper for snøskuter

NBS støtter *ikke* det syn DN forfekter vedrørende denne type fritidskjøring og foreslår følgende:

- Det skal etableres et løypenett fastlagt av kommunestyret som ledd i en motorferdselplan utarbeidet i medhold av plan- og bygningsloven
- På samme måte som i andre viktige arealplanspørsmål må en slik plan bygge på konsekvensutredninger foretatt etter plan- og bygningsloven kap VII-a om konsekvensutredninger
- Innsigelsesinstituttet i plan- og bygningslovens plansystem må gjelde tilsvarende for slike kommunale motorferdselplaner

NBS støtter forslaget om å videreføre et eget regelverk for Finnmark og Nord-Troms der det fortsatt skal være tillatt med rekreasjonskjøring i egne løyper.

Motorisert ferdsel til næringsformål, herunder reiseliv

Norsk Bonde- og Småbrukarlag fastholder at den definisjonen som DN bruker på jord- og skogbruksvirksomhet er svært snever og overhode ikke i samsvar med Landbruks- og Matdepartementet sin definisjon i strategidokumentet "Ta landet i bruk". Det samme gjelder DN's definisjoner av jord- og skogbruk i forbindelse med handlingsplaner for områder med vernestatus. Norsk Bonde- og Småbrukarlag krever at de ulike departementene og deres

underliggende direktorater operer med samme definisjon av jord- og skogbruk, og at det er LMD sin moderne definisjon som blir lagt til grunn.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag krever at det for den enkelte utøver i jord- og skogbruk, må være tillatt med motorisert ferdsel som gjør det mulig å ta landbrukets samlede ressurser i bruk. Dette gjelder nyttekjøring i forbindelse med jakt, fiske, utmarksturisme, utleiehytter for aktive utøvere innen jord- og skogbruk. Avgjørelsesmyndigheten må fortsatt ligge på kommunalt nivå.

Transport for bevegelseshemmede

Norsk Bonde- og Småbrukarlag slutter seg til forslaget om at bevegelseshemmede skal kunne nytte motoriserte transportmidler for transport til bestemte steder i naturen.. Norsk Bonde- og Småbrukarlag er derimot uenig i DNs forslag om at bevegelseshemmede må ha en spesiell tillatelse fra fylkesmannen, basert på søknad og legeerklæring.

Leiekjøring fremfor enkelttillatelser

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er uenig i DNs forslag om innstramminger på dette punkt.

Det er Norsk Bonde- og Småbrukarlag syn at både sentrale og lokale myndigheter vil komme atskillig lenger med å regulere snøskuterkjøringen gjennom frivillige insentivordninger enn gjennom den forbudslinjen DN er talsmann for.

Motorferdselsplaner

Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter DNs forslag om at det utarbeides motorferdselsplaner etter plan- og bygningslovens prinsipper i den enkelte kommune.

5.11.3 Ny lov om dyrevelferd

Arbeidet med den nye dyrevernsloven har pågått i mange år. Resultatet av prosessen i departement og direktorat har blitt et omfattende høringsnotat. Norsk Bonde- og Småbrukarlag hadde forventninger til at denne prosessen ville bidra til viktige avklaringer i flere spørsmål/problemstillinger som har vært opp til diskusjon i de seinere åra. Norsk Bonde- og Småbrukarlag konstaterer at det ikke er tilfelle.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag registrerer innledningsvis at begrepet dyrevelferd brukes som om det skulle representere noe helt nytt i dyrevernsammenheng. Fra organisasjonens side kan en bare konstatere at velferd som begrep i hold av produksjonsdyr (og andre dyr) ikke er noe nytt, dette har opptatt næringen i lang tid.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag uttrykker en viss bekymring for at den generelle utviklingen i samfunnet fører til et stadig sterkere skille mellom næringsutøvere og forvaltning. Tilsyns- og kontrollmiljøet sentraliseres og akademiseres og Norsk Bonde- og Småbrukarlag frykter at forvaltningens kompetanse på praktisk næringsutøvelse vil bli ytterligere svekket dersom denne utfordringen ikke tas på alvor.

I det følgende er noen av paragrafene i den loven kommentert nærmere.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at noe av premissgrunnlaget for omtalen av det nye varslingsforslaget ikke er i tråd med virkeligheten. Grupper av dyreholdere framstilles

nærmest som sosiale avvikere som har satt seg utenfor all aktivitet i samfunnet for øvrig. Det er svært synd at et slikt bilde av dyreholderne har fått slippe gjennom "sensuren" i departementet.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter forslaget om at nærstående personer til dyreeier skal omfattes av den generelle varslingsplikten som foreslås innført.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter forslaget om at barn under 16 år ikke skal ha sjølstendig ansvar for dyr.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter forslaget om at nye driftsformer, metoder, utstyr og tekniske løsninger skal være utprøvd og funnet egnet ut fra hensynet til dyrevelferd før de tas i vanlig bruk. Norsk Bonde- og Småbrukarlag savner likevel en omtale i høringsnotatet av dagens industrielle husdyrhold, kanskje spesielt oppføring av slaktekylling. Etter manges oppfatning representerer dette et husdyrhold der hele formålet med dyreholdet er i strid med dyrevelferdsmessige prinsipper.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter forslaget om at avlaving av dyr uten bedøvelse ikke skal være tillatt. Dette må også gjelde ved slakting etter religiøse/rituelle regler. Evt. brudd på dette forbudet må straffes strengt. Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at dyrevelferdsloven også må omfatte et klart forbud mot import av kjøtt som er slaktet i strid med prinsippet om bedøving før avlaving.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter et generelt forbud mot piggråd. Det må gå helt klart fram av lovteksten om dette bare omfatter nye gjerder eller om dette også gjelder gamle gjerder. Dersom forbudet også gjelder for gamle gjerder vil det bety at gjerdeiere blir pålagt et krav om å fjerne all gammel piggråd. Det må i så fall settes en tidsfrist for når dette skal være gjort.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag peker på at det samles inn en stor mengde opplysninger om gardsdrifta og dyreholdet av ulike offentlige instanser som f. eks. Mattilsynet, Statens landbruksforvaltning, det kommunale landbrukskontoret, Fylkesmannens landbruksavdeling osv. I den grad de opplysningene som tilsynsmyndigheten etterspør allerede er registrert hos andre offentlige etater bør tilsynsmyndigheten utnytte dette. Det bør påligge de ulike offentlige etatene et felles ansvar å samordne de opplysningene som samles inn.

Når det gjelder daglig tilsyn, stell og føring registrer Norsk Bonde- og Småbrukarlag at departementet ikke har tatt inn over seg den todelingen som ble innført i Forskrift om velferd for smådyr mht. å skille mellom forhold som dyreeier kan gjøre noe med og forhold som ligger utenfor dyreeiers mulighet til å påvirke. Det en her spesielt tenker på er fare for rovviltangrep og trafikkskader. Næringen kan ikke akseptere å bli overlatt ansvaret for tiltak som skyldes storsamfunnets prioritering av rovvilt framfor beitedyr eller for eksempel manglende prioritering av vilt- og beitegjerder langs veger og jernbane som går gjennom beiteområder.

Lovforslaget inneholder en egen paragraf som gir Mattilsynet myndighet til å fatte vedtak om beiterestriksjoner pga rovviltangrep og dyreeiers rett til kompensasjon som en følge av beitenekten. I høringssvaret er det gitt en lengre problematisering av ulike forhold rundt dette forslaget.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag aksepterer ikke konsekvensene av det regimet som vil bli innført med dette lovforslaget. Det vil bety en vesentlig økt usikkerhet omkring hele dyreholdet for den enkelte bruker. Betydelig arealer i Norge vil kunne bli tømt for beitedyr. Norsk Bonde- og Småbrukarlag avviser at den nye dyrevelferdsloven skal gi Mattilsynet hjemmel for innføring av varig beitenekt i utmarka. Forsøk på felling av skadedyr skal være gjennomført før beitenekt er mulig.

Lovutkastet inneholder forslag som i realiteten vil kunne føre til at dyrevernnemndene kan bli lagt ned. Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter ikke et slikt forslag og meiner at det må avsettes nok midler til at dyrevernnemndene kan utføre sin aktivitet som i dag, hele året i gjennom. Det er viktig med skoloring av nemndsmedlemmene. Nemnda bør også bestå av personer med utdanning innenfor psykisk helsevern.

5.11.4 Odelslov, konsesjonslov og jordlov

Landbruks- og matdepartementet har foreslått ei rekkje endringar i odelslova, jordlova og konsesjonslova. Av foreslåtte endringar kan ein m.a. dra fram:

- Vedk. konsesjonsplikt, buplikt og odlingsjord vert grensa heva frå 20 da til 25 da dyrka mark.
- Buplikt og odlingsjord skal knytast til produktive arealgrenser (jord og skog). Heilskapsvurdering av eigedomen fell vekk.
- Buplikt for odelsretthavar som føresetnad for konsesjonsfritak.
- Oppfylling av buplikt kan berre skje gjennom at eigaren er registrert i Folkeregisteret som busett på eigedomen. 50 % -regelen for butid vert teken bort.
- Driveplikta skal vera varig for jordbruksareal og ei personeleg plikt, men det skal vera rom for å søkja om fritak.
- Konkrete krav for godkjenning av bortleige av jord i høve til personleg buplikt.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag si vurdering er at regelverket og dei aktuelle lovene med tilhøyrande forskrifter er viktig både for nasjonal landbrukspolitik og for forvaltninga. Ikkje minst er endringane og viktige for den delegerte landbrukspolitikken ute i kommunane og for fylkeslandbruksstyra. Forslaget frå departementet tek sikte på større sikkerheit for søkjarar, betre målretting og forenkling. Slik NBS vurderer sakstilfanget så ynskjer departementet mellom anna å hindra omdanning frå landbruk til fritidseigedomar. Dette er eit initiativ som me går god for. Likeins er det bra at styresmaktene no vil gå inn for å skjerpa buplikta for odelsløysarar.

Ved konsesjonsvurdering skal ein for ettertida leggja særleg vekt på busetnad og kulturlandskap, men og på heilskapleg ressursforvaltning. Likeeins skal lokale myndigheiter taka omsyn til eigedomen sin storleik, avkastning og hustilhøve. Søkjaren sin livssituasjon og tilknytning til eigedomen skal få reduert merksemd.

Frå NBS si side registrerer ein at fylgjande ikkje skal vektleggjast eter ei eventuell lovendring: *Priskontroll, om eigar er skikka, og om overtakinga (ervert) gjev ei driftsmessig god løysing.*

Landbruks- og matdepartementet ynskjer i framlegget sitt at arealgrunnlaget for odlingsjord og for å krevja konsesjon vert endra slik at innmarksbeite vert teke bort som teljande areal når

storleiken på ein landbrukseigedom skal fastsetjast. Dette vert grunngeve med at innmarksbeite utgjer ein liten del (16,6 %) av totalt jordbruksareal i landet.

Svært mykje av innmarksbeitearealet ligg på Vestlandet og i andre distriktsbygder. Å kutta ut dette arealet som teljande areal kan ramma desse regionane hardt. Både i fjell-, fjord- og kystbygder er eit velstelt innmarksbeite eit særleg viktig element i kulturlandskapet.

Samandrag

1. Med omsyn til buplikt kan ikkje formell tilknytning til Folkeregisteret vera det einaste kriteriet. Reell busetnad på gardsbruket må leggjast til grunn. I den samanheng syner ein og til at dei statlege folkeregister-kontora i dag er sentraliserte og at den tidlegare nærleiks-kunnskapen er borte. Landbruksforvaltninga i kommunane må ha ei viktig rolle i forvaltninga av desse sakene.
2. Kommunane må framleis føreta ei seriøs prisvudering i konsesjonssaker. Dette er viktig for å kunna hindra rein eigedomsspekulasjon.
3. Innmarksbeite (tidlegare kalla gjødsla beite) som er synt på oppdaterte landbrukskart skal takast med i grensa for 25 da dyrka mark. Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil presisera at teksten i den nye odelslova og i konsesjonslova må endrast frå 25 da dyrka mark til 25 da jordbruksareal. Alt jordbruksareal, både fulldyrka, overflatedyrka og innmarksbeite, må leggjast til grunn når ein skal fatsetja kva arealressursar eit gardsbruk har.

6 Organisasjonsarbeid

6.1 Informasjonsarbeid

Organisasjonens hjemmeside er www.smabrukarlaget.no. Dette er i dag en svært viktig kanal for formidling av nyheter og politiske standpunkt. Hjemmesidene gir i tillegg til formidling av nyheter også god mulighet til å systematisere arbeidet med viktige saker som blant annet jordbruksforhandlingene.

Vi har i lang tid sett behovet for ei ny hjemmeside. Dagens side er tungvint og komplisert å bruke. Det er derfor satt i gang en prosess for å finne aktuelle aktører som kan levere ei hjemmeside som kan tilfredsstille våre krav til funksjonalitet og pris.

Når avgjørelsen med å velge en aktuell leverandør av ny hjemmeside er stilt noe i ro, er det med bakgrunn i at en først ønsker å få på plass et nytt medlemsregister. Det gamle registeret er 10 år gammelt og har mangler og feil på enkelte punkter. Sekretariatet har brukt mye tid på å finne en løsning som kan tilfredsstille organisasjonens behov uten at det skal bli for kostbart. Det ble laget en kravspesifikasjon til nytt register, og det ble tatt kontakt med tre – fire aktuelle leverandører før det så ble gjort avtale med ett av selskapene. Det er overlevert en testversjon, og det har vært flere møter for å komme fram til et register som kan oppfylle våre ønsker. Ambisjonen er å være ferdige i løpet av 2008.

Alle fylkeslag har tilgang til e-post og internett, og alle i styret er oppe på nettet. Opplæring av ansatte og tillitsvalgte har vært gjort internt. Informasjonsskrivet Nett.no sendes til alle lokallagsledere, fylkesledere, fylkessekretærer og styremedlemmer i fylkeslagene samt styret. Nett.no kan en abonnere på, og det kan lastes ned fra våre hjemmesider. Ved siden av hjemmesidene og Bonde og Småbruker, er Nett.no den viktigste informasjonskanalen ut til de tillitsvalgte. Nett.no har kommet ut med 6 nr. i årsmøteperioden.

Som en følge av avtalen med Norsk Landbrukssamvirke har styret, fylkesledere og sekretærer tilgang til intranettet til Landbrukssamvirke.

Ved siden av pressemeldinger er direktekontakt mot journalister den mest brukte arbeidsmåten for å formidle nyheter fra organisasjonen. I tillegg har styret vært aktive med å skrive leserinnlegg og kronikker i årsmeldingsperioden. Prosjektene **www.gardsbruk.no** og **Grønt Spatak** har hatt mange oppslag både i sentrale og regionale media.

6.2 Kvinnearbeid

Kvinneutvalget har bestått av: Jorunn Haugland Støen, leder
Anne Lise Aass, Torunn Stangeland og styrets representant Bjørn Lothe.
Vara: Ilona Drivdal og Helene Skogli.

Vi har i meldingsåret hatt 2 møter i Oslo, og kontakt via e-post og telefon.

Anne Lise Aass har representert Kvinneutvalget i "Samarbeidsrådet for Kvinner i Landbruket".

Iloa Drivdal har representert Kvinneutvalget på seminar arrangert av FOKUS. Kvinneutvalget har i meldingsåret av ulike årsaker ikke vært representert på landsmøte eller representantskapsmøter.

Kvinneutvalget sendte ut ei pressemelding da valgkomiteens innstilling til landsmøtet 2007 i NBS var klar, der vi pekte på den skjeve kjønnsfordelinga i innstillinga. Vi pekte også på at NBS har mange dyktige kvinnelige medlemmer og oppfordret landsmøtet til å få på plass flere kvinner i styret.

Kvinneutvalget uttalte seg om jordbruksforhandlingene med utgangspunkt i rapporten ”Strategi for likestilling i landbrukssektoren”, utarbeidet av LMD i 2007. Rapporten var resultat av arbeidet i ei gruppe, der Anne Lise Aass var med fra NBS. Rapporten viser tydelig at ei styrking av de mindre bruka ville styrke kvinnenens posisjon i landbruket. Resultatet av årets jordbruksforhandlinger, med så mye av ramma tatt ut på produktpris, styrker ikke de mindre bruka. Intensjonen fra LMD om økt likestilling i landbruket blir fortsatt bare pene ord i en rapport.

Kvinneutvalget fikk avslag på søknad sendt i 2007 om prosjektmidler fra FOKUS. Avslaget var begrunnet med at de ikke hadde midler til nye prosjekter.

Kvinneutvalget og Internasjonalt utvalg har i samarbeid søkt om midler fra FOKUS for å arrangere et informasjonsseminar i forbindelse med landsmøtet i NBS 2008. Søknaden lød på kroner 25.000, og er delvis innvilget med kr 17.000. Seminaret er under planlegging, og får tittelen ”Matsuverenitet og miljø – kvinnebondens rolle globalt”.

En viktig oppgave for dette Kvinneutvalget har vært å bedre kvinnedeltagelsen i styret og utvalg i NBS og landbrukets øvrige organisasjoner. Vi regner med at kvinneandelen økes fra kommende landsmøte !

6.3 Ungdomsarbeid

Ungdomsutvalget i Norsk Bonde- og Småbrukarlag har bestått av Veronika Holmli (leder), Rakel Nystabakk og Georg Smedsland. Styrekontakt har vært Ole Jacob Christensen. Kontaktperson i sekretariatet har vært Kjell Johan Buraas.

Ungdomsutvalget har i årsmøteperioden hatt fem telefonmøter. Av saker som har vært behandlet eller diskutert, kan nevnes:

- Innspill i jordbruksforhandlingane
- Profilering av ungdomsutvalget og ungdom i organisasjonen vår
- Ungdomsseminaret september 2007
- Ungdomscamp i Malmø september 2008
- Formalisering av ungdomsutvalget

Ungdomsseminaret 28. og 29. september 2007 ble gjennomført med 13 deltakere. Hovedtema var organisasjonsarbeid. Seminardeltakerne syntes å være fornøyd med arrangementet og uttrykte ønske om et nytt seminar ganske snart.

Det har vært arbeidet med planlegging av en ungdomscamp i Malmø 16. – 21. september 2008 i regi av Via Campesina. En håper å få ei gruppe unge NBS-medlemmer til å reise. Som

en del av ei ungdomssatsing har det framkommet ønske om at ungdomsutvalget skal få samme status som kvinneutvalget i organisasjonen og at en øker antall utvalgsmedlemmer.

6.4 Hagebruksutvalget

Hagebruksutvalet har som føregående år fungert med leder Arne Lofthus som den aktive part, og der det i fleire saker er konferert med andre. Nokre saker har peika seg ut som viktige saker der ein lyt vera vaktbikkje, eller koma med innspel.

Ei slik sak er diskusjonen i næringa vedkomande pærebrann, og faren for å få inn smitte i fruktdistrikta ved import av risikomateriale. Nokre meiner at faren for pærebrann er overdimensjonert, og at ein i andre land lever med smitteutbrot frå tid til annan. Vår haldning er at det smitteregimet som Noreg no gjennomfører er fornuftig og rett i høve eigen fruktproduksjon. Tilhengjarane av meir liberale ordningar har etter vår mening, noko vikarierende motiv, nemleg billegare import av aktuelle plantemateriale. Det må nemnast at NBS er heilt på linje med Norges Gartnerforbund og Statens Landbruksforvaltning i denne saka.

Underteikna har delteke på frukt- og bærmøte på Geilo, der alle grossistledd, mange produsentgrupper og landbruksforvaltninga også deltek. Det er positivt at det no også vert høve til meir politiske diskusjonar på desse møta. Det er dermed ikkje sagt at NBS (hagebruksutvalet) alltid møter forståing for våre synspunkt. Underteikna kom i år med skarp kritikk av det som skjedde vedkomande Distrikts- og kvalitetsordninga for frukt og grønt i innspurten av jordbrukstingingane. Bondelaget fekk heva taket for rett til tilskot frå 40 tonn til 50 tonn frukt og bær. Ein auke på 25%. Ekstraløyving med 5 millionar i den samla potten vil dermed gå til dei største produsentane. I fleire fruktdistrikt der gardsbruka er små, er det dei færraste som greier produsera over 40 tonn frukt.

Hagebruksutvalet vert også teke med på råd vedkomande importregimet, toll/ikkje tollverna periode med meir.

6.5 Rådgiving i forsikring, økonomi, pensjon m.m.

Svein Løken er engasjert i deltidstilling for å svare på spørsmål fra medlemmene på disse områdene. Tilbudet er en del av samarbeidsavtalen med Gjensidige Forsikring.

De fleste henvendelser skjer direkte til Løken, men noen går via sekretariatet i Oslo eller fylkessekretær. Spørsmål og problemstillinger som kan ha interesse for flere kan bli tatt opp i Sveins spalte i Bonde- og Småbruker.

Antall henvendelser fra medlemmene viser en liten nedgang sist år. Det er notert ca 120 henvendelser sist år, mot rundt 150 året før. Antallet har gått noe opp og ned i de årene tilbudet har eksistert, og siste års pågang ligger omtrent på gjennomsnittet.

De fleste som bruker tjenesten, har mindre spørsmål som kan avklares raskt. Noen saker er større, og Løken har engasjert seg i en del slike. De som henvender seg med større saker, får først og fremst råd om hvordan de skal angripe saken videre, og hvor de kan hente ytterligere hjelp.

I tillegg til å svare på spørsmål fra medlemmene, har Løken vært involvert i noen hørings svar for NBS. Han sitter også i det sentrale samarbeidsutvalget med Gjensidige Forsikring.

6.6 Forsikringssamarbeid

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i flere år hatt forsikringssamarbeid med Gjensidige Forsikring. Nåværende avtale gjelder i fire år fra 1.1.2006 til 31.12.2009.

Gjennom avtalen får medlemmer i NBS rabatt på forsikring i Gjensidige. De som har en eller to forsikringer, får 14 % rabatt. De som har tre eller flere, får 20 % rabatt fra dag en på de ulike forsikringspremiene. Norsk Bonde- og Småbrukarlag får fortsatt noe rabatt på personforsikringer, og vi har egen avtale om pensjon for selvstendige næringsdrivende. Det arbeides fortsatt med å få til en bedre og billigere dødsrisikoforsikring for NBS medlemmer.

I tillegg til rabatt på forsikring for medlemmene, får NBS en årlig kompensasjon fra Gjensidige for arbeidet med forsikringsrelaterte spørsmål. Inkludert her er støtte til egen rådgiver i forsikring, økonomi m.m. Det avsettes en egen bevilgning til skadeforebyggende tiltak tilsvarende 100.000 kroner. Denne potten skal deles mellom lokallag, fylkeslag og landslag og er avsatt til ulik møteaktivitet Lokal- og fylkeslag som har møte der skadeforebygging er tema, får en pengesum pr. møte/tiltak. John Petter Løvstad er kontaktperson i sekretariatet for midlene.

Som et ledd i samarbeidet med Gjensidige er det opprettet et kontaktutvalg og et samarbeidsutvalg på landsplan. Det er også etablert samarbeidsutvalg i fylkene (regionene).

Samarbeidsutvalget på landsplan har hatt to møter i perioden oktober 2007 til september 2008. Fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitter Anne Lise Aas, Svein Løken og John Petter Løvstad i utvalget. (Anne Lise overtok for Arne Grue fra januar 2008). Kontaktutvalget har ikke hatt møte sist år. I forbindelse med landsmøtet i Bodø høsten 2007 var det egen forsikringssamling. Hovedtema her var HMS i landbruket.

Gjennom samarbeidsavtalen får medlemmene i Norsk Bonde- og Småbrukarlag betydelige rabatter i sine forsikringer. Norsk Bonde- og Småbrukarlag kan også ha innvirkning på Gjensidiges produkter, skadeforebyggende arbeid m.m.

6.7 Solidaritetsfondet for småbrukere

Etter mange år som leder av Fondet til juridisk støtte for småbrukere, ønsket Åge Hovengen avløsning. Under årsmøtet i Oppland Bonde og Småbrukarlag den 30. mars overtok Geir Grosberg som ny leder av fondet. Samtidig overtok fylkessekretær i OBS, Annette Jørstad som sekretær og regnskapsansvarlig i fondet.

Mange har gjennom årenes løp fått både økonomisk, moralsk og faglig hjelp fra fondet. Hele småbrukerbevegelsen er stor takk skyldig til styret i fondet, og da spesielt Åge Hovengen. Åge Hovengen har gjennom fondet lagt ned en betydelig innsats til beste for småbrukere. Uten å ta for hardt i kan en slå fast at Åge Hovengens innsats har satt både dype og varige spor. Styret vil på vegne av alle i småbrukerbevegelsen takke Åge for det store arbeidet han har lagt ned gjennom mange år.

Under styremøte i juni 2008 ble det besluttet å endre navnet på fondet til *Soldaritetsfondet for småbrukere*. Solidaritetsfondet vil heretter bli knyttet nært opp mot Oppland Bonde og Småbrukarlag, som skal være ansvarlig for å oppnevne medlemmer til fondstyret. Styret vil bli utvidet med et medlem. Det utbetales ikke honorar til medlemmer av styret. Vedtekter for fondet vil bli utarbeidet av styret.

Styret i fondet er slik sammensatt:

Geir Grosberg, leder
Olav Randen
Helene Skogli
Terje Holen

Sekretær og regnskapsansvarlig: Annette Jørstad

Styret takker for bidrag som er kommet til fondet gjennom året. Økonomien i fondet er tilfredsstillende, men vi oppfordrer lokallag og fylkeslag til å bidra, slik at fondet kan fortsette å være en støtte for småbrukere, som på en eller annen måte har behov bistand.

6.8 Styrets arbeid med strategi- og arbeidsplan

6.8.1 Innledning

Styret har det siste året videreført arbeidet med en strategi- og arbeidsplan for organisasjonen. Den gjeldende planen bygger i stor grad på planen fra forrige år. Det er gjort noen endringer i strategiene under de ulike hovedsatsingsområdene.

Det har vært lagt vekt på å få til en plan som både sier noe om organisasjonens hovedsatsingsområder og de mer konkrete underarbeidsområdene med tilhørende strategier. Til de enkelte strategiene hører konkrete tiltak som ikke er vist i oppstillingen som følger under.

6.8.2 Hovedsatsingsområder

Politikk og samfunn

Mål:

Norsk Bonde- og Småbrukarlag skal engasjere seg på alle områder som har betydning for bonden sine økonomiske, sosiale, og kulturelle levekår og arbeide for en nasjonal landbrukspolitikk som møter de globale miljø- og klimautfordringene.

Strategi 1   Arbeide for bedre økonomi i jordbruket og bedre utnyttning og bevaring av landbrukets og bygdens ressurser

Strategi 2   Arbeide tett opp mot Regjering, alle folkevalgte nivå og offentlig forvaltning for å sikre innflytelse og medvirkning samt en revidering av gjeldende nasjonale landbrukspolitikk

Strategi 3 Bidra til at regjeringens målsetting om 15 prosent økologisk produksjon og forbruk blir realisert

Strategi 4 Arbeide med klima- og miljøspørsmål

Strategi 5 Styrke vårt internasjonale engasjement

Kommunikasjon og samarbeid

Mål:

Norsk Bonde- og Småbrukarlag skal målbare sin politikk på en engasjerende og troverdig måte

Strategi 1 Arbeide for å tydeliggjøre politikk og verdigrunnlag

Strategi 2 Styrke samhandlingen mellom de forskjellige nivåene i organisasjonen

Strategi 3 Utnytte samarbeidende organisasjoner i framføring av politisk argumentasjon

Organisasjon og økonomi

Mål:

Norsk Bonde- Småbrukarlag skal framstå som en attraktiv organisasjon for bønder og alle som er opptatt av landbruk og matproduksjon.

Strategi 1 Styrke økonomien i laget

Strategi 2 Motivere til økt innsats i organisasjonsarbeidet

Strategi 3 En løpende og kritisk gjennomgang av arbeidsoppgaver, prioriteringer og organisering i hele organisasjonen

Strategi 4 Drive en effektiv og god forvaltning av medlemsregister og medlemskontakt

Strategi 5 Kartlegging av ”ressursene” i organisasjonen

Strategi 6 NBS 2013

Strategi 7 Utvikle strategier for et godt arbeidsmiljø i hele organisasjonen

Strategi- og arbeidsplanen blir lagt fram for styret til behandling to ganger i året og justert fortløpende dersom det er behov for det. Det er primært de mer konkrete tiltakene under hver strategi som blir justerte. Strategiene ligger fast over lenger tid.

6.9 Familien Lies fond til fremje av småbruk

Det er ikke foretatt utdeling i meldingsperioden. Uttlysning for 2008 finnes i Bonde og Småbruker nr. 7, 25. august.

6.10 Studiearbeid

Den lokale kursaktiviteten har stor betydning for Norsk Bonde- og Småbrukarlag, både for organisasjonen som helhet og for det enkelte medlem. Gjennom vårt medlemskap i Studieforbundet Natur og Miljø får vi muligheten til å kvalitetssikre denne aktiviteten. Forutsetningen for kurstilskudd er at det foreligger en godkjent studieplan som beskriver innhold og arbeidsmåter for opplæringen.

For å få tilskudd må kurset være på minst 12 timer med minimum 5 deltakere over 14 år. Tilskuddssatsene fastsettes årlig, og for 2008 er satsen kr 70 pr. studietime. Et 12 timers kurs gir da kr 840, og et 20 timers kurs gir kr 1.400 i tilskudd. Maksimal utbetaling pr. kurs er kr 3.000. Timetilskuddet i 2007 var på 66 kr pr studietime.

I 2007 fordelte Studieforbundet kr 77.950 til ulike lag i Norsk Bonde- og Småbrukarlag, en liten oppgang fra året før. 418 kursdeltakere gjennomførte til sammen 1215 kurstimer på 67 kurs. Kursaktiviteten har økt ytterligere i 2008 med 75 avsluttede kurs første halvår. Den mest brukte studieplanen har vært "Foran jordbruksforhandlingene". Andre studieplaner som har blitt brukt er: Gjeterhund, lafting, bioenergi, syng i skinn, flatvev og rammevev. Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i perioden laget en studieplan: Foran jordbruksforhandlingene: Realisering av løfter for ei ny tid.

6.11 Samarbeid med Norsk Landbrukssamvirke

Avtalen med Norsk Landbrukssamvirke består av to avtaler. Den første avtalen har som formål å sikre en samordning av/samarbeid om viktige saker som Norsk Bonde- og Småbrukarlag og samvirkeorganisasjonene arbeider med. Avtalen gir Norsk Bonde- og Småbrukarlag representasjon i styret og rådet for Norsk Landbrukssamvirke mens Norsk Landbrukssamvirke er representert i representantskapet til Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Avtalen sikrer dessuten Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltakelse i de faglig/politiske arbeidsgruppene som drives i regi av Norsk Landbrukssamvirke. Dette gjelder rådgivende utvalg næringspolitikk, rådgivende utvalg kommunikasjon, landbrukets risikogruppe, og rådgivende utvalg for forskningsbasert innovasjon. Dette gir oss innsikt og kompetanse på mange viktige områder som vi ellers ville brukt mye tid og energi på å skaffe oss.

Den andre avtalen er utformet med tanke på å forankre et regionalt samarbeid om viktige saker gjennom utvikling av samarbeidsnettverk og møtearenaer mellom samvirket, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag. Denne avtalen sikrer Norsk Bonde- og Småbrukarlag et visst økonomisk bidrag som skal gi organisasjonen mulighet til å delta i dette samarbeidet. For 2008 vil bidraget være 444.000 kroner.

7 Internasjonalt arbeid

7.1 Melding fra Internasjonalt utvalg (IU)

IU har hatt to fysiske møter i perioden, i tillegg til stor møteaktivitet rundt den store internasjonale delegasjonen som var på landsmøtet i Bodø. Nasjonalt avhenger mye av arbeidet i IU på enkeltpersonene som er med i utvalget. Vi møtes sjelden og har et lite budsjett. Det har ikke lyktes å skaffe eksterne midler i perioden, men unntak av 150 000 kroner fra Norad for å dekke deltakelsen til Via Campesina-utsendingene til landsmøtet i Bodø. Dette var et historisk møte, for første gang var ICC samlet i Norge. I tillegg til møter med landsmøteutsendingene, var det strategimøter med Utviklingsfondet og Norad, samt møte med landbruksministeren og representanter for LMD.

Den europeiske småbrukerorganisasjonen CPE har også kommet til et historisk vendepunkt, da CPE ble fornyet og forsterket, både politisk og økonomisk, ved dannelsen av European Coordination of Via Campesina, EVCV, i juni. Det har vært mange møter for å lage nye vedtekter og fornyet politikk, særlig de to siste årene. Fem nye organisasjoner søker medlemskap; Frie Bønder fra Danmark, COAC fra Spania med sine 50 000 medlemmer, NEAK, som er første medlemsorganisasjon fra Hellas, NAV fra Holland og AIAB som er den største organisasjonen med økobønder i Italia. Scottich Crofters og en landarbeiderorganisasjon fra Sveits, har søkt medlemskap i ettertid. Alt i alt en styrking av den europeiske småbrukerbevegelsen. Noen av hovedsakene i EVCV har vært ustabile matvarepriser, melkestreik for høyere betaling for melk, kampanjer mot kjedemakt, arbeid for å få en bærekraftig landbrukspolitikk i EU, innspill til klimadebatten og forststatt kamp mot GMO og den nye trusselen nytt UPOV-system, for å hindre at bønder mister retten til å handle og bytte egne frø.

Internasjonalt er det stadig større etterspørsel etter Via Campesina sine alternativer og det er et økende press på de som har verv i småbrukerbevegelsen. Alle regionene får flere medlemmer, og Via Campesina Afrika er nå delt i to selvstendige regioner. Via Campesina arbeider tett med internasjonale institusjoner, NGO og et økende antall allianser innen alternativbevegelsen. WTO, Verdensbanken, det internasjonale pengefondet og transnasjonale selskap er i en særstilling., men også norske interesser som Aracruz i Brasil og Yara i hele Afrika, er under lupen og følges opp. Doha-runden i WTO stoppet opp i sommer, men kampen mot avleggerne, alle frihandelsavtalene, fortsetter. Alliansene er mange og Via Campesina får stadig flere navn på ”vennelisten”. Arbeidskomiteene for matsuverenitet, kvinnespørsmål, menneskeretter, biologisk mangfold, migranter, bærekraftig landbruk og ungdomssatsing er i full aktivitet, men trenger mer innsats på finansiering. I komiteene møtes medlemmer fra alle regioner en eller to ganger i året, og utarbeider strategier og innspill til ICC. Av hovedsatsinger denne perioden nevnes, økende oppslutning om de globale kampdagene 17. april og 10. september. Sterke og synlige delegasjoner til Geneve ved hvert WTO-møte og ved det årlige G8-møtet. For å følge opp Nyeleni, global konferanse for matsuverenitet, ble det arrangert regionale forum for matsuverenitet. Verdens sosiale forum arrangeres kun regionvis i 2008.

Medlemmer og ansvarsområde i årsmeldingperioden:

Berge Furre: ansvar for MST-samarbeid (de jordløses bevegelse i Brasil), Latin-Amerikagruppene, fredskorpsutveksling og NORAD. Møter med MST-delegater fra Brasil i Oslo i oktober.

Inger Dag: følger FAO, globale matvarelagre, informasjon om GMO –motstanden og for GMO-moratorium i fylkene. Mobilisering mot WTO og alliansebygging.

Anne Røde: Medlem av Via Campesina sin internasjonale komite for menneskeretter, med ansvar for forankring av landbruk i nordområdesatsningen.

Illona Drivdal er kontaktperson for kvinneretta tiltak og samarbeidet med kvinneutvalget, og er ansvarlig for grasrotutveksling Nord/Sør.

Ole Jacob Christensen: styrets representant i IU med spesielt ansvar for WTO, FN og GMO

Marit Jordal: medlem av koordineringskomiteen i den europeiske organiseringen av Via Campesina, EVCV. Fra juni 2008(tidligere CPE)

Ingeborg Tangeraas: Leder i IU. Styremedlem i den europeiske småbrukerorganisasjonen CPE (ut juni 2008) og den internasjonale koordinasjonskomiteen i den globale småbrukerbevegelsen Via Campesina. Deltok på G8-konferansen i Rostock, Tyskland og konferanse om matsuverenitet i Kathmandu i Nepal i august. ICC hadde sine halvårlege ukelange møter i Bodø i oktober og i New Dehli i India i mars.

I tillegg deltok Olav Randen på Via Campesina sin konferanse på Bali i desember, parallelt med FN sin internasjonale klimakonferanse. Ole Anton Teigen og Ingeborg Tangeraas deltok da de europeiske småbrukarlagene arrangerte aksjonsdager for en endret europeisk landbrukspolitikk i Brussel i november.

”Internasjonalt samarbeid handlar ikkje om å bruke krefter, snarare tvert. Det å stå saman gir oss mykje. Meir energi, Meir vennskap. Og ei større meining.” Knut Fausko på landsmøtet i 2008

www.viacampesina.org

8 Prosjekter

8.1 Grønt Spa`tak

Natur og Ungdom og Norsk Bonde- og Småbrukarlag har arrangert Grønt Spa`tak siden 1993. Formålet med prosjektet er formidling av sommerjobb til ungdom som er interessert i landbruk, øke kunnskap og samarbeid mellom bønder og miljøvernere, samt stimulere til et mer miljøvennlig jordbruk.

Norske Felleskjøp har vært en sentral samarbeidspartner i prosjektet og dessuten en økonomisk støttespiller vi ikke hadde klart oss uten. Fra 2001 har også Norsk Sæterkultur vært en nær samarbeidspartner. Prosjektet har i tillegg til midler fra Norske Felleskjøp fått økonomisk støtte fra Direktoratet for naturforvaltning.

For å realisere visjonen om et miljøvennlig landbruk, trengs det samarbeid. Det er nettopp dette samarbeidet en har fått til gjennom Grønt Spa`tak. Næringa har satt seg sammen med miljøungdommen for å finne løsninger for framtidens jordbruk i Norge.

I 2008 deltar 31 ungdommer på Grønt Spa`tak. Det er omtrent det samme antallet som var i fjor, men på et litt lavere nivå enn årene før. I år har mobiliseringsarbeidet av deltakere vært fokusert på Natur og Ungdoms medlemsmasse, og Grønt Spa`tak har derfor antakelig fått konkurranse fra NUs andre sommerarrangementer. Imidlertid er det mange av deltakerne som ikke har bakgrunn fra NU, og potensialet for å få med flere deltakere utenfra er trolig stort. Dette kan utnyttes bedre ved senere gjennomføringer av prosjektet. I mai arrangerte vi et skoleringsseminar for alle Spa`tak-deltakerne med 25 deltakere.

Som i fjor har Grønt Spa`taks politiske budskap vært norsk jordbruk og jordvern. Det faglige fokuset, både på seminaret og i informasjonsmateriellet som ble laget til deltakerne gjenspeilet dette. Deltakerne har derfor lært om miljøvennlig jordbruk, og hvorfor vi i Norge må ta vare på den matjorda vi har igjen.

Det er et mål å få mye presseoppmerksomhet rundt Grønt Spa`tak, og gjennom all forberedelse av deltakere til oppholdet på gård og seter har vi oppfordret dem til å ta kontakt med sin lokalavis for å få et oppslag.

Eyvind Søraa har vært prosjektkoordinatør for prosjektet. John-Petter Løvstad er prosjektansvarlig i NBS:

8.2 Slipp oss til – ungdom inn i landbruket

Prosjektet ”Slipp oss til – ungdom inn i landbruket” ble startet i 1998 som et samarbeid mellom Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norges Bygdeungdomslag og Natur og Ungdom. Målet har hele tiden vært å øke rekrutteringen til landbruket, bidra til miljøvennlig matproduksjon og styrke bosetningen i distriktene.

Gardsbruk.no

En sentral del av prosjektet er nettsida Gardsbruk.no, en elektronisk møteplass mellom de som ønsker å selge eller leie ut ledige gardsbruk, og aktuell kjøpere. Gardsbruk.no har hatt

stigende besøkstall siden starten, og har i dag mellom 20.000 og 30.000 besøkende hver måned. Omkring 150 gardsbruk er til enhver tid annonsert på siden. 169 annonser er lagt ut fra 30.06.07 – 30.06.08. Dette er en liten oppgang fra samme periode i fjor. Det er en forholdsvis rask omsetning av gårdene som legges ut på Gardsbruk.no og annonsørene melder om stor interesse pga. nettsiden. Over 5 500 personer abonnerer på det månedlige nyhetsbrevet over ledige gårdsbruk, en oppgang på om lag 1000 fra samme periode i fjor. Om lag 190 eksemplarer av heftet ”Bruk for deg” ble bestilt i perioden. Dette heftet er i skrivende stund under oppdatering.

Arbeid med å få ledige gardsbruk ut for salg

Prosjektet arbeider også aktivt for at kommuner skal kartlegge ledige gardsbruk og arbeide for å få dem ut for salg. Arbeidet som ble startet opp i Møre og Romsdal, Nordland, Sør-Trøndelag, Vest-Agder, Rogaland og Oppland høsten 2005 er videreført. Prosjektkoordinatorene i de forskjellige fylkene jobber for å vise kommunenes muligheter i å sette gang småbrukprosjekt, og de bidrar i kommunenes arbeid med å omsette gardsbruk. Mange kommuner ser potensialet i slike prosjekter og har satt i gang med arbeidet.

Media

Flere av fylkeskoordinatorene har fått oppslag lokalt om arbeidet med å få ledige gardsbruk for salg.

Økonomi

Arbeidet i prosjektet 2006 – 2007 er finansiert med tilskudd fra Landbruks- og matdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og fra annonsører på Gardsbruk.no. Målet er å sikre at dette blir faste inntektsposter i prosjektet.

Ansatte i prosjektet

Sentral prosjektleder:

Håvard Lundberg (01.01.07 – 01.01.08)

Ola Skaalvik Elvevold (01.01.08 – d.d.)

Prosjektkoordinator i fylkene:

Nordland Eirin Bjune (30.06.06 – d.d.)

Vest-Agder Ragnar Gulowsen (01.05.07 – d.d.)

Oppland Katharina Sparstad (30.06.06 – d.d.)

Rogaland Jan Ove Langheim (30.06.06 – d.d.)

Disse har hatt en samling på sentralkontoret i NBS i oktober 2007. Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norges Bygdeungdomslag og Natur og Ungdom har alle blitt holdt løpende orientert om status i prosjektet.

8.3 ØktØkologisk

Prosjekt ØktØkologisk er et samarbeid mellom NBS og Bioforsk Økologisk og har som målsetning å øke interessen for økologisk landbruk blandt medlemmene i NBS. Dette er tenkt som et bidrag til at regjeringens mål om 15 % økologisk produksjon og forbruk innen 2015 oppfylles. Prosjektets tidsramme er i utgangspunktet 01.01.07 – 31.12.09 og prosjektets tre hovedmål er:

1. Gjennom økt informasjon og kunnskapsoppbygging bidra til å motivere konvensjonelle bønder til å legge om til økologisk drift.
2. Nettverksbygging mellom økologiske kompetansemiljø og bønder.
3. Økologisk mat på flere fat.

Referansegruppen for prosjekt ØktØkologisk hadde sitt første møte i september i 2007. Roald Nomme (Vestfold BS) var leder for referansegruppen fram til april -08 da Grim Melø (Vestfold BS) tok over. Referansegruppen har hatt ett møte pr. halvår.

Prosjekt ØktØkologisk har tilbudt støtte til møter i lokal- og fylkeslag der økologisk drift har vært et av temaene. Interessen for dette har dessverre vært mindre enn vi hadde håpet, men ressurspersoner fra Bioforsk Økologisk har holdt innlegg på noen møter.

Det har i regi av prosjektet vært fagartikler med temaer rundt økologisk produksjon i hvert nummer av Bonde- og Småbruker.

- På NBS sitt landsmøte i Bodø i oktober holdt Grete-Lene Serikstad fra Bioforsk Økologisk et innlegg om økologisk landbruk.
- I samarbeid med Norges Vel og Oikos ble det arrangert en fagdag i november. Temaet der var problemstillinger rundt produksjon av økologisk kjøtt med innlegg fra bl.a. Mat og Landbruksdepartementet, Universitetet for Miljø og Biovitenskap, Felleskjøpet og Nortura. I tillegg la aktive bønder fram sine synspunkter på utfordringene innen denne produksjonen.
- Prosjektleder har sittet i ”Møtearenaen for Økologisk produksjon og forbruk” og i referansegruppene for ”Opting out”-prosjektet (NILF og Bioforsk) og ”Økoløft (SLF).
- Prosjektleder deltok på konferansen ”Økomat – så klart” i Bodø i januar og på årsmøtet til Debio i mars.

9 Bonde og Småbruker

Bonde og Småbruker 1. juli 2007 – 30. juni 2008

Avisa gir fortsatt ut ti nummer per år. I meldingsåret er det gitt ut fire nummer siste halvår 2007 og seks nummer første halvår 2008. I tillegg til vanlige distribusjon til medlemmer og abonnenter er to av avisene sendt ut som landsnummer også dette meldingsåret, nr 8/2007 og nr 5/2008. Disse er sendt ut til alle av Postens registrerte gårdsbruk i landet. Dessuten har vi også dette meldingsåret laget et nummer av avisa som ungdomsnummer målretta til yngre bønder.

Totalt opplag er svakt fallende, nært knytta til svakt fallende medlemstall. Mens antall abonnenter holder seg. Totalopplaget på landsnumrene viser sterkest fall. Dette skyldes fortsatt nedgang i totalt antall gårdsbruk i landet.

Gjennomsnitt antall sider i avisa øker fortsatt og er for meldingsåret noe i overkant av 21 sider i gjennomsnitt per avis.

Økonomi

Ryggraden i avisas økonomi er fortsatt annonseinntektene som holder seg jamt. Sammen med lagets bidrag på 300 000 kroner i året, og Landbrukssamvirkets knappe 200 000 kroner går avisa omtrent i balanse med fortsatt forsiktig drift.

Bemanninga

Avisas bemanning er som før med en fast ansatt, Leonid Rødsten, i full stilling som redaktør/journalist. I tillegg er sekretariatet i NBS involvert i produksjonen av avisa ved å administrere økonomien, abonnementslistene og småannonser samt forefallende arbeid.

Mari Tylden i Target Reklamebyrå står fortsatt for brekking av avisa. Annonse salget er det HS-Media på Kirkenær som står for. Dette arbeidet er basert på provisjonsbasis og fungerer fortsatt godt. Fra begynnelsen av dette meldingsåret med ny annonsekonsulent, Mia Berg.

Redaksjonelt

Fortsatt er det flittige medlemmer, og ansatte, i organisasjonen som bidrar med både tips og stoff til avisa. Dette bidrar til at avisa bedre når målet om å dekke hele landet.

Jordbruksforhandlingene, både forberedelser, sjølve forhandlingsprosessen og resultatet med oppfølging og alt det politiske rundt dette, er fortsatt hovedsaka i avisa.

I tillegg har det naturligvis vært økt fokus på klimadebatten. Økologisk landbruk står fortsatt sterkt, ikke minst etter at vi nå også har fått ei egen fast spalte, "Økt økologisk", med bidrag fra Bioforsk Økologisk på Tingvoll.

Inneværende år har vi et fast bidrag hver måned med utdrag fra Kvinnekalenderen som Nordland Bonde- og Småbrukarlag har laga i samarbeid med fylkesmannen i Nordland.

Ny av året er også Bonde og Småbrukers egen "Stunt-poet", Arne-Martin Dahle, som debuterte for organisasjonen under landsmøtet i Bodø. Han gir sine underfundige kommentarer til aktuelle saker i hvert nummer, til stor glede for leserne.

Vår velkjente faste spalte om økonomi, "Sveins spalte", ved Svein Løken er ifølge tilbakemeldingene fra lesere fortsatt like aktuell og populær.

Avisa har også siste året trykket en rekke relevante vitenskapelige artikler av bidragsytere fra diverse norske forskningsinstitusjoner.

Omtaler av aktuelle bøker av interesse for leserne har også sin plass i avisa. For øvrig har avisa prøvd å følge opp veksten i Bondens Marked, rovdyrdebatten og beiteretten samt

diverse satsinger blant annet innen seterliv og økt verdiskaping. WTO, den internasjonale matvaresituasjonen, jordvern og GMO har også vært viktige områder for avisa. I tillegg kommer diverse organisasjonsnytt rundt om fra lokallag og fylkeslag, med god hjelp fra medlemmer og tillitsvalgte i de enkelte lag. Ole Jacob Christensen er fortsatt en god bidragsyter, ikke minst med sine oppdateringer om WTO-forhandlingene.

Enkeltmedlemmer og enkelte av de tillitsvalgte har vært flittige bidragsytere også til det som fra organisasjonens side må være av stor interesse, nemlig debattsidene i avisa.

Trykkeri og distribusjon

Avisa har fortsatt trykkeriavtale med Agderposten Trykk A/S i Arendal, og Posten står fortsatt for distribusjonen, i den grad de er i stand til å gjøre jobben. Portoutgiftene øker fortsatt, men det kan dessverre ikke sies om servicen. Framsendingstida for avisa øker fortsatt. Ifølge Postens egne beregninger holder de måla som er stilt til distribusjon. Men dette beregnes etter et gjennomsnitt for landet. Av erfaring veit vi alle at forskjellen mellom by og land er stor. Dette rammer aviser som Bonde og Småbruker spesielt. Og vi må prøve å leve med det.

10 Regnskap for laget og avisa

Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt regnskap for 2007 ble behandlet på styremøte, den 4. mars 2008. Styret fattet følgende vedtak:

Styret i Norsk Bonde- og Småbrukarlag godkjenner det samlede resultat med driftsinntekter på kr. 12 666 474,-, driftskostnader på kr. 12 528 277,-, resultat av finansposter på kr. 318 137,- og et årsresultat på kr. 456 334,-.

Enstemmig.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt regnskap for 2007 ble behandlet på representantskapsmøte den 2. april 2008. Representantskapet fattet følgende vedtak:

Representantskapet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag godkjenner det samlede resultat med driftsinntekter på kr. 12 666 474,-, driftskostnader på kr. 12 527 277,-, resultat av finansposter på kr. 318 137,- og et årsresultat på kr. 456 334,-.

Enstemmig.

Vedlagt følger regnskap for:

- Norsk Bonde- og Småbrukarlag
- Bonde og Småbruker
- Noter til regnskapet
- Norsk Bonde- og Småbrukarlag sine fond
- Th. S. Eriksens legat

- Revisjonsberetning for 2007 fra Vardens Revisjonskontor

Resultatregnskap Samlet

DRIFTSINNTEKTER OG DRIFTSKOSTNADER	NOTER	2007	2006
Driftsinntekter m.v.			
Inntekter	(avisen)	1 087 232	928 547
Medlemskontingenter		7 376 656	7 513 531
Støtter fra Norsk Landbrukssamvirke	(avisen)	280 000	280 000
Prosjekter	1	1 799 650	1 935 874
Andre inntekter	2	2 122 936	1 970 124
SUM DRIFTSINNTEKTER		12 666 474	12 628 076
Driftskostnader			
Lønnskostnader (laget og avisen)		3 248 808	3 271 726
Driftskostnader		652 564	553 352
Driftskostnader	(avisen)	1 108 720	1 038 812
Kjøp materiell	(laget)	80 251	77 283
Kvinneutvalget	3	55 294	23 372
Ungdomsutvalget	3	2 285	15 754
Internasjonalt utvalg		35 981	0
Tilbakeført til fylkene		3 196 117	3 102 480
Andre kontingenter		54 213	50 723
Kontingenttilskudd til BS		300 000	300 000
Andre tilskudd BS		329 289	300 340
Samlet reisekostnader		750 917	822 343
Bidrag til samarb. Organisasjoner		68 500	92 250
Avskrivninger		0	71 148
"Gardsbruk .no"		791 624	455 581
"Grønt reiseliv"		312 556	0
"Nord-Sør - Spørsmål"		157 457	0
"Økt Økologisk"		555 456	0
"Verdiskaping i landbruket"		626 297	1 092 778
"Grønt Spatak"		201 948	231 937
SUM DRIFTSKOSTNADER		12 528 277	11 499 879
DRIFTSRESULTAT		138 197	1 128 197
FINANSINTEK. OG KOSTNADER			
Aksjeutbytte		170	0
Renteinntekter	13	317 967	190 275
RESULTAT AV FINANSPOSTER		318 137	190 275
ÅRSRESULTAT		456 334	1 318 472
OVERFØRINGER			
Overført til egenkapital		741 452	1 270 380
Overført fra Egenkapital		-1 106 652	- 179 701
Overført fra "Avsetning til fremtidige prosjekter":			
Kvinneutvalget		-23 294	0
Vil, tilbakeført til egenkapital		-150 000	0
Styrking av sekretariatet		-32 372	0
Internasjonalt arbeid		-79 452	0
Overført til "Avsetning til fremtidige prosjekter":			
Styrke sekretariatet		350 000	0
Orgarb./utvikling		250 000	0
Interne møter		50 000	0
Internasjonalt arbeid		100 000	0
Bonde og Småbruker		156 652	0
Kvinneutvalget	3	0	48 092
Medlemsregister		200 000	79 701
Utredningsprosjekter; Ny landbrukspolitik		0	100 000
SUM DISPONERINGER		456 334	1 318 472

Resultatregnskap Laget

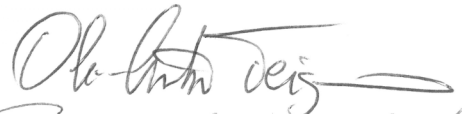
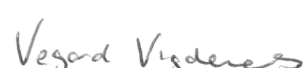
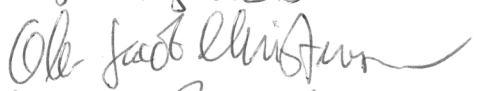

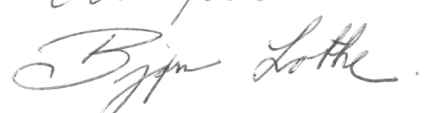
DRIFTSINNEKTER OG DRIFTSKOSTNADER	NOTE	2007	BUDSJETT 07	2006
Driftsinntekter m.v.				
Kontingenter		7 376 656	7 450 000	7 513 531
Salg av materiell		2 717	0	2 272
Prosjekter	1	0	0	152 000
Kvinneutvalget	3	12 000	0	48 092
Tilskudd fra Landbrukssamvirke		433 000	420 000	420 000
Div. inntekter	2	1 034 930	1 000 000	899 420
SUM DRIFTSINNEKTER		8 870 303	8 870 000	9 035 315
Driftskostnader				
Lønn fast ansatte, inkl. feriepenger		2 042 272	2 024 000	1 810 223
Honorar tillitsvalgte, inkl. feriepenger		620 847	591 000	587 659
Honorar næringsdrivende		0	0	14 000
Arbeidsgiveravgift		419 209	386 000	364 374
Pensjon/yrkesskadeforsikring		148 867	160 000	142 539
Andre personalkostnader		14 178	0	22 581
Overføring prosjektene		-514 488	0	-417 120
Kompetanseutvikling		-30 434	0	107 500
SUM LØNN		2 700 451	3 161 000	2 631 756
Husleie / strøm		370 336	335 000	298 584
Vedlikehold / reparasjoner		224 778	110 000	122 127
Kontorrekvisita		70 449	60 000	71 638
Telefon og porto	4	213 668	172 500	210 986
Andre adm. kostnader		139 050	148 780	163 319
Revisjon		47 750	60 000	61 210
Ovf. til Bonde og Småbruker		-203 289	-177 280	-174 340
Ovf. til prosjektene		-210 178	0	-138 962
SUM ADM. KOSTNADER		652 564	709 000	614 562
MØTER OG REISER		735 192	752 000	807 058
Medlemskontingent		2 259 207	2 310 000	2 328 401
Sekr. lønn til fylkene		340 000	450 000	225 000
Medlemsverving		0	0	1.600
Annen støtte til fylkene		332 711	570 000	369 213
Målrettet møtevirksomhet		264 199	150 000	178 266
SUM TILBAKEFØRT TIL FYLKENE		3 196 117	3 480 000	3 102 480
Kjøp av materiell		80 251	100 000	77 283
Tilskudd til Bonde og Småbruker		300 000	300 000	300 000
Tilskudd til Bonde og Småbruker		329 289	415 000	300 340
Kontingent CPE		54 213	50 000	50 723
Avskrivninger	9	0	0	51 770
Ungdomsutvalget	3	2 285	10 000	15 754
Kvinneutvalget	3	55 294	20 000	23 372
Internasjonalt utvalg		35 981	30 000	0
Bidrag til samarb. org.		68 500	60 000	92 250
SUM ANDRE DRIFTSKOSTNADER		925 812	985 000	911 492
SUM DRIFTSKOSTNADER		8 210 136	9 087 000	8 067 348
DRIFTSRESULTAT		660 166	-217 000	967 966
Netto finansinntekter	13	318 137	125 000	190 275
ÅRSOVERSKUDD	14	978 803	-92 000	1 158 241

Resultatregnskap Bonde og Småbruker

DRIFTSINNEKTER OG DRIFTSKOSTNADER	NOTE	2007	Budsj. 2007	2006
Driftsinntekter m.v.				
Annonseinntekter, landsnr. og vanlig nr.	5	982 277	750 000	831 313
Avisabonnement		104 955	110 000	97 234
Andel kontingent fra NBS		300 000	300 000	300 000
Tilskudd fra Landbrukssamvirke		280 000	280 000	280 000
Tilskudd fra NBS	2	329 289	415 000	300 340
SUM DRIFTSINNEKTER		1 996 520	1 855 000	1 808 887
Driftskostnader				
Lønn, honorarer, arbeidsgiveravg., feriep. m.v.		422 356	462 000	452 760
Lønn overført fra NBS		126 000	138 000	126 000
Trykking		184 703	330 000	199 159
Provisjon annonsesalg		218 211	220 000	208 026
Kontor og trykksaker		7 276	0	5 274
Administrasjonsutgifter		203 289	177 000	174 340
Telefon		4 763	14 000	4 795
Porto		463 353	400 000	431 318
Reisekostnader		15 725	60 000	15 285
Kontingent / abonnement		10 097	15 000	4 675
Avskrivning driftsmidler	9	0	15 000	19 378
Utgiftsført inventar og utstyr		10 729	20 000	5 990
Andre kostnader		0	4 000	35
Kjøp tjenester avisa		6 300	0	5 200
SUM DRIFTSKOSTNADER		1 672 801	1 855 000	1 652 235
DRIFTSRESULTAT		323 719	0	156 652
FINANSINNEKTER OG KOSTNADER				
Ekstraordinære utgifter		0	0	0
RESULTAT AV FINANSPOSTER		0	0	0
ÅRSOVERSKUDD	14	323 719	0	156 652

Balanse Samlet		
Norsk Bonde- og Småbrukarlag		

	Note	2007	2006
OMLØPSMIDLER			
Kundefordringer	7	71 020	21 625
Andre fordringer	8	920 514	384 275
Aksjer	11	2 500	2 500
Likvider	6	6 209 609	6 186 256
SUM OMLØPSMIDLER		7 203 643	6 594 656
SUM EIENDELER		7 203 643	6 594 656
GJELD OG EGENKAPITAL			
Egenkapital		4 117 154	4 482 354
Avsetning til fremtidige prosjekter	12	1 908 988	1 087 454
SUM EGENKAPITAL	15	6 026 142	5 569 808
KORTSIKTIG GJELD			
Leverandørgjeld		203 330	100 514
Annen kortsiktig gjeld	10	314 469	275 769
Offentlige trekk og avgifter		280 343	277 934
Påløpne feriepenger		379 359	370 631
SUM GJELD		1 177 501	1 024 848
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		7 203 643	6 594 656

 Reidun S. Svavstad

 Vegard Vigdernes

 Ole Jacob Ellingstun

 Håvard Jordal

 Odd Frøstad

 Bjørn Lothe

Noter pr. 31. Desember

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

		2007	2006
Note 1	Prosjekter		
"Gardsbruk.no"	Salg av "Bruk for deg"	29 550	26 000
	Innovasjon Norge	250 000	189 447
	Annonse salg "Gardsbruk.no"	30 000	79 000
	Kommunal- og Regional Departementet	250 000	230 000
	Statens Landbruksforvaltning, sluttoppgjør 06	20 000	0
Økt Økologisk	Statens Landbruksforvaltning	225 000	0
	Statens Landbruksforvaltning, oppgjør 07	175 000	0
Grønt Reiseliv Nord-Sør informasjon	Innovasjon Norge	200 000	0
	Norad	150 100	0
Grønt Spatak / Beitetilsyn	Fylkesmannen i Hedmark	0	14 400
	Fylkesmannen i Nordland	0	21 600
	Fylkesmannen i Oppland	0	28 800
	Fylkesmannen i Sør-Trøndelag	0	7 200
	Fylkesmannen i Buskerud	0	12 800
	Statens Landbruksforvaltning	0	10 000
	Norske Felleskjøp	0	100 000
	Norske Felleskjøp	100 000	100 000
	Dir. for naturforvaltning	170 000	170 000
	Studieforb. Natur og Mijø	0	784
VIL	Innovasjon Norge, sluttoppgjør	200 000	800 000
	Overskudd fra Prosjekttur til Frankrike	0	9 643
KIL	Realkompetanse	0	152 000
		<u>1 799 650</u>	<u>1 951 674</u>
Note 2	Diverse inntekter		
Laget	Forsikringsprosjekt	995 930	899 420
	Kvinneutv.	12 000	48 092
	Salg av Dokkemosen, Eidsvoll	35 000	0
	Landbrukssamvirke	433 000	420 000
	Overført til Bonde og Småbruker	300 000	300 000
	Overført til Bonde og Småbruker	329 289	300 340
	Ungdomsutvalget	15 000	0
	Salg Matriell	2 717	2 272
		<u>2 122 936</u>	<u>1 970 124</u>
Note 3	Kvinneutvalget		
	Inntekter:		
	Deltageravg. Kvinneseminar	12 000	
		12 000	
	Utgifter:		
		<u>-55 294</u>	
	Utgifter, kr. 43294,-, er dekket opp med budsjett kr. 20000,- og avsetning fra 06	<u>-43 294</u>	

Ungdomsutvalg

Inntekter		
Landkreditt støtte til Ungd.seminar	5 000	
Landsmøtelotteri	10 000	
Utgifter	-2 285	
		<u>12 715</u>

Note 4

Telefon og porto

Telefon	85 589	83 736
Porto	128 080	<u>127 250</u>
Telefon og porto laget	<u>213 668</u>	<u>210 986</u>

Note 5

Bonde og Småbruker

Det er utgitt 10 nummer av Bonde og Småbruker i 2007. Av dette er 3 stk. såkalte landsnummer og 7 medlemsnummer

Annonseinntekter og trykkekostnader for utsendelse av landsnummerene er ikke skilt ut i egne poster i regnskapet.

Note 6

Av likvide midler utgjør 164 574,00 bunden kapital, som står på egen skattetrekkkonto. Dette dekker skyldig skattetrekk pr. 31/12.

Note 7

Kundefordringer

Kundefordringer	86 020	
Delkrederavsetning	-15 000	
	<u>71 020</u>	

Det er avsatt 15.000 kr. For dekning av usikre fordringer.

Note 8

Andre kortsiktige fordringer

Medlemskontingent	16 086
Handelskampanjen	0
Reiseforskudd, Akershus BS	20 000
Aust-Agder BS	4 315
Telemark BS	2 795
Frilutslivets org	458
Ole Anton Teigen, privat	1 060
Innovasjon Norge, Grønt Reiseliv	200 000
Nortura	120 400
Tine	120 400
Kommunal- og Regional Departementet, "Slipp oss til"	150 000
Statens Landbruksforvaltning, "Økt Økologisk"	175 000
Nordland FMLA, støtte til landsmøte 07	80 000
Troms FMLA, støtte til landsmøte 07	30 000
	<u>920 514</u>

920 514

Note 9	Driftsmidler		
Bokført pr. 1.1		0	71 148
Avsk. Laget		0	-51 770
Avsk. Avisa		0	-19 378
Bokført pr. 31.12		<u>0</u>	<u>0</u>

Samlet avskrivninger I 2007 utgjør kr. 0,00

Note 10	Annen kortsiktig gjeld		
Refusjon		165 650	120 218
Periodiserte leverandører		-39 259	-69 939
Abonnement 2008		250	2 075
Tilbakeført fra nedlagte lokallag		17 018	16 699
Dep. Frankriketur		0	0
Kortsiktige kreditorer		<u>170 810</u>	<u>206 717</u>
		314 469	<u>275 769</u>

Note 11 **Aksjer**
Regnskapsverdi er satt til kr. 2.500, etter laveste prinsippverdi.

Note 12	Avsetning til fremtidige prosjekt			31/12-2007
	1/1-2007	Avsatt	Benyttet	
Avsetning VIL	150 000		150 000	0
Avsetning Gardsbruk	60 000			60 000
Styrke Sekretariatet	0	350 000,00	32 372	317 628
Org.arbeid/utvikling	0	250 000,00		250 000
Internasjonalt Arbeid	0	100 000,00	79 452	20 548
Bonde og Småbruker	0	156 652,00		156 652
Kvinneutvalget	48 092	0,00	23 294	24 798
Generalsekretærens disp	50 000			50 000
Opplæring sentralt	80 661			80 661
Opplæring desentralt	40 000			40 000
Medlemsregister	379 701	200 000,00		579 701
Avsatt til Interne utvalg	29 000			29 000
Avs. Til utredningdprsj. Ny landbr.politikk	100 000			100 000
Avsatt til opplæring/rekruttering	150 000	50 000,00		200 000
	<u>1 087 454</u>	<u>1 106 652,00</u>	<u>285 118</u>	<u>1 908 988</u>

Note 13	Finansinntekter / kostnader	
Bankgebyrer		-23 443
Renteinntekter		341 410
Aksjeutbytte		<u>170</u>
		<u>318 137</u>

Note 14

Forklaring av årets resultat

Årets samlede resultat på	456 334	fordeler seg slik :
Bonde og Småbruker	323 719	
Norsk Bonde- og Småbrukarlag	978 304	
Prosjektresultat(underskudd) :		
"Verdiskapning i landbruket"	-426 297	
"Økt Økologisk"	-155 456	
"Grønt Reiseliv"	-112 556	
"Nord - Sør "	-7 357	
"Gardsbruk.no"	-212 074	
(Overskudd):		
"Grønt Spa'tak"	<u>68 052</u>	
	456 334	

Note 15

Egenkapital

	Egenkapital	Avsetning Prosjekter	Sum Egenkapital
Per 01/01-07	4 482 354	1 087 454	5 569 808
Overført til Avsetning prosjekter	-1 106 652	1 106 652	
Årets resultat	<u>741 452</u>	<u>-285 118</u>	<u>456 334</u>
Per 31/12-07	4 117 154	1 908 988	6 026 142

Aksjonsfondet

	2007	2006
Beholdning 1/1	205 199	215 819
Mellomregning NBS	<u>0</u>	<u>-12 000</u>
	205 199	203 819
Inntekter		
Tilbakeført gebyr	0	72
Renteinntekter	<u>4 523</u>	<u>1 308</u>
	4 523	1 380
Resultat, overskudd	<u>4 523</u>	<u>1 380</u>
Beholdning 31/12	<u>209 722</u>	<u>205 199</u>
Består av følgende innskudd:		
Bank 8101 66 12170	<u>209 722</u>	<u>205 199</u>

Pensjonsfondet

	2007	2006
Beholdning 1/1	68 905	83 563
Inntekter		
Renteinntekter	1 487	1 599
	1 487	1 599
Kostnader		
Utbetalt pensjon, inkl arb.g.avg.	16 957	16 227
Bankgebyr	30	30
Sum kostnader	16 987	16 257
Resultat	-15 499	-14 658
Beholdning 31/12	53 406	68 905
Består av følgende innskudd:		
Bank 6011 66 91526	53 406	68 905

Th. Eriksen Lies Legat

	2007	2006
Beholdning 1/1	<u>548 298</u>	<u>534 764</u>
Inntekter		
Renteinntekter	<u>23 198</u>	<u>13 534</u>
	23 198	13 534
Resultat	<u>23 198</u>	<u>13 534</u>
Beholdning 31/12	<u>571 496</u>	<u>548 298</u>
Består av følgende innskudd:		
Bank 6011 66 91542	571 496	548 298

VARDENS REVISJONSKONTOR

Vardens Revisjonskontor as
Statsautorisert Revisor

Medlemmer av
Den norske Revisorforening

Øyvind Lovstad
Statsautorisert revisor
Per-Arne Auster
Statsautorisert revisor

Til Landsmøte i
Norsk Bonde- og Småbrukarlag

REVISJONSBERETNING 2007

Vi har revidert årsregnskapet for **Norsk Bonde- og Småbrukarlag** for regnskapsåret 2007, som viser et overskudd på kr. 456.334. Årsregnskapet består av resultatregnskap, balanse og note-opplysninger. Laget er ikke regnskapspliktig etter regnskapsloven. Ved utarbeidelsen av resultatregnskap og balanse er regnskapslovens vurderingsregler og god regnskapsskikk i Norge anvendt. Oppstillingsplanen er imidlertid fraveket i forhold til regnskapslovens regler. Årsregnskapet er avgitt av lagets styre. Vår oppgave er å uttale oss om årsregnskapet og øvrige forhold i henhold til revisorlovens krav.

Vi har utført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder revisjonsstandarder vedtatt av Den norske Revisorforening. Revisjonsstandardene krever at vi planlegger og utfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon. Revisjon omfatter kontroll av utvalgte deler av materialet som underbygger informasjonen i årsregnskapet, vurdering av de benyttede regnskapsprinsipper og vesentlige regnskapsestimer, samt vurdering av innholdet i og presentasjonen av årsregnskapet. I den grad det følger av god revisjonsskikk, omfatter revisjon også en gjennomgåelse av lagets formuesforvaltning og regnskaps- og intern kontroll-systemer. Vi mener at vår revisjon gir et forsvarlig grunnlag for vår uttalelse.

Vi mener at

- årsregnskapet gir et rettvisende bilde av lagets økonomiske stilling 31. desember 2007 og for resultatet av virksomheten i regnskapsåret i overensstemmelse med god regnskapsskikk
- ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Vi har også revidert regnskapene for prosjektet Aksjonsfondet, Pensjonsfondet Th. S. Eriksen Lies legat og Heges Minnefond. Disse regnskapene viser følgende resultater:

Aksjonsfondet	Overskudd	kr	4.523,-
Pensjonsfondet	Underskudd	kr	15.499,-
Th. S. Eriksen Lies legat	Overskudd	kr	23.198,-
Heges Minnefond	Overskudd	kr	122.958,-

Oslo, den 26. mars 2008

VARDENS REVISJONSKONTOR AS

Per Arne Auster
statsautorisert revisor

Postadresse:
Postboks 806 Sentrum
0104 Oslo

Besøksadresse:
Skippergt. 33
www.vardens.no

Telefon: 24 14 12 00
Telefax: 22 42 67 72
Bankgiro: 8200 01 64840

Foretaksregisteret NO 930 462 551 MVA
e-post: vardens.revisjonskontor@vardens.no

Adresse: Øvre Vollgate 9, 0158 Oslo
Telefon: 24 14 89 50
Telefaks: 24 14 89 51
Internet: www.smabrukarlaget.no
E-post: post@smabrukarlaget.no